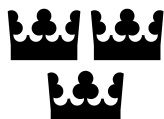

Internationellt bistånd

7

Förslag till statsbudget för 2000

Internationellt bistånd

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	7
2	Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.....	9
2.1	Omfattning.....	9
2.2	Utgiftsutveckling	9
3	Verksamhetsområde A Internationellt utvecklingssamarbete.....	11
3.1	Mål.....	11
3.2	Resultatbedömning	11
3.3	Prioriteringar	13
3.4	Omfattning.....	19
3.5	Revisionens iakttagelser.....	20
3.6	Anslag.....	20
	A1 Biståndsverksamhet	20
	A1.1 Multilateralt utvecklingssamarbete.....	21
	A1.2 Bilateralt utvecklingssamarbete.....	35
	A1.3 Övrigt	54
	A2 (1999) Biståndsförvaltning.....	58
	A2 (2000) Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida).....	58
	A3 (2000) Nordiska Afrikainstitutet	59
4	Verksamhetsområde B Samarbete med Central- och Östeuropa.....	61
4.1	Omfattning.....	61
4.2	Resultatbedömning	62
4.3	Revisionens iakttagelser.....	62
4.4	Åtgärder utanför utgiftsområdet.....	62
4.5	Verksamheten avseende Samarbete med Central- och Östeuropa....	63
4.6	Anslag.....	69
	B1 Samarbete med Central- och Östeuropa.....	70
	B2 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier	72

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	7
2.1 Utgiftsutvecklingen inom utgiftsområde 7	10
3.1 Biståndsram, avräkningar och biståndsanslag.....	20
3.2 Anslagsutvecklingen.....	20
3.3 Anslaget A1 Biståndsverksamhet	20
3.4 Utgående reservation på anslaget A1 Biståndsverksamhet	21
3.5 Anslagsposten A1.1 Multilateralt utvecklingsamarbete.....	21
3.6 Basbudgetstöd till FN:s ekonomiska och sociala verksamhet 1996-1999 samt beräknat 2000	23
3.7 Internationella finansieringsinstitutioner	26
3.8 Övrigt multilateralt samarbete	29
3.9 Anslagsposten A1.2 Bilateralt utvecklingsamarbete.....	36
3.10 Delposten Särskilda utvecklingsprogram	36
3.11 Landramar, gällande 1999 samt planerade 2000.....	37
3.12 Utvecklingsamarbete genom enskilda organisationer.....	44
3.13 Anslagsposten A1.3 Övrigt	54
3.14 Bemyndiganden om ekonomiska förpliktelser inom det multilaterala utvecklingsamarbetet.....	56
3.15 Bemyndigande om ekonomiska förpliktelser inom det bilaterala utvecklingsamarbetet.....	57
3.16 Anslagsutvecklingen.....	58
3.17 Beräkning av anslagen för 2000	58
3.18 Anslagsutvecklingen.....	59
4.1 Utgiftsutveckling för medel till verksamhetsområde B Samarbete med Central- och Östeuropa	61
4.2 Beräknad anslagsöversikt för Samarbetet med Central- och Östeuropa.....	69
4.3 Bemyndigande om ekonomiska förpliktelser verksamhetsområde B Samarbete med Central- och Östeuropa.....	69
4.4 Anslagsutveckling för B1 Samarbete med Central och Östeuropa.....	70
4.5 Anslagsutveckling för B2 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier	72

Diagramförteckning

4.1 Fördelning av det svenska stödet 1989–1998.....	65
4.2 Fördelning på länder av det ackumulerade stödet till Central- och Östeuropa 1989–1998.....	68

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. fastställer biståndsramen för internationellt utvecklingssamarbete till 0,72 procent av vid budgeteringstillfället beräknad bruttonationalinkomst (BNI) för 2000,
2. bemyndigar regeringen att för verksamhet inom reservationsanslaget *A1 Biståndsverksamhet* under år 2000 göra utfästelser och åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter efter år 2000 om högst 37 407 000 000 kronor (avsnitt 3.6 Anslag, A1 Biståndsverksamhet, Bemyndigande om ekonomiska förpliktelser),
3. bemyndigar regeringen att för verksamhet inom reservationsanslaget *A1 Biståndsverksamhet* under år 2000 ikläda staten betalningsansvar i form av statliga garantier till ett belopp inklusive tidigare ställda garantier om högst 12 000 000 000 kronor (avsnitt 3.6 Anslag, A1.2 Bilateralt utvecklingssamarbete, Medelsfördelning och anslagsstruktur),
4. bemyndigar regeringen att för verksamhet inom reservationsanslaget *B1 Samarbete med Central- och Östeuropa* under år 2000 göra utfästelser och åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter efter år 2000 om högst 750 000 000 kronor (avsnitt 4.6 Anslag, Bemyndiganderam),
5. bemyndigar regeringen att för verksamhet inom reservationsanslaget *B2 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier* under år 2000 ikläda staten betalningsansvar i form av statliga garantier för finansiellt stöd till länder i Central- och Östeuropa till ett belopp om högst 150 000 000 kronor (avsnitt 4.6 anslag B2),
6. för budgetåret 2000 anvisar anslagen under utgiftsområde 7 *Internationellt bistånd* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	Anslagstyp	Anslagsbelopp
A1 Biståndsverksamhet	reservationsanslag	12 060 304
A2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	ramanslag	415 844
A3 Nordiska Afrikainstitutet	ramanslag	10 761
B1 Samarbete med Central- och Östeuropa	reservationsanslag	725 000
B2 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier	reservationsanslag	25 000
Summa		13 236 909

2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

2.1 Omfattning

Utgiftsområdet Internationellt bistånd omfattar verksamhetsområdena A Internationellt utvecklingssamarbete respektive B Samarbete med Central- och Östeuropa. Förvaltningsmyndigheter inom utgiftsområdet är Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) och Nordiska Afrikainstitutet (NAI).

Internationellt utvecklingssamarbete

Det överordnade målet för Sveriges internationella utvecklingssamarbete är att höja de fattiga folkens levnadsnivå. De sex av riksdagen fastlagda biståndspolitiska målen – att bidra till resurstillväxt, ekonomisk och social utjämning, ekonomisk och politisk självständighet, demokratisk samhällsutveckling, en framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön samt jämställdhet mellan kvinnor och män – samverkar för att bidra till det övergripande målet.

Samarbete med Central- och Östeuropa

De av riksdagen fastslagna målen för samarbetet med Central- och Östeuropa är att främja en säkerhetsgemenskap, fördjupa demokratins kultur, stödja en socialt hållbar ekonomisk omvandling samt stödja en miljömässigt hållbar utveckling. Ett jämställdhetsperspektiv skall prägla hela arbetet.

Ramen för utgiftsområdet

Ambitionen är att Sverige åter skall uppnå enprocentmålet för biståndsramen när de statsfinansiella förutsättningarna för detta föreligger. Biståndsramen år 2000 beräknas till 14 299 miljoner kronor, vilket motsvarar 0,72 procent av prognostiserad bruttonationalinkomst (BNI). I förhållande till regeringens ekonomiska vårproposition 1998/99:100 är ramen uppjusterad, dels på grund av en förändrad definition av BNI, dels på grund av en reviderad prognos. Det föreslagna beloppet för verksamhetsområde A nedan är i förhållande till biståndsramen minskat med avräkningar, vilka beskrivs närmare i avsnitt 3.4. Vad gäller samarbetet med Central- och Östeuropa har ingen förändring skett i förhållande till vårpropositionen.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutvecklingen inom utgiftsområde 7

Miljoner kronor (löpande priser)

	Utfall 1998	Anslag 1999	Utgifts- prognos 1999	Förslag anslag 2000	Beräknat anslag 2001	Beräknat anslag 2002
A. Internationellt utvecklingssamarbete	10 790	11 150	11 260	12 487	13 458	14 326
B. Samarbete med Central- och Östeuropa	689	750	835	750	900	0
Totalt för utgiftsområde 7	11 479	11 900	12 095	13 237	14 358	14 326

3 Verksamhetsområde A Internationellt utvecklingssamarbete

3.1 Mål

Det övergripande målet för det svenska utvecklingssamarbetet är att höja de fattiga folkens levnadsnivå. Målet har uttytts i sex delmål för utvecklingssamarbetet som fastställts av riksdagen, nämligen att bidra till:

- resurstillväxt,
- ekonomisk och social utjämning,
- ekonomisk och politisk självständighet,
- demokratisk samhällsutveckling,
- framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön och
- jämställdhet mellan kvinnor och män.

3.2 Resultatbedömning

Inom det bilaterala utvecklingssamarbetet görs kontinuerligt analyser av resultaten på olika nivåer – nationellt, sektoriellt och avseende enskilda insatser, exempelvis i landstrategiprocessen. I *Sveriges internationella utvecklingssamarbete, Årsbok 1999*, lämnas en utförlig redogörelse för verksamhet och resultat fördelat på mål, länder och verksamhetsgrenar. Riksdagen har i ett tillkännagivande till regeringen (bet.1998/99:UU2, rskr.1988/99:73) framhållit värdet av vetskapen om att den svenska riksdagen följer och värderar situationen och utvecklingen när det gäller mänskliga rättigheter och demokrati i mottagarländerna för svenskt bistånd och i linje med detta

anfört vikten av årlig rapportering. Denna rapportering kommer att ingå i Årsbok 1999 som dels en fylligare landrapportering, dels ett avsnitt bestående av en redogörelse för utvecklingen i de viktigaste samarbetsländerna.

För att utvärdera effekterna av det svenska utvecklingssamarbetet skulle en bedömning behöva göras dels av utvecklingen i de mottagande länderna med avseende på målen, dels av hur av Sverige bidragit till utvecklingen. Det är dock svårt att särskilja resultaten av utvecklingssamarbete generellt och av de svenska insatserna speciellt. Denna problematik har behandlats i Världsbankens rapport *Assessing Aid What Works, What Doesn't and Why?* Utrikesdepartementet avser dock att försöka utveckla resultatinformationen för utvecklingssamarbetet.

Nedan redovisas exempel på hur regeringen och Sida arbetar för att uppnå effektmålen i utvecklingssamarbetet.

Höja de fattiga folkens levnadsnivå. Det s.k. fattigdomsmålet är det övergripande målet för svenskt utvecklingssamarbete. De sex biståndspolitiska målen skall samverka för att bidra till detta. Regeringen överlämnade 1997 till riksdagen den s.k. fattigdomsskrivelsen som visar på hur Sveriges utvecklingssamarbete kan stärkas för att bidra till fattigdomsbekämpning. Skrivelsen tjänar som styrinstrument för hela det svenska utvecklingssamarbetet. Sida antog i slutet av 1996 ett handlingsprogram för att stödja bärkraftig försörjning och bekämpa fattigdom.

Under 1998 har Sida utarbetat riktlinjer för hur handlingsprogrammet skall tillämpas för landstrategiprocessen. Ett arbete pågår med att

integrera Sidas fyra handlingsprogram (fattigdomsbekämpning, miljö, jämställdhet och demokrati) i styrinstrument och utbildning.

Utrikesdepartementet och Sida har inlett en dialog med Världsbanken och regeringen har beslutat om ett stöd till framtagandet av Världsbankens rapport World Development Report 2000/01 som kommer att behandla fattigdom. Stödet inriktas på finansiering av studier för att få de fattigas egna synpunkter redovisade och på konsultationsmöten i olika regioner samt med FN-systemet.

Utrikesdepartementet och Sida deltar aktivt i OECD/DAC:s nätverk för fattigdomsfrågor, vilket syftar till att ta fram riktlinjer för hur biståndet effektivt kan bidra till fattigdomsbekämpning.

Inom FN har Sverige verkat för att FN-organens planering skall få en starkare inriktning på fattigdomsbekämpning. Flera stora FN-organisationers styrelser har nyligen, bl.a. genom svenskt agerande, fattat beslut om nya strategier, för fördelning av resurser som är mer fördelaktiga för minst utvecklade länder. Den ökande fattigdomsinriktningen gäller även val av länder med fokus på de minst utvecklade länderna och på Afrika, t.ex. ökad betoning av utvecklingsaspekterna i det humanitära biståndet. För att stärka genomslagsförmågan har Sverige prioriterat stöd till reformeringen av FN:s utvecklings-samarbete, i synnerhet de reformförslag som lett till en ökad fokusering på operativ verksamhet på landnivå liksom på att FN:s fonder och program utvecklar nya resultatbaserade budgetsystem som löper över flera år. Inom EU verkar Sverige för effektivisering och öka kvalitet i gemenskapsbiståndet, vars mål stämmer väl överens med svenska målsättningar.

Resurstillväxt. Grunden för fattigdomsbekämpning är en långsiktig tillväxt som når de fattiga. Det gäller både att öka tillväxten, påverka dess innehåll, så att den t.ex. blir mer sysselsättningsintensiv, och stärka de fattigas möjligheter att bidra till och ta del av tillväxten. Makroekonomisk balans och nödvändiga strukturförändringar främjas genom såväl stöd till ekonomiska reformer och förvaltningsbistånd som stöd till utbyggnad av fysisk infrastruktur. Men det handlar också om att stödja primärskola och primärhälsovård för att öka de fattigas möjligheter att delta i arbets- och samhällslivet. Även stärkande av universitet och forskning är en förutsättning för långsiktig tillväxt.

Som ett led i detta arbetar Sida även för att stärka förutsättningarna för ett konkurrenskraftigt näringsliv, bl.a. genom kompetensutveckling, affärsutveckling och kapitalförsörjning. Regeringen har under 1999 på förslag från Sida beslutat om en försöksverksamhet med fristående garantier som komplement till u- och biståndskrediter. Swedfund International AB, har också en viktig uppgift att genom riskkapitalsatsningar bidra till utveckling av bärkraftiga företag i samarbetsländerna.

Ekonomisk och politisk självständighet. Det s.k. oberoendemålet har skiftat fokus sedan det beslutades som biståndspolitiskt mål. Efter avkoloniseringsprocessen har innebörden alltmer blivit att samarbetsländerna aktivt och självständigt skall kunna delta i världssamfundet. För att detta skall vara möjligt krävs bl.a. att de fattigaste ländernas skulder nedbringas till hållbara nivåer. Sverige har hört till de mest aktiva på detta område och har bl.a. förespråkats snabbare och mer generösa skuldlättnader under Världsbankens och Internationella valutafondens gemensamma skuldinitiativ (HIPC). Sverige har också gett betydande finansiella bidrag till andra skuldlättnadsmekanismer och till olika program för att stärka de fattigaste ländernas kapacitet på skuldområdet.

Sveriges handelspolitik syftar bl.a. till en ökad integration av de fattiga länderna i världsekonomin. Utvecklingssamarbetet har i ökad utsträckning börjat användas för att stödja detta genom att på olika sätt utveckla ländernas kapacitet att delta i internationell handel och att utnyttja det internationella regelverket.

Ekonomisk och social utjämning – att åstadkomma en jämnare fördelning av inkomster och tillgångar som jord, vatten och inkomster, inklusive en mer jämlik fördelning inom hushåll, där kvinnor ofta är förfördelade, är viktigt för en långsiktigt hållbar utveckling i samarbetsländerna. Utbildning är centralt men även hälsovård för alla. Flera större integrerade insatser pågår också i syfte att förbättra levnadsvillkoren för den fattiga befolkningen på landsbygden.

Demokratisk samhällsutveckling är ett prioriterat område. Långsiktiga institutionsutvecklande insatser har betonats. Tanken är att integrera demokrati- och MR-främjande aspekter så långt som möjligt i allt utvecklingssamarbete och att genomföra enskilda projekt. Den politiska dialogen med samarbetsländerna är av stor vikt. Regeringen har under 1998 presenterat en skrivelse om demokrati och mänskliga rättigheter i utvecklingssamarbetet för riksdagen som skall tjä-

na som policy inom området och som bl.a. följts upp genom ett ambitiöst program för kompetens- och metodutveckling inom Utrikesdepartementet och Sida. Allt fler länder har genomfört demokratiska val. På det lokala planet och i de fattigas vardag har dock mindre förändrats. Inriktningen på samarbetet styrs därför i ökad omfattning, mot att stärka det civila samhället och mot att främja en öppnare och mer demokratisk kultur. En viktig fråga för främjandet av demokrati gäller förtroendet för de folkvalda institutionerna. Världsbankens styrelse antog med starkt svenskt stöd under 1998 en anti-korruptionsstrategi som bl.a. skall stödja länder att förbättra den statsfinansiella hanteringen och rutiner för offentlig upphandling.

Framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön. Sida har under 1998 följt upp det handlingsprogram för hållbar utveckling som antogs 1996. I handlingsprogrammet ingick en lång rad punkter för att integrera miljöhänsyn i biståndet vilka nu praktiskt tagit alla är genomförda. Under 1998 har Sida arbetat med att ta fram en strategi för stöd till insatser inom hållbart utnyttjande av vattenresurser, för miljömässigt hållbart jordbruk och för hållbart skogsbruk. En revidering av Sidas policydokument för hållbart utnyttjande av hav och kustområden pågår. En policy för urbana miljöfrågor kommer inom kort att fastställas.

Sida har beslutat att miljökonsekvensbedömningar skall göras vid beredning av samtliga insatser. En revidering av riktlinjerna för miljökonsekvensbedömningar har gjorts under 1998.

Under 1998 har Sida genomfört ett antal insatser för att följa upp de internationella miljökonventionerna. Som grund för det fortsatta arbetet har strategier utarbetats för konventionen om biologisk mångfald och för ökenkonventionen.

Sverige har i FN:s program och fonder samt i de internationella finansieringsinstitutionerna fortsatt att verka för att verksamheten skall genomsyras av hänsyn till miljön och hållbar utveckling. Särskilda ansträngningar har gjorts för att globala miljöfrågor skall få större genomslag i dessa institutioner.

Jämställdhet mellan kvinnor och män. Sida har skärpt tillämpningen i arbetet med landstrategier av de anvisningar som finns i Sidas handlingsprogram för jämställdhet. Sverige har deltagit aktivt i OECD/DAC:s arbetsgrupp om jämställdhet och tagit fram riktlinjer för hur jämställdhet skall genomsyra arbetet inom hälsa, ut-

bildning och miljö. Sida har inlett ett samarbete med Nicaragua, Tanzania och Namibia i syfte att lyfta jämställdhetsarbetet till hög politisk nivå och gett stöd till ländernas genomförande av handlingsplanen från FN-konferensen om kvinnor i Beijing, bl.a. för att ge stöd till jämställdhetsanalyser av ländernas nationella budget.

I början av 1999 genomfördes i Afrikanska utvecklingsbanken ett nordiskt finansierat seminarium som första steget i en process som syftar till att höja kompetensen om jämställdhetsfrågor hos bankens personal och lägga grunden till en översyn av bankens jämställdhetspolicy.

Utrikesdepartementet har i en rad överläggningar med bl.a. Världsbanken, FN och externa forskare diskuterat metoder för att anlägga ett jämställdhetsperspektiv generellt på budgetarbete och ett rättighetsperspektiv på jämställdhet bl.a. vad gäller kvinnors rätt att äga/kontrollera och arva mark. Utrikesdepartementet har också presenterat en skiss till en kritisk granskning av hur en landstrategi skulle se ut om kvinnor och män uppmärksammades på lika villkor.

Utrikesdepartementet bedrev under 1998 fortsatt kompetensutveckling i syfte att tydligare integrera jämställdhet i policy och verksamhet plus insatser för att främja jämställdhetsperspektivet i multilateralt arbete, t.ex. genom att framställa könsuppdelad statistik åt FAO och bedöma hur Afrikabanken kan nå ut bättre till kvinnor i program som bl.a. stödjer ekonomiska reformer och jordbruk.

3.3 Prioriteringar

Solidaritet i vårt eget samhällsbyggande måste gå hand i hand med internationell solidaritet. I en värld av starka ömsesidiga beroenden, måste trygghet och välfärd främjas för alla, om konflikter skall undvikas. U-ländernas integration i världsekonomin måste underlättas och stödjas. Genom biståndet bidrar vi till fred, rättvisa och utveckling i världen.

Biståndet höjs. De nya nationalräkenskaperna och den goda tillväxten medför en höjning av både BNP och BNI. Regeringen föreslår att biståndsanslagen år 2000 ökar med 1,3 miljarder kronor. Därigenom nås målet om en biståndsram om 0,72 % av BNI. Dessutom får drygt 2 miljarder kronor av sparade medel användas för utbetalningar. Sammantaget innebär det en kraftig expansion av biståndet.

De internationella utvecklingsmålen

En utgångspunkt för utvecklingssamarbetet på 2000-talet är den strategi, *Shaping the 21st Century: The Contribution of Development Cooperation*, som alla viktiga biståndsgivare antagit och som huvudsakligen bygger på 1990-talets stora FN-konferenser. Denna strategi har fattigdomsbekämpning som övergripande mål. Detta har operationaliserats i ett antal mätbara mål, de s.k. internationella utvecklingsmålen, varav det övergripande är att andelen människor som är extremt fattiga skall reduceras med minst hälften till år 2015. Det är inte enbart industriländerna som har enats om detta mål utan det delas även av t.ex. de afrikanska regeringarna. Ansvaret för att det uppnås delas alltså av både fattiga och rika länder.

De internationella utvecklingsmålen är viktiga därför att de baseras på en lång process med brett deltagande, har ett universellt stöd, är operationella och därför möjliga att följa upp. De speglar också ett synsätt som integrerar frågor om ekonomisk och social utveckling, jämställdhet och miljömässigt hållbar utveckling.

Den svenska politiken, som den kommer till uttryck i regeringens skrivelse *De fattigas rätt – vårt gemensamma ansvar* (skr. 1996/97:169) innefattar alla dessa dimensioner och ser dessutom demokrati och mänskliga rättigheter som nödvändiga element i utvecklingsprocessen.

Fattigdomsbekämpning i utvecklingssamarbetet handlar om att bidra till förutsättningar för de fattiga att själva ta sig ur sin fattigdom. Det grundläggande ansvaret ligger hos de fattiga länderna. Deras vilja och förmåga att föra en politik som bekämpar fattigdomen är avgörande. Utvecklingssamarbetets roll är att understödja men också att påverka en nationell politik för fattigdomsbekämpning i dialog med de berörda länderna.

En förutsättning för ett effektivt utvecklingssamarbete är att utveckla relationer som i högre grad är jämbördiga och baserade på ett partnerskap med samarbetsländerna inom ett bredare område utifrån ömsesidiga intressen och tydligt redovisade mål. Partnerskapet måste bygga på ömsesidigt förtroende och gemensamma värden. Partnerskapets princip är allmänt erkänd men mycket återstår för att genomföra den i praktiken. I detta arbete ingår en ökad lyhördhet för samarbetspartnern, ökat deltagande och konsultationer med det civila samhället och näringslivet, öppenhet och flexibilitet i samarbetet. Det kräver

också ökad samordning av insatser och procedurer mellan biståndsgivarna och inordnande av biståndsresurser i samarbetslandets egna system. I syfte att diskutera hinder och möjligheter att utveckla partnerskap var Sverige nyligen värd för en konferens med deltagande från samarbetsländer, Norden, Världsbanken m.fl. internationella organ.

Betydande framsteg har under senare år gjorts av biståndsgivare, FN och Världsbanken i att utveckla koordineringsinstrument. En stor del av det bilaterala biståndet äger i dag rum i ett multilateralt sammanhang.

Tillväxt för de fattiga

Den ekonomiska tillväxten i låginkomstländerna i tredje världen 1990–1997 var som helhet högre än under 80-talet. För vissa länder var förbättringen betydande och de enda länder som hade en klart sämre utveckling var de som drabbades av inre konflikter. Under 1998–1999 har den ekonomiska krisen drabbat länder i Sydostasien och Latinamerika, med kraftigt minskad tillväxt eller t.o.m. ekonomisk nedgång som effekt. Därtill har vissa länder drabbats hårt av naturkatastrofer. Men bilden är ovanligt splittrad och många länder har fortsatt relativt stabil tillväxt, främst Kina och Indien, men även en del afrikanska länder (t.ex. Moçambique, Uganda, Elfenbenskusten).

De senaste årens ekonomiska kriser har tydligt visat att de fattiga grupperna drabbas oproportionerligt hårt och att de sociala effekterna kan visa sig mycket allvarigare och svårare att reparera än de ekonomiska. I Indonesien och Sydkorea beräknas andelen fattiga ha fördubblats från 10 till 20 % av befolkningen mellan 1997 och 1998, vilket i Indonesiens fall innebar att antalet absolut fattiga ökade med ca 20 miljoner människor.

Även om en återhämtning är på väg, kommer de sociala effekterna att bestå under lång tid. De direkta effekterna av ökad arbetslöshet och minskade inkomster kan relativt lätt repareras om tillväxten tar fart, men de indirekta effekterna av att barn tvingas sluta skolan, kvinnorna får överta försörjningsbördan genom arbete i den informella sektorn, fattiga människor tvingas sälja sina egendomar för att överleva, den sociala sammanhållningen försämras och kriminaliteten tilltar, tar lång tid att reparera.

Trots en del positiva tecken under 1990-talet, inklusive en fortsatt minskning av andelen fattiga, verkar det som om antalet fattiga ökar globalt

sett. Klyftorna mellan fattiga och rika länder liksom mellan fattiga och rika grupper inom länderna fortsätter också att öka. Sociala indikatorer, förväntad livslängd, barnadödlighet, skolgång och läskunnighet, som förbättrats under hela efterkrigstiden, har stagnerat eller försämrats under 1990-talet. Det finns många orsaker till detta. Exempelvis den snabba utbredningen av hiv/aids och det ökade antalet interna konflikter.

Ett antal studier som gjorts under senare år pekar på att för att bryta de negativa trenderna och uppnå de internationella utvecklingsmålen krävs både en betydligt högre tillväxttakt och en jämnare fördelning av inkomster och tillgångar. Det krävs investeringar och tillväxtfrämjande miljöer men också jordreformer och progressiva skattesystem. Det krävs nya reformprogram, och tillväxtstrategier som inkluderar de fattiga redan från början och som betraktar fattigdomsbekämpning som en nödvändig del av en sund ekonomisk politik. De nya tillväxtstrategierna måste utgå från de prognoser som redan nu kan göras om befolkningsutveckling och arbetskraftsutbud för att motverka ökade sociala problem.

Det svenska utvecklingssamarbetet inriktas på att i såväl det bilaterala som det multilaterala samarbetet stödja genomförandet av strategier och program som befrämjar en tillväxt som kommer de fattiga till godo. Detta sker både genom överföring av resurser och genom dialog och rådgivning. Det är en väl avvägd och till varje land anpassad kombination av former och kanaler för utvecklingssamarbete som är det mest effektiva.

Globaliseringen

Globaliseringen och de nya former den tagit sig under de senaste 10–15 åren utgör en utgångspunkt för utvecklingssamarbetet inför 2000-talet. Globalisering avser en rad processer där frågor av lokal och nationell karaktär i allt högre grad måste ses i ett globalt sammanhang, vilket ställer länder och grupper av människor inför frågor som måste besvaras gemensamt. Globaliseringen förändrar förutsättningarna för staters inflytande och ställer ökade krav på såväl mellanstatligt samarbete som interaktion och samarbete med det civila samhället och näringslivet också på den internationella nivån.

Diskussionen om globalisering har i hög grad handlat om handel och kapitalrörelser men lika

viktiga är den teknologiska utvecklingen, det internationella utbytet av kultur och information, uppslutningen kring de mänskliga rättigheterna liksom effekter på miljön.

Det globala utbytet och förändringar i nationell politik har medfört välståndsutveckling i stora delar av världen och bättre levnadsvillkor för många av världens fattiga. Men vi ser i dag också risker och problem, t.ex. ökad polarisering, exkludering av fattiga människor, en nedbrytning av traditionella nätverk och sociala strukturer samt en miljöförstöring som hotar människors hälsa och försörjning.

Globaliseringen ställer utvecklingssamarbetet inför nya utmaningar. Utvecklingssamarbetet har en viktig roll när det gäller att utveckla det gemensamma ansvaret på global nivå samt att bidra till lösningar av gemensamma problem. Behovet av en helhetssyn för utvecklingssamarbetet anpassad till vår tid har blivit alltmer uppenbart.

Mot denna bakgrund kommer regeringen att under hösten 1999 tillkalla en parlamentarisk kommitté för att göra en översyn av Sveriges internationella utvecklingssamarbete. Syftet med översynen är att utifrån en solidarisk vision föreslå åtgärder för att vidareutveckla utvecklingssamarbetet i en värld präglad av globalisering och av allt starkare ömsesidiga beroenden. Översynen skall samtidigt syfta till att mobilisera förståelse och engagemang för dessa frågor.

Skuldlättnader och reformprogram

För många av de fattigaste länderna är skuldbördan ett avgörande hinder för utveckling. Det var därför ett stort framsteg att G7-mötet i Köln i juni i år kunde enas om ett förslag till utvidgning av det s.k. HIPC-initiativet för skuldlättnader för de fattigaste och mest skuldtunga länderna. Den föreslagna utvidgningen skulle om den genomförs innebära en mer hållbar lösning av skuldsituationen och skapa utrymme för att satsa mer resurser på fattigdomsbekämpning.

Men det är lång väg från ord till handling. Finansieringsfrågorna måste lösas med utgångspunkten att det inte får ske på bekostnad av annat bistånd och att samtliga kreditorer och givare bidrar. De internationella biståndsflödena uppvisar en oroväckande nedåtgående trend och det är oerhört viktigt att utvidgad skuldlättnad inte medför ytterligare neddragning av biståndet till de fattigaste länderna. Utrikesdepartementet har inlett ett projekt för att se över och förbättra formerna för finansiering av såväl FN:s verk-

samhet som några av de multilaterala utvecklingsbankernas långivning på mjuka villkor bl.a. genom att utveckla förslag till större långsiktighet och förutsägbarhet.

Det är också viktigt att förstärka länken mellan skuldlättnader och fattigdomsbekämpning. Detta måste ske genom stöd till reformprogram som drivs av länderna själva med stark inriktning på social utveckling. Programmen måste också generera högre tillväxt som fördelas mer jämlikt. Alla grupper i samhället måste vara delaktiga och känna förtroende för programmen, vilket förutsätter öppenhet och bekämpning av korrupcion.

I ett stort antal av de fattigaste länderna finns idag förutsättningar för det. Skuldlättnader bör ges i former som syftar till att förstärka dessa och som undviker onödiga nya villkor och nya parallella system. Det är också viktigt att skuldlättnader, eller annat bistånd, inte minskar transparensen i beslutsfattandet och resursanvändningen. Detta kräver ökad inriktning på nya biståndsformer som budgetstöd och sektorprogramstöd. Ett omfattande arbete med att utveckla dessa biståndsformer pågår internationellt och Sverige deltar aktivt i detta.

Utvecklingssamarbetet via EU

Av det multilaterala samarbetet intar Europeiska gemenskapens (EG) utvecklingssamarbete en särställning för Sverige. Av det svenska biståndet går ca 5 % via EG. Genom ett effektivt och samstämmigt agerande i EU kan vi föra ut svenskt biståndstänkande både till Kommissionen och andra medlemsländer. EU (gemenskapen och medlemsländerna) finansierar gemensamt över hälften av världens samlade bistånd.

Under vårt snart femåriga medlemskap har vi kunnat konstatera att det finns stora brister vad gäller kvalitet och effektivitet i Kommissionens genomförande av EG-biståndet. Sverige har bl.a. påpekat behovet av en sammanhållen organisation för utvecklingssamarbetet, att Kommissionen behöver ökad kompetens och kapacitet på biståndsområdet, att dialogen med mottagarländerna behöver förbättras liksom samordningen mellan gemenskapens och medlemsländernas bistånd. Våra iakttagelser stämmer väl överens med de slutsatser som dragits i en utvärdering som genomförts på initiativ av medlemsländerna och som färdigställdes under våren 1999.

Vid utvecklingsrådet i maj 1999 ställde biståndsministrarna krav på Kommissionen att genomföra förändringar. En handlingsplan skall

upprättas, vilken skall ligga till grund för reformarbetet och följas upp kontinuerligt av biståndsministrarna. Genom uppföljningen av handlingsplanen får medlemsländerna ökade möjligheter att påverka Kommissionens genomförande av biståndet. Sverige vill ta tillvara denna möjlighet att få till stånd reformer och kommer gemensamt med andra medlemsstater att aktivt delta i förändringsarbetet, bl.a. genom att ställa svensk expertis till Kommissionens förfogande. En svensk strategi har formulerats gemensamt av Utrikesdepartementet och Sida för att tydliggöra de svenska prioriteringarna i detta arbete. De pågående förhandlingarna om det framtida samarbetet med de 71 AVS-länderna i Afrika, Västindien och Stilla havet (de s.k. post-Loméförhandlingarna) utgör också en unik möjlighet att förnya och förenkla utvecklingssamarbetet med denna grupp länder.

Demokrati och mänskliga rättigheter

Demokrati och respekt för mänskliga rättigheter är såväl mål som medel i utvecklingsprocesser. Demokrati är dessutom en fredlig mekanism för konfliktlösning. Regeringens skrivelse om demokrati och mänskliga rättigheter i utvecklingssamarbetet, som presenterades för riksdagen 1998, tjänar som riktlinjer inom området. Allt fler länder har genomfört demokratiska val, men på det lokala planet och i de fattigas vardag har mindre förändrats. Inriktningen på samarbetet styrs därför i ökad omfattning mot att stärka det civila samhället och att främja en öppnare och mer demokratisk kultur. En viktig fråga för främjandet av demokrati gäller förtroendet för de folkvalda institutionerna, varför långsiktiga institutionsutvecklande insatser betonas.

Inriktningen mot ett rättighetsbaserat utvecklingssamarbete skall stärkas med utgångspunkt i de internationella konventionerna om de mänskliga rättigheterna, som Sverige och samarbetsländerna gemensamt ratificerat. Frågor om barns rättigheter lyfts fram som en integrerad del av utvecklingssamarbetet. Den pågående översynen av barnfrågorna kommer att redovisas i en skrivelse till riksdagen år 2001.

Ett starkt och livaktigt civilt samhälle är fundamentalt i ett lands utveckling. De formella och icke formella organisationer som utgör en del av det civila samhället bereder människor en möjlighet att tillsammans med andra delta i beslut och påverka sin situation. Samtidigt bidrar erfarenheterna från att verka tillsammans med andra

i organiserad form till att den demokratiska kulturen stärks. Svenska enskilda organisationer har en tydlig förankring i Sverige och i folkrörelsetraditionen och fyller en viktig funktion i stärkandet av det civila samhället i samarbetsländerna. De svenska enskilda organisationerna har också en viktig roll i information och opinionsbildning kring utvecklingsfrågor.

Jämställdhet mellan kvinnor och män

Majoriteten av världens fattiga är kvinnor. Kvinnor är mycket ekonomiskt aktiva, men ofta i arbeten som inte ger några inkomster. En begränsad del av jordens marktillgångar, finansiella resurser och teknologi ägs eller kontrolleras av kvinnor. Två tredjedelar av världens analfabeter är kvinnor. Kvinnor utsätts på många håll för ett könsrelaterat våld som sällan beivras, mord, könsstympning, våldtäkter, påtvingade äktenskap och graviditeter. Kvinnor med funktionshinder utsätts i större utsträckning än andra för diskriminering. Endast ca 10 % av världens parlamentariker är kvinnor, och beslut som rör kvinnor fattas världen över huvudsakligen av män.

Diskriminering av kvinnor försvårar arbetet med fattigdomsbekämpning, demokrati och mänskliga rättigheter. Diskrimineringen har också ett ekonomiskt pris eftersom den gör att marknadens krafter sätts ur spel. Diskrimineringen av kvinnor i fattiga länder har inneburit att kvinnor burit en oproportionerligt stor del av familjens och samhällets arbetsbörda samtidigt som deras inflytande på samhällsutvecklingen och deras möjlighet till utbildning varit ringa. Att främja jämställdhet mellan könen och att förbättra kvinnors villkor är både ett mål i sig och ett medel för att utrota fattigdom, stärka demokrati och öka respekten för de mänskliga rättigheterna. Det är viktigt att involvera kvinnor och män på lika villkor som aktörer och mottagare så att utvecklingssamarbetet utformas efter både kvinnors och mäns behov vad gäller utbildning, tillgång till mark och andra resurser liksom skydd mot övervåld.

Sverige har varit pådrivande i FN, Världsbanken och andra utvecklingsbanker, EU och OECD/DAC för att motverka diskriminering av kvinnor och deltar nu aktivt i arbetet inför uppföljningen till FN:s kvinnokonferens i Peking. Det bilaterala samarbetet vägleds av ett särskilt handlingsprogram för jämställdhet som bl.a. prioriterar insatser för att minska kvinnors fat-

tigdom, få in fler kvinnor i beslutande fora och motverka våld mot kvinnor. Både inom Utrikesdepartementet och Sida har strategier utvecklats och en rad åtgärder vidtagits för att stärka kompetensen vad gäller jämställdhet. Ett allt tydligare jämställdhetsperspektiv präglar också arbetet med landstrategier och har betonats i regeringens skrivelser till riksdagen om fattigdomsbekämpning, Afrikasamarbetet, Asienstrategin, demokrati och mänskliga rättigheter.

Hållbar utveckling

Det finns idag en ökad medvetenhet, både i i-länder och u-länder, om jordens svåra miljötillstånd som hotar eller rentav underminerar försörjningen, särskilt för fattiga människor. Problemen drabbar dessa både inom områden som traditionellt har betydelse inom de produktiva näringarna jordbruk och fiske och genom den moderna sektorns inflytande på människors vardag genom hälsorisker och skador på grödor och föroreningar av vatten och luft. Kunskapen om tillståndet innebär dock tyvärr inte alltid att länderna själva har kraft att utforma en politik och medel för att kunna genomföra den.

Regeringen har alltsedan FN:s konferens om miljö och utveckling 1992 agerat för att i olika sammanhang stärka u-ländernas möjligheter att kunna genomföra konferensens rekommendationer. Det gäller också de miljökonventioner som tillkom i samband med konferensen. Sverige deltar också i det internationella arbete som pågår för att genom olika kanaler konkretisera de rekommendationer som lämnas vid de årliga tematiska mötena med FN:s kommission för hållbar utveckling. Nästa års möte om markanvändning och jordbrukets roll berör centrala delar av många u-länders ekonomi och är därmed viktigt i vårt samarbete med dem. Tillgången på rent vatten har avgörande betydelse för den framtida utvecklingen. Regeringen söker på olika sätt att bidra till u-ländernas egen kompetens och kapacitet på detta område, t.ex. genom samarbete med länderna i södra Afrika och i samarbete med Global Water Partnership. Regeringen fäster stort avseende vid förberedelserna inför kommissionens behandling av frågor om energi och transporter som är temat år 2001 och som därmed sammanfaller med Sveriges ordförandeskap i EU.

Humanitärt bistånd och konfliktförebyggande

Ett oroväckande antal väpnade konflikter har även under år 1999 utgjort ett direkt hot mot internationell fred och säkerhet och mot civilbefolkningens säkerhet och överlevnad. Etnisk rensning, fördrivning av människor från sina hem och andra övergrepp mot civilbefolkningen är vardagliga inslag i dagens väpnade konflikter. Merparten av Sveriges humanitära bistånd, både det bilaterala och det via FN-organisationerna, avser länder och regioner som drabbats av väpnad konflikt. Det nära sambandet mellan humanitära katastrofer och väpnade konflikter gör det angeläget att skapa god förståelse för konflikters orsak, förlopp, deras viktigare aktörer och biståndets roll under konflikter. Sverige har medverkat till att policydokument som berör dessa frågor har tagits fram inom OECD/DAC och dessa är också utgångspunkt för Sidas arbete.

Tillsammans med Sida kommer Utrikesdepartementet att prioritera arbetet att stärka biståndets möjligheter att förebygga och bidra till en stadigvarande lösning av väpnade konflikter. För detta krävs ett tydligt samspel mellan biståndet och politiska initiativ. Inte minst erfarenheterna från det humanitära biståndet har visat på den avgörande betydelse detta samspel har för ett slut på det fortsatt stora antalet humanitära katastrofer i världen. Policyarbetet kommer i dialog med internationell expertis och utlandsföreträdare att ägna ökad uppmärksamhet åt förutsättningarna för biståndet att få ett starkare genomslag på det konfliktförebyggande området.

Ovannämnda arbete kommer att bedrivas i nära anslutning till uppföljningen av det svenska handlingsprogrammet, Att förebygga väpnade konflikter, (Ds 1999:24).

Hiv/aids

Hiv/aids sprids nu i en snabbare takt än vad som tidigare förutsetts. Det katastroftillstånd som börjar bli ett faktum i och många länder hotar att minska eller omintetgöra effekterna av tidigare utvecklingsansträngningar. Hiv/aids är i många länder, främst i Afrika, idag inte bara ett hälsoproblem bland många andra utan ett dominerande samhällsproblem. Hälsosektorn drabbas givetvis hårt genom ökade kostnader för sjukvård, men allt eftersom epidemin utvecklas drabbas flera sektorer, utbildningssektorn, jordbru-

ket, produktionen, det folkliga politiska deltagandet m.m.

Epidemin slår såväl mot samhällsekonomin som mot enskilda hushåll. Många som dör i aids är i produktiv och reproduktiv ålder vilket även får konsekvenser på familjestrukturerna och familjeförsörjningen. Barn och unga drabbas hårt när den äldre generationens kunskap och erfarenhet försvinner.

Regeringen och Sida har utarbetat en svensk strategi "Investing for Future Generations" för det fortsatta samarbetet med att bekämpa hiv/aids. Strategin understryker Sveriges åtagande för att minska överföring av hiv och mildra dess globala effekter samt anger riktningen för vårt agerande i förhållande till våra samarbetspartners i utvecklingsarbetet. För att uppnå detta mål kommer Sida att ändra fokus från att tidigare ha haft ett huvudsakligt hälsoperspektiv till att nu utveckla en multisektoriell strategi i arbetet med hiv/aids.

Kunskaps- och institutionsutveckling

Kunskap, kapacitet, institutioner och regelverk är nyckelfaktorer i ekonomisk och social utveckling och förutsättningar för en demokratisk samhällsstyrning. Rätt utformat har utvecklingsarbetet här sin viktigaste roll och effektiviteten kan vara mycket hög. Sverige har lång erfarenhet av samarbete för stöd till institutions- och kunskapsutveckling inom en rad områden. Detta kommer att vidareutvecklas både genom nya samarbetsformer och genom att nya ämnesområden innefattas i samarbetet.

Samarbetsformer måste utformas efter varje lands förutsättningar. De måste dock alltid baseras på ömsesidighet. Kunskaps- och kapacitetsutveckling innebär inte ett ensidigt överförande, utan en process mellan två parter som båda utvecklas och anpassas. Det är därför viktigt att engagera den svenska resursbasen och utveckla den svenska kompetensen för utvecklingsinriktat internationellt samarbete inom en bred krets som omfattar enskilda organisationer, universitet och högskolor, den offentliga sektorn och det privata näringslivet.

Utvecklingen av information och kommunikationsteknologi (ICT) utgör en viktig drivkraft bakom globaliseringen. Men fortfarande saknar stora delar av världens befolkning tillgång till även de enklaste former av teknologi och kunskap om hur den kan användas samtidigt som de mer utvecklade länderna i allt snabbare takt flyt-

tar fram sina positioner på området. Utan en kraftansträngning på ICT riskerar u-länderna att hamna ohjälpligt efter och informations- och kunskapsgapet mellan u-länder och i-länder växer sig större och blir hämmande för utvecklingen. En effektiv användning av den moderna teknologin skulle däremot ge u-länder möjlighet att utvecklas snabbare än vad som tidigare varit möjligt med traditionella insatser.

Utrikesdepartementet och Sida initierade under hösten 1998 ett arbete med att ta fram en rapport om informations- och kommunikationsteknologi i Sveriges utvecklingssamarbete. Denna rapport skall ligga till grund för en strategi för Sidas arbete med ICT i samarbetsländerna i syfte att överbrygga den växande informations och kunskapsklyftan mellan utvecklingsländer och övriga världen.

Samstämmighet i politiken

Utvecklingssamarbetet måste ses i en större helhet. Globaliseringen innebär ett ökat ömsesidigt beroende mellan olika politikområden. Sverige måste därför arbeta för ökad samstämmighet i sin politik gentemot de fattiga länderna, så att inte utvecklingssamarbetet motverkas av politiken på andra områden. Det gäller fred och säkerhet, miljö, finansiella flöden, handel, investeringar och näringslivsfrågor samt migration.

Handelsfrågor har alltid haft nära beröring med utvecklingssamarbetet. De senaste årens globaliseringsprocess har gjort detta ännu tydligare. Handelspolitiken är ett av de områden där frågan om samstämmighet i politiken är mest aktuell. Genom handelspolitiken formas spelreglerna för en stor del av de internationella relationerna. Bildandet av Världshandelsorganisationen WTO har här en stor betydelse. WTO är en av de viktigaste aktörerna i dagens globala styrelsekick.

Förberedelsearbetet för en ny förhandlingsrunda inom WTO har påbörjats. En översikt av läget inför dessa förhandlingar, som planeras starta år 2000, har gjorts av regeringen i skrivelsen *Öppen handel – rättvisa spelregler. Svensk handelspolitik inför en ny WTO-runda* (skr. 1998/99:59). Sverige och EU förespråkar att detta skall bli en bred och omfattande förhandling, där speciell hänsyn tas till u-ländernas intressen.

Samspelet mellan handelspolitiken och utvecklingssamarbetet måste utvecklas. De fattiga länderna måste få stöd för att identifiera och

analysera sina intressen, för att utveckla inhemska institutioner och regelverk och för att stärka sin kapacitet att delta i internationella förhandlingar och att utnyttja WTO:s regler. Förbättrade handelsvillkor för de fattigaste länderna skapar bättre förutsättningar för hållbar ekonomisk och social utveckling liksom för ett framgångsrikt utvecklingssamarbete. Ett rätt inriktat utvecklingssamarbete kan även öka möjligheterna för de fattiga länderna att utnyttja förbättrade handelsvillkor och stärkta internationella regelverk. Sverige kommer att arbeta för att utveckla samspelet mellan handelspolitik och utvecklingssamarbete både multilateralt och bilateralt. Som ett led i att stärka det bilaterala arbetet har Sida på regeringens uppdrag utarbetat en policy för handelsutveckling.

3.4 Omfattning

Verksamhetsområde A Internationellt utvecklingssamarbete består av tre anslag, Biståndsverksamhet och förvaltningsanslagen för Sida respektive Nordiska Afrikainstitutet. Verksamhetsområdets resurser beräknas utifrån biståndsramen. Från biståndsramen görs avräkningar för kostnader, vilka klassificeras som bistånd, inom andra utgiftsområden.

Biståndsramen

Biståndsramen för 2000 uppgår till 14 299 miljoner kronor, dvs. 0,72 % av beräknad bruttonationalinkomst (BNI). För år 2001 höjs ramen till 0,73 % och år 2002 till 0,74 % av BNI. Biståndsramen år 2001 beräknas därmed uppgå till 15 167 miljoner kronor och år 2002 till 16 069 miljoner kronor.

Avräkningar från biståndsramen

Avräkningen från biståndsramen för kostnader för asylsökanden från u-länder har ökat, dels i förhållande till 1998 och dels i förhållande till regeringens ekonomiska vårproposition 1998/99:100. Ökningen beror på att kostnader för mottagande av flyktingar från Kosovo har tillkommit. För 2000 uppgår avräkningen till 763 miljoner kronor. Från biståndsramen avräknas vidare kostnader för det svenska bidraget till den del av EU:s gemensamma bistånd, som finansieras över den Europeiska kommissionens

Tabell 3.1 Biståndsram, avräkningar och biståndsanslag

Miljoner kronor

BUDGETÅR	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Biståndsram	11 946,2	12 418	12 840	14 299	15 167	16 069
- Avräkningar	1 754,8	1 794,4	1 690,4	1 812	1 709	1 743
varav						
Flyktningkostnader	765	778	659,6	763	640	652
EU-bistånd	707	707	740,7	757	772	787
Adm m.m.	282,8	309,4	290,1	292	297	304
A Internationellt utvecklings-samarbete³	10 191,4	10 623,6	11 149,6	12 487	13 458	14 326
Biståndsram i % av beräknad BNI	0,70 %	0,70 %	0,705 %	0,72 %	0,73 %	0,74 %

1. Biståndsramen för 2001 och 2002 enligt nu gällande prognos för BNI

2. Omräknas vid budgeteringstillfället enligt då gällande prognos

3. A Internationellt utvecklingssamarbete består av A 1 Biståndsverksamhet och fr.o.m. 2000 anslagen A2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete och A3 Nordiska Afrikainstitutet.

reguljära budget. För 2000 uppgår bidraget till 757 miljoner kronor, vilket beräknats som biståndets andel av Sveriges bidrag till EU-budgeten. Då Sveriges medlemsavgift har ökat har också avräkningsbeloppet för 2000 ökat jämfört med 1999.

Avräkningen för administrativa kostnader m.m. består främst av Utrikesdepartementets administration av utvecklingssamarbetet samt FN-bidrag som utbetalas från andra utgiftsområden och som klassificeras som bistånd. Avräkningsbeloppet har år 2000 ökat till 292 miljoner kronor, vilket förklaras av ökade FN-bidrag.

3.5 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket (RRV) har för utgiftsområdets två förvaltningsmyndigheter, Sida och Nordiska Afrikainstitutet, lämnat revisionsberättelser utan invändning.

3.6 Anslag

A1 Biståndsverksamhet

Tabell 3.2 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1998	Utfall	10 373 444	Reservation	5 532 000
1999	Anslag	10 731 461	Utgifts-prognos	10 804 000
2000	Förslag	12 060 304		
2001	Beräknat	13 024 803	¹	
2002	Beräknat	13 885 520	²	

¹ Motsvarar 12 781 946 i 2000 års prisnivå² Motsvarar 13 359 426 i 2000 års prisnivå**Tabell 3.3 Anslaget A1 Biståndsverksamhet**

Tusental kronor

	Budget 1999	Beräknat 2000
A1.1 Multilateralt utvecklings-samarbete	3 362 000	3 377 000
A1.2 Bilateralt utvecklings-samarbete	7 345 000	8 605 000
A1.3 Övrigt	24 461	78 304
Summa	10 731 461	12 060 304

Anslaget A1 Biståndsverksamhet består av tre anslagsposter: Multilateralt utvecklingssamarbete, Bilateralt utvecklingssamarbete och Övrigt. Utfall på anslaget 1998 var 10,4 miljarder kronor, vilket var 0,2 miljarder kronor högre än tilldelade medel. Anslagsutnyttjandet utöver budget förklaras av att reservationer från tidigare år har tagits i anspråk. Den av regeringen beslutade utgiftsbegränsningen för 1998 innebar dock att 800 miljoner kronor hänförliga till 1998 utbetalades i

Tabell 3.4 Utgående reservation på anslaget A1 Biståndsverksamhet

Miljoner kronor

	1997-12-31	1998-12-31	varav intecknat	ointecknat
A1.1 Multilateralt utvecklingssamarbete	1944	1749	1506	243
A1.2 Bilateralt utvecklingssamarbete	3708	3677	2628	1049
A1.3 Övrigt	78	106	33	72
A1 BISTÅNDSVERKSAMHET	5730	5532	4167	1365

början av 1999. För 1999 beräknas utfallet för anslaget, i enlighet med den beslutade utgiftsbegränsningen för 1999, till 10,8 miljarder kronor. Begränsningsbeloppet som gäller för det internationella utvecklingssamarbetet år 1999 beräknas ha inneburit senareläggningar av bidrag och planerade projekt m.m. på ca 2,9 miljarder kronor. Det begränsningsbelopp som regeringen kommer att införa för det internationella utvecklingssamarbetet år 2000 kommer att sättas på en sådan nivå att de utbetalningar m.m. som senarelagts till följd av utgiftsbegränsningen 1999 istället kan genomföras år 2000.

Reservationer

Reservationen, dvs. den del av anslagsmedlen som kvarstod vid budgetårets slut, uppgick inom anslaget A1 Biståndsverksamhet vid utgången av 1998 till 5 532 miljoner kronor. Detta är en minskning i förhållande till föregående år med ca 200 miljoner kronor. Av reservationen var 4 167 miljoner kronor intecknade genom avtal eller beslut om visst ändamål. Även den ointecknade reservationen, som alltså uppgick till 1 365 miljoner kronor, motsvarar till stor del planerade, om än inte avtalsbundna insatser.

Ökningen av reservationen på posten A1.3 Övrigt förklaras av att ett s.k. äldreanslag om 90 miljoner kronor fördes till posten under 1998 vilket beskrevs i budgetpropositionen för 1999.

A1.1 Multilateralt utvecklingssamarbete

Multilateralt utvecklingssamarbete omfattar FN:s ekonomiska och sociala verksamhet, internationella finansieringsinstitutioner och fonder, övrigt multilateralt samarbete respektive Europeiska utvecklingsfonden.

Tabell 3.5 Anslagsposten A1.1 Multilateralt utvecklingssamarbete

Tusental kronor

	Budget 1999	Beräknat 2000
1 FN:s ekonomiska och sociala verksamhet	1 641 000	1 827 500
2 Internationella finansieringsinstitutioner	1 206 000	1 260 000
3 Övrigt multilateralt samarbete	218 000	171 500
4 Europeiska utvecklingsfonden	297 000	118 000
Summa	3 362 000	3 377 000

Inledning

Aldrig förr har samsynen kring de internationella målen för utvecklingssamarbetet varit så välutvecklad som idag - där bl.a. 1990-talets FN-konferenser och strategin *Shaping the 21st Century* utgör en gemensam plattform. En viktig uppgift framöver är att bevaka och stadfästa dessa mål och att främja att de efterlevs av samtliga FN:s medlemsstater. Regeringen ser därför som en viktig uppgift att vid uppföljningarna av FN-konferenserna ånyo fästa blicken på de mål som ställdes för att stärka engagemanget kring utvecklingsfrågor i ett globalt perspektiv.

Regeringen har under det gångna året fokuserat på att följa upp reformarbetet inom FN och skapa mekanismer för att effektivisera FN:s såväl sociala och ekonomiska som humanitära verksamhet i fält. FN uppmärksammar millennieskiftet bl.a. genom generalförsamlingsmötet år 2000, Millenniumförsamlingen, och genom ett särskilt högnivåmöte med deltagande av stats- och regeringschefer. Under Sveriges EU-ordförandeskap kommer vidare en FN-konferens om de minst utvecklade länderna (MUL2001) att äga rum i Bryssel.

Efter att inom de multilaterala organisationerna ha fokuserat på åtgärder för effektivisering och ökad samordning på landnivå, kommer nästa fas att hantera frågor om uppföljning och analys av detta arbete. Ett exempel utgörs av de pilot-

verksamheter som har bedrivits i Guatemala och Zimbabwe, finansierade av Sverige i syfte att öka samordningen av FN:s sociala och ekonomiska verksamhet i fält. Mekanismer skall skapas för att förmedla regelbunden information till såväl mottagarland som givare och FN-organ om de kvantitativa och kvalitativa effekterna av detta arbete. För närvarande pågår även en intensiv diskussion om hur effektivisering och ökad samordning av verksamheten i enskilda länder skall ske mellan FN:s organisationer, de multilaterala utvecklingsbankerna, framför allt Världsbanken, och bilaterala givare. Härvid är det väsentligt att öka långsiktigheten och förutsägbarheten i finansieringen av verksamhet som bedrivs av FN:s program och fonder.

Parallellt med insatserna att utveckla och mäta effekter av en ökad samordning inom den multilaterala sfären, eftersträvas också ökat genomslag för tvärssektoriella frågor, bl.a. av fattigdomsbekämpning, främjande av demokrati och mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Inom det multilaterala samarbetet kommer arbetet med miljö och hållbar utveckling under nästa år att till stor del vara inriktat på de förberedelser för de internationella möten som kommer att äga rum under Sveriges ordförandeskap i EU 2001 (Habitat, UNEP, CSD) samt på 10-års uppföljningen av FN-konferensen om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992.

I arbetet med hållbar utveckling i utvecklingsländer har ingått en fortsatt uppföljning av Sida-studien om handel, miljö och utvecklingssamarbete. Den har bl.a. legat till grund för Sveriges agerande i EU avseende ansträngningarna att se till att EU:s utvecklingssamarbete genomsyras av hållbar utveckling (den s.k. Cardiffprocessen). Sverige har framhållit vikten av att främja ekologisk produktion i och export från u-länder bl.a. genom en reformering av EU:s jordbrukspolitik. Sida-studien har även givits bred spridning i samband med WTO:s förberedelser inför den planerade nya världshandelsrundan.

Energifrågorna kommer att ges särskild uppmärksamhet inom ramen för Kommissionen för hållbar utveckling (CSD). CSD:s möte om dessa frågor sammanfaller med det svenska EU-ordförandeskapet. Av central betydelse är dessutom det pågående reformarbetet vad gäller miljö- och boendefrågornas integrering inom FN-systemet.

Under år 1998 inleddes inom Utrikesdepartementet ett projekt för att se över och förbättra formerna för finansiering av såväl FN:s verk-

samhet som några av de multilaterala utvecklingsbankernas långivning på mjuka villkor bl.a. genom att utveckla förslag till större långsiktighet och förutsägbarhet i finansieringen. Detta arbete kommer att utgöra underlag för Sveriges agerande vid högnivåmötet om utvecklingsfinansiering inom FN:s ram år 2001.

Världsbanken och övriga multilaterala utvecklingsbanker har traditionellt framför allt agerat som förmedlare av finansiella resurser. Deras roll håller dock på att förändras. Bankerna inriktar sig allt mer på breda utvecklingsfrågor med fattigdomsbekämpning som övergripande mål och en tydligare betoning av frågor såsom miljö, jämställdhet och gott styrelseskick. Regeringen välkomnar denna utveckling.

De senaste årens internationella ekonomiska kris har i vissa fall medfört en drastisk ökning av bankernas utlåning för att dämpa krisens effekter på mottagarländerna. Tillsammans med IMF har de spelat en betydelsefull roll i krishantering. Sverige anser att det är viktigt att institutionerna har kapacitet och beredskap att bistå medlemsländerna vid finansiella kriser. Erfarenheterna från krishantering har tydligt visat hur viktigt ett effektivt samarbete är mellan alla berörda aktörer och det stora inflytande som de internationella finansiella institutionerna utövar.

Genom Sveriges medlemskap i EU har vi möjligheter att påverka en betydande del av världens bistånd. Gemenskapen (EG) är världens femte största finansiär av utvecklingssamarbete. Medlemskapet innebär också att vi kan påverka det biståndspolitiska tänkandet i en grupp länder som tillsammans svarar för mer än hälften av världens bistånd. Gemenskapsbiståndet har kritiserats för brister i kvalitet och effektivitet, både i DAC och nu senast i en utvärdering som har gjorts av det totala EG-biståndet på uppdrag av medlemsländerna. Sverige ser utvärderingen som en grund för en långsiktig reformprocess som måste genomföras av Kommissionen gemensamt med medlemsländerna och Europaparlamentet.

FN:s ekonomiska och sociala verksamhet

Det svenska stödet till FN:s ekonomiska och sociala verksamhet omfattar årsbidrag till FN:s utvecklingsprogram (UNDP), FN:s barnfond (UNICEF), FN:s kvinnofond (UNIFEM), FN:s befolkningsprogram (UNFPA), FN:s kapitalutvecklingsfond (UNCDF), FN:s narkotikabekämpningsprogram (UNDCP), FN:s livs-

medelsbiståndsprogram (WFP), FN:s flyktingkommissarie (UNHCR), FN:s hjälporganisation för palestinaflyktingar (UNRWA), FN:s aidsprogram (UNAIDS), FN:s industriutvecklingsprogram (UNIDO) och multilateral handelsrelaterad verksamhet. I de flesta organisationer tillhör Sverige de största bidragsgivarna med årsbidrag motsvarande 4–10 % av den totala frivilligfinansierade budgeten. Därtill kommer medel som utbetalas via Sida till specifika projekt, s.k. multibistöd. Vår strävan är att målen för svenskt utvecklingsamarbete så långt som möjligt skall genomsyra även FN-systemets verksamhet.

Under åren 1998–1999 har det pågått arbete för att med UNDP, UNFPA och UNICEF utveckla nya modeller för finansiering av organisationerna för att öka långsiktighet, förutsägbarhet och en mera rättvis bördefördelning. En del i detta arbete innebär att UNDP, UNFPA och UNICEF inför en mål- och resultatstyrd budgetprocess för att skapa en tydligare koppling mellan tillgängliga resurser och verksamhetens inriktning. Sverige har varit starkt involverat i detta arbete. Under år 2000 kommer arbetet att

inriktas på genomförandet av de nya finansieringssystemen. En förutsättning för att reformprocesserna skall lyckas är att organisationerna förses med nödvändiga resurser.

Som ett led i ansträngningarna att uppnå en mer långsiktig och förutsägbar finansiering av UNDP har Sverige utfäst att det svenska bidraget till UNDP under år 2000 och år 2001 inte kommer att understiga 1999 års bidrag. Den svenska bidragsnivån, ca 8 % av den totala budgeten, placerar Sverige på sjätte plats bland givarna. En mindre ökning av det svenska bidraget till UNDP beräknas. För att tillse att den nuvarande nedåtgående bidragstrenden till UNDP bryts är det viktigt att Sverige verkar för ett ökat gemensamt ansvarstagande bland organisationens medlemmar.

Sveriges bidrag till UNFPA ökade med 12 % budgetåret 1999 bl.a. mot bakgrund av vårt tidigare låga bidrag i förhållande till andra givare och för att stödja UNFPA inför uppföljningen av Kairokonferensen om befolkning och utveckling. En mindre ökning beräknas för nästa budgetår.

Tabell 3.6 Basbudgetstöd till FN:s ekonomiska och sociala verksamhet 1996-1999 samt beräknat 2000

Tusental kronor

	Årsbidrag 1996	Årsbidrag 1997	Årsbidrag 1998	Årsbidrag 1999	Årsbidrag 2000
FN:s utvecklingsprogram, UNDP	460 000	460 000	470 000	490 000	500 000
FN:s kapitalutvecklingsfond, UNCDF	32 000	40 000	42 000	42 000	42 000
FN:s barnfond, UNICEF	283 000	283 000	250 000	265 000	280 000
FN:s kvinnofond, UNIFEM ¹⁾		5 000	5 000	8 000	10 000
FN:s befolkningsfond, UNFPA	116 000	116 000	125 000	140 000	145 000
FN:s världslivsmedelsprogram, WFP	245 000	200 000	180 000	180 000	195 000
FN:s flyktingkommissarie, UNHCR	248 500	248 500	260 000	270 000	370 000 ⁴⁾
FN:s hjälporganisation för palestinaflyktingar, UNRWA	135 000	135 000	145 000	150 000	160 000
Multilateral handelsrelaterad biståndsverksamhet	4 500	5 000	8 000	12 000	25 000
Narkotikainsatser genom FN-systemet (UNDCP, WHO/PSA)	40 000	40 000	45 000	47 000	45 500
FN:s boende och bebyggelsecenter, Habitat ²⁾		5 000	5 000	5 000	5 000
UNAIDS	10 000	35 000	37 000	37 000	37 000
FN:s industriutvecklingsorganisation, UNIDO ³⁾		8 000	8 000	8 000	13 000
Summa	1 574 000	1 580 500	1 580 000	1 654 000	1 827 500

1. T o m 1999 finansierades bidragen till UNIFEM över delpost 3, Övriga multilaterala insatser

2. T o m 1999 finansierades bidragen till Habitat över delpost 3, Övriga multilaterala insatser

3. 1994-1997 finansierades bidragen till UNIDO över anslaget B9

4. 100 mkr i stöd till UNHCR har i förhållande till 1999 flyttats från den bilaterala anslagsposten till basbudgetstödet

Sveriges bidrag till UNICEF ökade med 6 % budgetåret 1999, vilket placerar Sverige på en oförändrad andra plats bland givarna. Under kommande år intensifieras UNICEF:s verksamhet vad gäller integrering av ett rättighetsperspektiv, uppföljning av barntoppmötet 1990 samt utveckling av en ny global agenda för barn inför generalförsamlingens extra möte år 2001. För år 2000 beräknas en ökning av det svenska bidraget.

UNIFEM, FN:s kvinnofond, är en av FN:s minsta fonder vilket ofta gjort det svårt för UNIFEM fonden att få genomslag i FN:s arbete. Fonden arbetar med att förändra attityder om kvinnors underlägsenhet och mäns överlägsenhet, med att stärka kvinnors juridiska, sociala status och för att kvinnors och mäns villkor skall beaktas på ett likvärdigt sätt i FN:s arbete.

Det svenska bidraget till UNIFEM har under flera år varit mycket litet. Mot bakgrund av att fonden nu aktivt bedriver en väl fungerande verksamhet i linje med svenska jämställdhetsmål så höjdes det svenska basbidraget 1999. För år 2000 beräknas en höjning till 10 miljoner, vilket fortfarande är ett blygsamt belopp i förhållande till fondens arbete.

UNCDF har efter 1955 års policydeklaration fokuserat verksamheten och omstrukturerat sin projektportfölj. Sverige bör fortsätta att stödja UNCDF och verka för att organisationen fortsätter sin verksamhetsfokusering och fattigdomsorientering, enligt rekommendationerna från 1999 års utvärdering.

UNHCR och WFP är de mest betydande biståndsaktörerna inom FN-systemet på det humanitära området. Även UNICEF, UNDP och FN:s fackorgan har i ökad grad engagerats i humanitär verksamhet i anslutning till väpnade konflikter och naturkatastrofer. Verksamheten samordnas av IASC (Inter Agency Standing Committee) under ledning av FN:s koordinator för humanitära frågor och tillika chef för OCHA, FN:s kontor för humanitärt bistånd. FN-sekretariatet har genom tillkomsten av OCHA fått en betydelsefull roll när det gäller övergripande policyutveckling och strategisk samordning både av de humanitära aktörerna inbördes och mellan det humanitära och politiska ansvarsområdena inom FN.

FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) mötte under 1999 en av sina största utmaningar genom den massiva fördrivningen av människor från Kosovo. Under pressade förhållanden hade organisationen att kombinera ett övergripande

humanitärt samordningsansvar med genomförande av skydd och stöd till flyktingarna. Kosovo var under året ett av 20 flyktingprogram under UNHCR:s ansvar. Ansträngningarna för att finna varaktiga lösningar på flyktingproblemen, främst genom återvändande till hemlandet är, när omständigheterna så medger, fortfarande en prioritet för UNHCR. UNHCR:s budget för 1999 (exklusive Kosovo) uppgick till ca 7,7 miljarder kronor, varav drygt 30 % avsåg Afrika. Reformarbetet av UNHCR:s budget och finansieringsstrukturer fortsätter. Sverige har varit tongivande i detta arbete som avsett att effektivisera UNHCR:s verksamhet samt möjliggöra prioriteringar alltefter skiftande omvärldsförändringar. Sveriges bidrag till UNHCR uppgick 1999 till 370 miljoner kronor, vilket motsvarar 4,8 % av organisationens budget. Sverige hör till de största bidragsgivarna och har genom sin samarbetsform enligt UNHCR varit mönsterbildande för andra givare. Med tanke på de stora krav som fortsatt kommer att ställas på UNHCR samt den vikt Sverige fäster vid UNHCR:s uppgifter, både ur en humanitär, säkerhetspolitisk och flyktingpolitisk synvinkel, bör bidragsnivån bibehållas.

UNRWA har med sin unika ställning i förhållande till de palestinska flyktingarna en avgörande roll för fred och stabilitet i Mellanöstern.

Organisationen genomför en verksamhet som är avgörande för att trygga de palestinska flyktingarnas humanitära behov i en komplex politisk miljö. Det gäller understöd för de sämst ställda, skolgång, sjukvård, drägligt boende och sanitära förhållanden samt viss hjälp till inkomstbringande sysselsättning. Organisationen har sedan flera år tillbaka en svår finansiell situation. UNRWA:s reguljära budget för 1999 uppgick till ca 2,8 miljarder kronor. Sveriges bidrag för 1999 uppgick till 150 miljoner kronor, vilket motsvarade 5,4 % av UNRWA:s budget. Sverige var tredje största bidragsgivare till UNRWA. Sverige avser att fortsatt verka för att UNRWA skall få en stabilare och säkrare finansiering för att kunna genomföra sitt mandat med en bredare bördefördelning. Mot bakgrund av detta och den vikt Sverige lägger vid UNRWA:s verksamhet som ett led i att främja en stabil och fredlig utveckling i Mellanöstern beräknas en mindre höjning av det svenska bidraget.

FN:s världslivsmedelsprogram (WFP) verksamhet avser i ökad utsträckning humanitära insatser till följd av flyktingströmmar och naturkatastrofer. De ökade hjälpbehoven har ställt stora krav på WFP. Förändringar av finansie-

ringssystemet pågår kontinuerligt, bl.a. i syfte att öka flexibiliteten i resursanvändningen samt för att främja decentralisering inom organisationen. Efter inrådan bl.a. av Sverige har WFP infört kravet om att naturbidrag skall åtföljas av full kostnadstäckning för omkostnader förknippade med leveransen. En översyn av livsmedelsbistånd som instrument för utveckling har gjorts och nya riktlinjer antogs av WFP:s styrelse i maj 1999.

Sveriges bidrag till WFP ges helt i form av kontanta medel. År 1998 var Sverige organisationens elfte största givare. Sveriges bidrag för 1999 uppgick till 180 miljoner kronor. Därutöver får WFP under året bidrag från Sida som sammanlagt beräknas uppgå till ca 65 miljoner kronor.

Det svenska årsbidraget bör med hänsyn till de ökade hjälpbehoven höjas något. Bidraget kommer huvudsakligen att avse humanitära insatser. Övrigt stöd till WFP för brådskande humanitära katastrofer kommer även under år 2000 att utgå från medel som disponeras av Sida.

FN:s organ för urbaniserings- och bosättningsfrågor, Habitat, har en central roll för uppföljning av de beslut som fattades vid världskonferensen i Istanbul 1996 om boende, bebyggelse och stadsutveckling. Under de senaste åren har Habitat varit föremål för en omfattande översyn. I maj 1999 antog boendekommissionen en ny arbetsstrategi och en ny organisationsform. Den nya organisationen syftar bl.a. till att förstärka Habitats normativa kapacitet. Stödet till Habitat beräknas utgå på oförändrad nivå.

FN:s program för hiv/aids (UNAIDS) går nu mot sitt femte verksamhetsår. Det svenska arbetet framöver kommer att inriktas mot att fortsatt främja en stabil finansiering, verka för inrättande av ett system för regelbunden utvärdering och återförande av information till mottagarländer, givare och andra intressenter samt UNAIDS satsning för särskilda åtgärder för Afrika. Det sistnämnda bedrivs i nära samarbete med framför allt Världsbanken. Sverige avser att bibehålla den nuvarande bidragsnivån om cirka 8 % procent av den totala budgeten (37 miljoner kronor).

Under det gångna året har uppmärksamhet ägnats åt uppföljning av de beslut som fattades vid generalförsamlingsmötet mot narkotika som ägde rum i juni 1998. I samband med detta möte tillsattes en expertgrupp på initiativ av Sverige i syfte att se över FN:s verksamhet på narkotika

bekämpningsområdet samt att utarbeta förslag till effektivisering av FN:s insatser på området. Expertgruppens förslag lades fram vid FN:s narkotikabekämpningsprogram (UNDCP:s) styrelse under 1999, där samtliga förslag som expertgruppen hade utarbetat antogs. Förslagen innefattar bl.a. effektivisering av styrelsearbetet, förhandlingar om en global fond för narkotikabekämpningsåtgärder samt ökat samarbete mellan UNDCP och relevanta delar inom FN-systemet som UNDP, UNICEF m.fl. Sverige avser att bibehålla bidragsnivån för att stödja implementeringen av expertgruppens rekommendationer.

Handelsrelaterat tekniskt bistånd bedrivs av UNCTAD, ITC och WTO. Verksamheten, som prioriterar de minst utvecklade länderna, är av stor betydelse för mottagarländerna och syftar till att de skall kunna integreras i världsekonomin och världshandeln på ett bättre sätt än hittills. Uruguayrundans innebar för u-länderna nya och bättre handelsmöjligheter, men rundan medförde också att nya och i vissa avseenden större krav ställs på u-länderna. Genom tekniskt bistånd stöds u-länderna, särskilt de minst utvecklade, bl.a. i att förvärva de kunskaper och den kompetens som krävs för att kunna utnyttja Uruguayrundans resultat och att svara upp mot där gjorda åtaganden. Det förändrade internationella handelsmönstret med bl.a. större krav på informationsöverföring, ökad kapacitetuppbyggnad, förbättrad utbudskapacitet och allmän handelskompetens kräver fortsatta biståndsinsatser genom de tre organisationerna. Sverige stöder på olika sätt denna verksamhet, bl.a. genom frivilliga bidrag. Under 1999 uppgick stödet till 12 miljoner kronor. I takt med de ökade behoven och kraven från mottagarländerna bör stödet ökas.

För att göra tvistlösningsmekanismen inom WTO-systemet mer användarvänligt för u-länder har ett antal i-länder i samarbete med några u-länder utarbetat ett förslag till ett Advisory Centre on WTO Law (ACWL). Detta center kommer att vara oberoende och komplettera det existerande utbildnings- och tekniska biståndssamarbetet som hanteras av WTO-sekretariatet. Sverige avser att stödja ACWL:s verksamhet. Centret beräknas kunna börja sin verksamhet under år 2000.

De internationella finansieringsinstitutionerna

Tabell 3.7 Internationella finansieringsinstitutioner

Tusental kronor

	Budget 1999	Beräknat 2000
Världsbanksgruppen	960 000	870 000
Regionala utvecklingsbanker	23 000	180 000
Övriga utvecklingsbanker och fonder	223 000	210 000
Summa	1 206 000	1 260 000

Världsbanksgruppen

Världsbanksgruppen består av Internationella återuppbyggnads- och utvecklingsbanken (IBRD), Internationella utvecklingsfonden (IDA), Internationella finansieringsbolaget (IFC), Multilaterala investeringsgarantiorganet (MIGA) och Internationella centret för biläggande av investeringstvister (ICSID). De bidrag till Världsbanksgruppen som under budgetåret 2000 finansieras från delposten rör IDA och MIGA.

Världsbanksgruppen är i dag den i särklass största enskilda källan för offentligt utvecklingsbistånd och lån till utvecklings- och östländer. IBRD lånade under år 1998 ut ca 20 miljarder US-dollar och IDA ca 7,5 miljarder US-dollar. Sveriges ackumulerade bidragsandel i IDA är för närvarande 1,93 % och i MIGA 1,1 %.

De reformer av bankens verksamhet som inleddes år 1997 med syfte att öka effektiviteten, fokusera och decentralisera verksamheten har fördjupats under år 1998. Det finns redan tydliga tecken på att kvaliteten och effektiviteten höjts. Bankens ökade närvaro i låntagarländerna har medfört större flexibilitet och bättre möjligheter till konstruktiv dialog och utformning av programriktat stöd i partnerskap med respektive regering. I början av 1999 lanserade Världsbanken det s.k. Comprehensive Development Framework (CDF), som skall vidareutvecklas i en pilotfas under det kommande året i ett tiotal länder. Det innebär i korta drag att Världsbankens verksamhet skall sättas in i en helhet, där makroekonomiska överväganden skall kompletteras med bl.a. sociala och miljömässiga hänsynstaganden. Syftet är att skapa en mer långsiktig och strategisk ansats för utvecklingsproblematiken där alla relevanta komponenter förs samman. Det är också ett försök att genom samordning

mellan olika aktörer samla de begränsade resurser som finns tillgängliga för utvecklingssamarbete, öka deltagandet av det civila samhället och den privata sektorn och samtidigt öka ansvarstagandet och ägandeskapet i samarbetslandet. Sverige kommer aktivt att delta i och utvärdera CDF:s pilotfas. CDF, decentraliseringen och reformeringen av bankens verksamhet ligger väl i linje med svensk biståndspolitik och regeringen bedömer att Världsbankens ställning som utvecklingsaktör kommer att kunna stärkas ytterligare genom denna process. Det är dock viktigt att denna förändring får stöd inte endast i Bankens ledning, utan att idéerna förankras på alla nivåer inom organisationen.

I slutet av 1998 ingicks en överenskommelse om den tolfte påfyllnaden av IDA. Den totala nivån hamnade på 8,6 miljarder US-dollar, vilket måste betraktas som en stor framgång för Världsbanken och ett tecken på det förtroende som banken åtnjuter. Förhandlingarna blev också mycket lyckade ur svensk synvinkel och de antagna riktlinjerna för den framtida utlåningen inom IDA stämmer väl överens med de svenska biståndspolitiska målen. 50 % av utlåningen avses gå till Afrika. Fattigdomsinriktningen kommer att bli mer tydlig än tidigare och ekonomisk och social utjämning är ett av de vägledande målen. Landstrategierna skall utgöra ramverket för alla insatser med fokus på fyra huvudområden: sociala sektorn (inklusive utbildning med särskild inriktning på flickor, hälsa, sanitet), stöd till ekonomisk tillväxt, demokratifrågor i form av god offentlig förvaltning och särskilda miljöinsatser. Sveriges andel i IDA 12 är ca 2,4 miljarder kronor och de årliga bidragen kommer att löpa över en sexårsperiod.

Världsbankens nya profil har lett till att Banken blivit alltmer verksam inom frågor av regional och global karaktär. Exempel på sådan verksamhet är det under 1999 beslutade stödet till Afrikanska kapacitetssupplyngningsfonden (ACBF), Världsbankens arbete inom den Globala miljöfonden (GEF) och stöd till internationell jordbruksforskning (CGIAR). Världsbanken har finansierat dessa bidrag med bidrag från sin nettoinkomst. Denna typ av verksamhet har föranlett en diskussion om bankens roll vad gäller gåvofinansiering och framför allt dess relation till FN-systemets olika aktiviteter. Sverige anser att ett ökat samarbete mellan Världsbanken och FN skall understödjas och att de komparativa fördelar respektive organisation har skall utnyttjas.

För närvarande pågår en översyn av Världsbankens och Internationella Valutafondens gemensamma skuldinitiativ (HIPC) i syfte att bredda, fördjupa och öka takten av genomförandet. Sverige stödjer detta och förordar att en del av Världsbankens nettoinkomst om möjligt skall bidra till finansieringen av HIPC. Regeringen har vidare beredskap att lämna ytterligare bidrag till HIPC under förutsättning att även andra länder tar sitt ansvar, särskilt G7-länderna.

Afrikanska Utvecklingsbanken

Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB), som under den tidigare delen av 1990-talet genomgick en svår kris, befinner sig nu i en intensiv reformprocess. Vid bankens årsmöte i maj 1998 antogs en överenskommelse om bankens femte kapitalökning (GCI-V), som innebär en 35-procentig ökning av dess kapital till ca 28 miljarder US-dollar i kombination med att de icke-regionala givarländernas ägarandel av banken höjs från 33 till 40 % (Sveriges andel är 1,55 %). I januari 1999 nåddes en överenskommelse om den åttonde påfyllnaden av den Afrikanska utvecklingsfonden (ADF-8) innebärande att fonden under treårsperioden 1999-2001 tillförs knappt 2,4 miljarder US-dollar i nya givarbidrag (Sveriges bidrag uppgår till 940 miljoner kronor). Banken har också under 1999 efter mycket aktiv svensk och nordisk medverkan, antagit ett visionsdokument för styrning av bankens verksamhet. Visionen sätter bankens roll som utvecklingsinstitution med fattigdomsminskning som främsta mål i fokus. Den betonar vidare AfDB:s roll som en afrikansk institution och lyfter fram frågor som jämställdhet, miljö och gott styrelseskick. Andra viktiga områden är satsningar på humankapital, omsorg om miljön, privatsektorstutveckling, jordbruks- och landsbygdsutveckling. Tonvikt ges vidare åt att utveckla partnerskapsrelationer med alla relevanta aktörer. Visionen länkas till de internationella utvecklingsmålen, bland annat DAC-målen sammanfattade i "Shaping the 21st Century".

Med dessa grundläggande överenskommelser på plats går banken nu in i en tillämpningsfas. Viktiga utmaningar för banken är bl.a. att operationalisera de landvinningar på policyområdet som ADF 8-avtalet innehåller, bl.a. vad gäller resultatbaserad långivning, miljö, jämställdhet och god samhällsstyrning. På sistnämnda område har banken ambitionen att bli en ledande kraft i Afrika när det gäller att bistå länderna med kapaci-

tetsuppbyggnad. I ett första skede måste dock egen kompetensuppbyggnad äga rum.

I bankens fortsatta interna reformprocess behöver bl.a. pågående arbete med en strategi för mänskliga resurser slutföras. Bankens administrativa effektivitet behöver förstärkas.

Asiatiska utvecklingsbanken

Under 1998 och 1999 har Asiatiska utvecklingsbankens (AsDB) verksamhet fortsatt att präglas av den finansiella krisen i sydöstra och östra Asien. Insatser för att lindra krisens effekter har dominerat och förväntas göra så även under kommande år. Den stora institutionella frågan berör bankens framtida roll i det multilaterala systemet och i synnerhet relationen till IMF och Världsbanken. Bankens strävan att utvecklas mot en komplett utvecklingsbank fortgår. Under 1990-talet har verksamheten allt mer inriktats på breda utvecklingsfrågor. God samhällsstyrning, miljö, jämställdhet och övriga sociala frågor har fått en framträdande roll och riktlinjer har utarbetats för bankens verksamhet på dessa områden. Bl.a. har under det gångna året policies på jämställdhets-, miljö-, korruptionsbekämpnings-, urbefolknings- och hälsoområdet utarbetats. Den främsta utmaningen är nu att effektivt omvandla fastställda riktlinjer till praktisk handling. Bankens strävan kommer fortsatt att vara att stärka sin roll som en ledande partner i utvecklingsdialogen med de asiatiska länderna.

AsDB:s insatser med anledning av den finansiella krisen har tårt på bankens finansiella resurser. Den internationella marknadens riskanalys av den asiatiska marknaden och AsDB:s inblandning i de mest krisdrabbade länderna har kraftigt fördyrat bankens upplåning på den internationella kapitalmarknaden. Upplånings- och utlåningsutrymmena förutses vara uttömda före 2002. Nya påfyllnadsförhandlingar, de åttonde i ordningen, för Asiatiska utvecklingsfonden (AsDF) kommer att påbörjas i oktober 1999. En översyn har gjorts av utlåningsvillkoren för det hårda kapitalet, vilket med största sannolikhet kommer att leda till en tidigareläggning av bankens femte kapitalökning.

I nära samarbete med ASEAN har banken sökt skapa en ekonomisk övervakningsmekanism. Som ett led i detta arbete har en särskild enhet etablerats i banken. Enheten kommer att verka i tre år och syftet är att fungera som ett "early warning system". Japan har i bankens regi

lanserat en plan i syfte att hjälpa de av Asienkrisen värst drabbade länderna.

Sedan 1997 har AsDB ett av Japan finansierat forskningsinstitut knutet till sig, Asian Development Bank Institute (ADBI). Institutets verksamhet har under ett inledningskede varit problemfylld. Potentiellt har institutet en viktig roll att spela som katalysator för bankens intellektuella arbete.

Interamerikanska utvecklingsbanken

Under 1990-talet har den Interamerikanska utvecklingsbankens (IDB) fattigdomsprofil ytterligare stärkts bl.a. genom en ökad utlåning till de fattigaste länderna i regionen och en större andel socialt inriktade projekt. IDB:s prioritering av fattigdomsminskning, social rättvisa, modernisering av staten, det civila samhället och miljö ligger väl i linje med de frågor som Sverige under många år drivit i nära samarbete med övriga nordiska länder. Sverige har också aktivt drivit på bankens arbete med fattigdomsfrågor, god samhällsstyrning och jämställdhet, där viktiga framsteg har gjorts under senare år. Sverige avser att fortsatt betona vikten av att banken ökar personalens kompetens på dessa områden och att verksamheten i ökad omfattning decentraliseras till fältkontoren.

Under 1998 har IDB:s verksamhet präglats av den internationella finansiella krisen och de naturkatastrofer som slog till i regionen. IDB agerade snabbt på dessa externa chocker genom en omfattande kris- och katastroflångivning. Långivningen har föranlett en diskussion om arbetsfördelningen mellan IDB och Bretton Woods-institutionerna och hur banken i framtiden kan arbeta mer preventivt för att motverka verkningar av kriser och naturkatastrofer. Vad gäller den finansiella krisen välkomnar regeringen IDB:s deltagande i de internationella stödaktioner som organiserades av IMF, inte minst med tanke på bankens starka regionala förankring, men understryker samtidigt att alla krislån bör beviljas i nära samarbete med IMF och Världsbanken och på samma villkor. Efter naturkatastroferna, och framförallt effekterna av orkanen Mitch, har IDB även fortsättningsvis en mycket viktig roll att spela vad gäller återuppbyggnaden och transformeringen av de drabbade länderna i Centralamerika. Sverige var i maj 1999 värd för en stor konferens ledd av IDB på detta tema.

Den pågående diskussionen om IDB:s framtida roll kommer även under 2000 att vara en för

Sverige prioriterad fråga. Sverige har tillsammans med de nordiska länderna varit drivande i diskussionen, som handlar om hur banken skall möta de snabba förändringarna i omvärlden såsom globalisering, ökande privata kapitalflöden och demokratiseringsprocesser. Det fortsatta arbetet med att formulera bankens framtidsvision kommer framför allt att äga rum inom ramen för det pågående arbetet med att utarbeta en strategisk plan för verksamheten.

I december 1998 nåddes en långsiktig lösning angående bankens tillgång på koncessionella resurser för utlåning på förmånliga villkor till de allra fattigaste länderna i regionen. Lösningen innebär bl.a. att de regionala länderna medger att tillgångar i lokal valuta får användas för koncessionell långivning. Totalt handlar det om 2,2 miljarder US-dollar varav Brasilien står för ca 30 %. Uppgörelsen är av stor betydelse för bankens verksamhet i de fattigaste länderna och för IDB:s deltagande i aktuella skuldlättnadsinitiativ.

Övriga utvecklingsbanker och -fonder

Internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD) har ett mycket tydligt fokus på fattigdomsbekämpning genom sin inriktning på projekt för att förbättra levnadsförhållandena för landsbygdsbefolkningen i de fattigaste länderna. Under 1999 inleddes konsultationer om en påfyllnad av IFAD:s kapital, vilka beräknas bli klara vid årsmötet i februari 2000. Regeringen kommer även fortsättningsvis i IFAD:s styrelse, i nära samarbete med Norge, Danmark och Finland, bl.a. verka för att ytterligare förankra prioriterade mål i fondens projektverksamhet och för att förbättra samarbetet och arbetsfördelningen mellan de Rombaserade FN-organen verksamma på jordbruksområdet.

Afrikanska fonden för kapacitetsutveckling (ACBF) arbetar huvudsakligen med att stärka utvecklingsländers kapacitet att utarbeta och genomföra makroekonomisk politik. Under 1998 genomfördes en kapitalpåfyllnad som säkerställer finansieringen av fondens verksamhet fram till 2001. Förhandlingar pågår som kommer att innebära att ACBF:s verksamhet breddas genom att ytterligare ett kapacitetsuppbyggnadsinitiativ, som har utarbetats i Världsbankens regi, länkas till fonden. Initiativet har fokus på kapacitetsuppbyggande inom den offentliga sektorn, och dess skärningspunkter gentemot den privata sektorn och det civila samhället genom bl.a. stöd till nätverk och regionala program. Världsbanken

kommer att delvis finansiera initiativet och ACBF ansvara för implementeringen.

Under 1999 innehar Sverige ordförandeskapet i Nordiska utvecklingsfondens (NDF) styrelse. Fonden finansieras genom bidrag från de fem nordiska länderna och har ett grundkapital på 515 miljoner SDR. Den årliga utlåningen (undertecknade och godkända projekt) uppgår till drygt 400 miljoner SDR. NDF lämnar lån på mycket förmånliga villkor till projekt som främjar ekonomisk och social utveckling i låg- och lägre medelinkomstländer. Krediterna lämnas i samfinansiering med andra institutioner, främst Världsbanken och regionalbankerna, för projekt av nordiskt intresse, dvs. NDF:s finansiering skall i huvudsak avse upphandling av varor och tjänster i de nordiska länderna. Fonden har under senare år expanderat relativt snabbt. Under hösten kommer en förhandling om påfyllnad av fondens kapital att äga rum. Sociala sektorer och miljö har givits ökad tonvikt. NDF bedriver också en försöksverksamhet med stöd till privatsektorprojekt, för vilken 20 miljoner SDR avsatts.

Under 1997 ingick NDF ett samarbetsavtal med NORSAD-fonden, som verkar för att främja näringslivssamarbete mellan Norden och SADC (Southern African Development Community). NORSAD bidrar främst med lån till s.k. joint ventures. De nordiska länderna, förutom Island som inte är medlem, enades 1998 om att förlänga fondens mandat till 2003 samt om att fylla på NORSAD-fondens kapital med 150 miljoner danska kronor, som skall inbetalas i tre rater 1998–2000.

Övrigt multilateralt samarbete

Tabell 3.8 Övrigt multilateralt samarbete

Tusental kronor

	Budget 1999	Beräknat 2000
Miljöinsatser	54 500	0 ¹
Konfliktförebyggande insatser	80 000	50 500
Särsk. multilaterala insatser:		
- Utsatta barn i fattiga länder	35 000	0 ²
- Särsk. jämställdhetsinsatser	15 000	0 ³
Övriga insatser	33 500	121 000
Summa	218 000	171 500

1. 2.3. De höga reservationerna för posterna har beaktats vid medelsfördelningen.

Multilaterala miljöinsatser

Arbetet med det femte biståndsmålet, framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön styrs av prioriteringarna i regeringens skrivelse om Sveriges utvecklingssamarbete för hållbar utveckling (rskr. 1996/97:2). Ett särskilt handlingsprogram gäller sedan 1996 för det bilaterala utvecklingssamarbetet inom området.

Huvudinriktningen i regeringens politik är att integrera de sociala, ekonomiska och miljömässiga aspekterna. Landstrategierna spelar en avgörande roll för att garantera att detta sker på ett långsiktigt och konsekvent sätt. Samarbetsländernas aktiva deltagande i detta arbete är av vital betydelse.

I takt med att de globala miljöfrågornas roll växer avser regeringen att stödja verksamhet i de multilaterala organen som syftar till att stärka efterlevnaden av de globala miljökonventionerna. Det normativa multilaterala samarbetet fortgår med att vidareutveckla riktlinjerna efter Rio-konferensen. Sverige ger särskild prioritet åt fattigdomsbekämpning och hållbara produktions- och konsumtionsmönster i mötena med FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD). Detta blir särskilt angeläget inför nästa års möte som rör markanvändning, jordbruk, finansiella resurser och handel. Det finns dessutom skäl att redan nu uppmärksamma och stödja förberedande insatser inför energifrågornas behandling i CSD 2001. Reformarbetet vad gäller miljö- och boendefrågornas integrering inom FN-systemet är av särskild betydelse.

Förra årets överenskommelse om den andra påfyllnaden av den Globala miljöfonden (GEF) innebar att givarna åtog sig att tillföra GEF sammanlagt 2.75 miljarder dollar. För svensk del uppgår åtagandet till 448 miljoner kronor för fyraårsperioden 1998–2002. Sveriges bidrag kommer att utbetalas i takt med de behov som GEF anger. För budgetåret budgeteras ett belopp om ca 14 miljoner kronor.

Sverige innehar sedan början av 1999 en av de ordinarie platserna i styrelsen för Montrealprotokollets multilaterala fond, vilket ökat svenska möjligheter att förändra det omfattande biståndet från fonden i riktning mot insatser som ökar u-ländernas eget ansvar för utfasning av ozonfarliga ämnen, bl.a. genom stärkande av deras institutioner. Sverige är också ordförande i en planeringsgrupp för utfasning av en omfattande ozonfarlig sektor i Kina. Påfyllnadsförhandlingar avseende fonden påbörjades i juni 1999 och avser

även frågan om inrättande av en lånefacilitet. Sveriges andel till fonden uppgick under treårsperioden 1997–1999 till omkring 20 miljoner kronor per år. Det är osannolikt att fondens totala omslutning kommer att öka, varför den svenska bidragsdelen förutses bli oförändrad. Högst en femtedel av bidraget bör utnyttjas för Sidas bilaterala tekniska biståndsprogram. Sida avser öka genomslaget av sina insatser genom samarbete med UNDP m.fl. verkställande organ för fondens verksamhet.

Sverige och övriga länder i EU har i partsmöten med FN:s konvention för ökenbekämpning understrukit särskilt de afrikanska ländernas ansvar för att ta ökat ansvar genom nationella aktionsprogram för ökenbekämpning till vilka givare kan ansluta. Sverige har bidragit till mäklarfunktionen för bistånd till konventionens ändamål, den s.k. globala mekanismen.

Outnyttjade reservationer kommer att tas i anspråk för de behov som förutses under budgetåret.

Multilaterala konfliktförebyggande insatser

Ett oroväckande antal väpnade konflikter har även under 1999 utgjort ett direkt hot mot internationell fred och säkerhet och mot civilbefolkningens säkerhet och överlevnad. Etnisk rensning, fördrivning av människor från sina hem och andra övergrepp mot civilbefolkningen är vardagliga inslag i dagens konflikter. Det multilaterala systemet har en central uppgift i att åstadkomma varaktiga lösningar som relateras till de bakomliggande orsakerna till humanitära katastrofer och de bakslag de leder till, som i sig kan ha en destabiliserande inverkan på konfliktens närområde. Detta kräver samverkan mellan ett flertal aktörer från olika kompetensområden från politiska initiativ till militära och polisiära insatser, från skydds- och hjälpinsatser på det humanitära området och avseende mänskliga rättigheter till långsiktigt inriktade återuppbyggnadsinsatser. Sverige spelar en aktiv roll när det gäller att vidareutveckla tänkandet kring och förbättra beredskapen att ställa upp med flexibla, internationella insatser till gagn för dem som drabbats av väpnade konflikter och för en varaktig konfliktlösning.

Multilaterala konfliktförebyggande insatser syftar till att stärka det multilaterala systemets, främst FN:s, förmåga att hantera humanitära kriser till följd av väpnade konflikter och att åstadkomma varaktiga fredliga lösningar.

Under 1999 har stöd utgått för svensk civil medverkan i fredsfrämjande insatser i Angola (MONUA), Västsahara (MINURSO), Kroatien (PMG), Guatemala (MINUGUA) och Kosovo (KVM). Medlen för detta utgör ett komplement till medel anslagna för fredsfrämjande insatser utanför biståndsanslaget. Insatserna i Angola och Västsahara har på grund av den politiska utvecklingen inte kunnat genomföras som planerat. Stöd har även utgått till FN:s vaktstyrka för skydd av humanitärt bistånd i norra Irak (UNGCI) till den tillfälliga internationella närvaron i Hebron (TIPH) och till FN:s interimadministration i Kosovo (UNMIK). Stöd till denna typ av insatser, i vilka även svensk personal medverkat, förväntas att fortsätta. Stödet har vidare avsett vissa insatser i samband med politisk konfliktlösning, t.ex. undersökning av massgravar och andra former av stöd för internationell efterlevnad av den humanitära rätten. Stödet omfattar också regionala organisationers arbete, t.ex. IGAD:s fredsfrämjande initiativ avseende Somalia och Sudan, OAU:s Rwandapanel och åtgärder för att få bukt med spridningen av lätta vapen. Vidare har stödet utgått till exempelvis humanitär minröjning, hantering av spridningen av lätta vapen och starkare skydd av barnens situation i konfliktsammanhang. Vidare har stöd utgått till organisationer med inriktning på konfliktshantering, bl.a. International Crisis Group (ICG), International Peace Academy (IPA) och Forum on Early Warning and Early Response (FEWER). Detta stöd bidrar också till att det svenska kontaktnätet till konfliktrelaterad kompetens vidgas. Det är därför angeläget att fortsatt stödja organisationer med sådan verksamhet.

I dagens väpnade konflikter är det i huvudsak civila, främst kvinnor, barn och äldre, som faller offer. Barnen drabbas särskilt hårt. De är offer för övergrepp och tvångsrekrytering till krigföring. Samarbetet med FN:s särskilde representant för barn i väpnade konflikter kommer att fortsätta. Uppdraget till det svenska ordförandeskapet i FN:s arbetsgrupp för barn i väpnade konflikter, med inriktning på förbud mot rekrytering och deltagande i väpnad konflikt av barn under 18 år, att genomföra konsultationer i syfte att nå enighet om ett tilläggsprotokoll till barnkonventionen kan komma att föranleda stöd till särskilda initiativ.

Det handlingsprogram för konfliktförebyggande verksamhet som utarbetats inom Utrikesdepartementet, "Att förebygga väpnade konflikter – Ett svenskt handlingsprogram" (Ds

1999:24) kommer också att påverka inriktningen av medlens användning.

Att öka respekten för internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter och att motverka en kultur av straffrihet är nödvändigt för att minska lidandet i samband med väpnade konflikter och för att stärka det humanitära skyddsarbetets integritet. Det normativa och operativa humanitära arbetet hänger nära samman. Mot denna bakgrund är det angeläget att ge fortsatt stöd som främjar efterlevnad av internationell rätt i konfliktsituationer. Anslaget har t.ex. möjliggjort för regeringen att genom finansiella bidrag visa sitt starka stöd för bl.a. FN:s tribunaler för f.d. Jugoslavien och Rwanda och insatser i anslutning till att den internationella brottmålsdomstolen inrättas.

I samband med att Ottawakonventionen om totalförbud mot personminor trätt i kraft, skärps kraven på FN:s samordningsfunktion och behov av stöd till detta.

Stödet för konfliktförebyggande initiativ och insatser inom ramen för denna delpost beräknas för år 2000 vara av samma storleksordning. Samordning med Sida sker kring delpostens utnyttjande.

Särskilda multilaterala insatser: jämställdhet

1998 upprättades en särskild post för insatser av pilotkaraktär för att stärka jämställdhetssträvandena inom det multilaterala arbetet med jämställdhet. Medel från posten har under år 1998 och år 1999 utbetalats för ett strategiskt arbete bl.a. med att integrera ett jämställdhetsperspektiv i hela FN genom FN:s kvinnoenhet (DAW). Särskilda bidrag har dessutom utgått till FN:s ekonomiska kommission för Afrika, till FN:s MR-center och UNFPA för att särskilt uppmärksamma kvinnors rättigheter och för studier om kvinnors och mäns olika syn på sexuella rättigheter. Medel har också disponerats för studier och seminarier liksom metodskrifter och andra publikationer.

Anvisade medel för jämställdhet har syftat till att under en begränsad tidsperiod bistå organisationer bl.a. med att utveckla handlingsplaner för jämställdhet i utvecklingssamarbetet. Grundtanken är att organisationerna på sikt själva skall ta ett klart ansvar för att uppmärksamma kvinnor och män på lika villkor i sin verksamhet. En successiv nedtrappning av medlen förutses därför.

Särskilda multilaterala insatser: barn

Med stöd främst av barnkonventionen har Sverige inlett ett arbete för att utveckla ett systematiskt barn- och barnrättsperspektiv i vårt internationella utvecklingssamarbete. Utgångspunkten är att barnets rättigheter är mänskliga rättigheter.

Som ett led i detta arbete påbörjades 1998 en översyn av barnfrågor i det internationella utvecklingssamarbetet. Det är regeringens ambition att denna översyn ska leda till att barnperspektivet genomsyrar biståndsinsatserna. Särskilda medel har anvisats för multilaterala insatser för att stimulera ett barnrättsperspektiv i FN:s fonder och program, fackorgan, Världsbanken m.fl. multilaterala aktörer. Beslut om stöd har fattats rörande bl.a. barnarbete, sexuell exploatering av barn, barn på institutioner och barn i väpnade konflikter. Vidare har stöd lämnats till olika studier bl.a. rörande barn med funktionshinder och omfattande kartläggning genomförts av barnets livsvillkor och rättigheter i det globala utvecklingssamarbetet. Insatser för kompetensutveckling och kapacitetsuppbyggnad är under genomförande.

2001 äger ett extra möte rum i FN:s generalförsamling kring uppföljningen av målen från barntoppmötet 1990. Sverige, som en av de ursprungliga sex initiativtagarländerna till barntoppmötet, har för avsikt att på nytt spela en pådrivande roll. Barntoppmötets mål överensstämmer i hög grad med slutsatserna från FN-konferenserna. I linje med detta skall stöd utgå till strategiska insatser i arbetet med en ny global agenda för barn.

Övriga multilaterala insatser

Årsbidrag till organisationer inom och utom FN-systemet finansieras från denna delpost. Därtill kommer fördjupningsstudier med extern expertis, analyser, seminarier och andra aktiviteter som främjar internationell samverkan och utveckling t.ex. insatser till stöd för uppföljning av FN-konferenser.

FN:s kontor för samordning av humanitärt bistånd (OCHA) bildades år 1998 som en del av generalsekreterarens reformpaket ur FN-sekretariatets avdelning för humanitära frågor (DHA). OCHA:s verksamhet syftar till att driva och vidareutveckla humanitära policyfrågor samt till att stärka samordningen av FN:s humanitära verksamhet, såväl mellan olika humanitära aktö-

rer som mellan det humanitära och det politiska arbetet. OCHA:s verksamhet har fått ökat intresse genom tillkomsten av ett humanitärt segment i FN:s ekonomiska och sociala råd (ECOSOC). OCHA är fortfarande till största delen beroende av frivilliga bidrag, men det är önskvärt att verksamheten i ökande grad införlivas i FN:s reguljära budget för att trygga en förutsägbar finansiering. Sverige tillhör de länder som verkat för att OCHA skall ges erforderliga resurser för att förverkliga sitt mandat. Sveriges stöd till OCHA beräknas under konsolideringsfasen öka något och även fortsättningsvis avse den tvåårsperiod som FN:s egen budgetprocess tillämpar.

International IDEA (Internationella institutet för demokrati och fria val) är en mellanstatlig organisation som bildades på svenskt initiativ i Stockholm år 1995. IDEA är en internationell mötesplats för medlemmarna, för närvarande 18 länder och fem internationella enskilda organisationer. Gemensamt arbetar dessa för att stödja en demokratisk utveckling i bred bemärkelse och fria val. IDEA:s verksamhet är inriktad på såväl normativt arbete, som kapacitetsutveckling och tillämpad forskning, Institutet har producerat ett antal handböcker och riktlinjer framför allt på området val och valadministration och har bedrivit verksamhet i fält fokuserad på nära samarbete med intressenterna i samarbetsländerna och med frågor som identifierats av dessa. Fältarbetet har dokumenterats i ett antal landstudier av hög kvalitet och med bred användning. Institutet har på kort tid etablerat sig och är idag en välrenommerad organisation, vars tjänster efterfrågas på många håll i världen. Sverige som initiativtagare till och värdland för organisationen har ett speciellt ansvar för och intresse av att stödja dess utveckling.

Från delposten finansieras vidare bl.a. reguljära bidrag till Internationella rödakorskommittén (ICRC) och till Internationella migrationsorganisationen (IOM). ICRC genomgår f.n. en reformering av såväl ledningen av organisationen som av budget och arbetsprogram. ICRC är med sitt unika internationella mandat en nyckelorganisation för att värna, vidareutveckla och sprida kunskap om den internationella humanitära rätten och verka för dess efterlevnad i praktiken. En mindre höjning beräknas av det svenska bidraget till ICRC:s högkvarterkostnader. Stöd till ICRC:s fältverksamhet kommer även fortsättningsvis att kanaliseras genom Sida efter samråd med regeringen och belasta delposten Humani-

tärt bistånd. Bidraget till IOM utgår enligt en i förväg fastställd skala. Det svenska bidraget förutses ligga på oförändrad nivå för år 2000.

Under samlingsrubriken FN-reform finansierar Sverige från denna delpost vissa aktiviteter som främjar av FN beslutade reformer på t.ex. landnivå, seminarier där samordning av FN:s insatser diskuteras, genomförande av nya reforminsatser inom FN:s program och fonder som bl.a. införande av resultatbaserade budgetar samt det s.k. finansieringsprojektet. Under år 2000 kommer arbetet inom ramen för finansieringsprojektet att intensifieras. Vidare förutses bl.a. förberedelser inför det planerade högnivåmötet om utvecklingsfinansiering år 2001 att innebära seminarier i Sverige och utomlands, utarbetande av studier och förberedelsemöten liksom studier om utvecklingsbankernas framtida långivning på mjuka villkor. Detta utgör en fortsättning på det arbete som har startats bl.a. i samarbete med Overseas Development Council.

Stöd har i övrigt bl.a. utgått till arbetet som bedrivs inom ramen för UNDAF, t.ex. pilotverksamheten i Guatemala och Zimbabwe avseende samordningen av FN:s insatser i fält. Under det kommande året kommer denna verksamhet att utvärderas.

Härutöver förutses stöd för vissa av Sverige prioriterade verksamheter inom FN:s fackorgan, t.ex. WHO, ILO och UNESCO. Regeringen anslog 1998 25 miljoner kronor som ett särskilt bidrag för att stödja den reformprocess i WHO som den nya generaldirektören Gro Harlem Brundtland inlett. Medlen används bl.a. för malariebekämpning, anti-tobaksprogrammet, genderinsatser och reformåtgärder. Det finns nu anledning att återta den nivå för svenska frivilliga bidrag som sänktes 1995. I samband därmed avser regeringen ta en aktiv del i hur medlen används. Skäl finns även att inom Sidas budget avsätta ett specifikt belopp för WHO i paritet med tidigare bidragsnivå. Regeringen förbehåller sig möjligheten att besluta om bidrag för specifika ändamål, som svar på appeller och för angelägna ändamål som kan uppstå exempelvis sekonderingar.

Europeiska unionen (EU)

Europeiska unionens (EU) medlemsstater svarar tillsammans för ca 60 % av OECD-ländernas samlade utvecklingssamarbete. Cirka 17 % av medlemsstaternas bistånd kanaliseras genom den Europeiska gemenskapens (EG) olika bistånds-

program, vilka främst administreras av Europeiska kommissionen men också av Europeiska investeringsbanken (EIB). Drygt 5 % av det svenska biståndet går via EG.

De övergripande målen för EU:s utvecklings-samarbete stämmer väl överens med svenska målsättningar. Under de år Sverige varit medlem i EU har policyn utvecklats i god överensstämmelse med internationell biståndspolicy. Samtidigt framstår bristerna i genomförandet. Sverige har länge verkat för effektivisering och ökad kvalitet i gemenskapsbiståndet. År 1995 beslutade biståndsministrarna om en utvärdering av EG:s biståndsverksamhet. Utvärderingen slutfördes under våren 1999 under ledning av utvärderingsexperten från medlemsländerna. Kritiken är omfattande och riktar sig mot att gemenskapsbiståndet är splittrat, dåligt samordnat och ineffektivt. Vid Utvecklingsrådet i maj 1999 krävde biståndsministrarna genomgripande förändringar. Kommissionen anmodas bl.a. att verka för en sammanhållen organisation på utvecklings-samarbetets område, presentera en enhetlig policy för hela EG-biståndet, vidta åtgärder för att stärka dialogen med samarbetsländerna, utnyttja landstrategier på ett effektivare sätt, stärka EU-delegationerna i fält, öka kompetensen på biståndsområdet samt förbättra informationen och öka insynen. Kommissionen skall upprätta en handlingsplan för hur bristerna skall åtgärdas, vilken skall följas upp kontinuerligt vid Utvecklingsråden under kommande år. Åtgärdsförslagen ligger väl i linje med de synpunkter som Sverige har framfört. Utvärderingen kan ses som en början på ett långsiktigt förändringsarbete, som skall drivas av Kommissionen tillsammans med medlemsländerna och Europaparlamentet. En svensk strategi har formulerats för att tydliggöra de svenska prioriteringarna. Sverige kommer att bidra med sin erfarenhet och ställa svensk expertis till Kommissionens förfogande i arbetet med att förbättra gemenskapens bistånd. Under det svenska ordförandeskapet våren 2001 avser Sverige att prioritera frågor som rör effektivitet och kvalitet i genomförandet av biståndet.

Effektivitets- och styrningsfrågor stod också i fokus i samband med de händelser som ledde till Kommissionens avgång våren 1999. De bedrägerier, bl.a. den s.k. ECHO-skandalen, som uppdagades hösten 1998, pekade på att allvarliga missförhållanden rådde i biståndsförvaltningen. En oberoende expertgrupp slog fast att ansvaret för bristande kontroll skulle läggas både på enskilda kommissionärer och på Kommissionen i

sin helhet. Den nytillträdande Kommissionen har nu stora krav och förväntningar på sig att skapa en mer effektiv och öppen förvaltning.

Frågan om hur Kommissionen och medlemsländerna skall samordna sitt bistånd och hur gemenskapsbiståndet skall komplettera medlemsländernas bistånd har sedan en lång tid tillbaka stått på dagordningen. Trots detta har små framsteg gjorts och det råder olika meningar om hur begreppet komplementaritet skall tolkas. Sverige finansierade under 1998/99 en studie av ECDPM (European Centre for Development Policy Management) och Nordiska Afrikainstitutet (NAI) om komplementaritet. Grunden för komplementaritet är ett nära samarbete i fält. Samarbetsländernas utvecklingsstrategier är det främsta verktyget för koordinering av olika givares insatser. Det är därför positivt att resolutionen uppmanar EU-delegationerna och medlemsländernas representationer i fält att förbättra samordningen, särskilt vid utarbetande av landstrategier. Arbetet med att öka samarbetet kring landstrategier kommer under hösten 1999 att bedrivas i en expertgrupp som uppföljning till ett seminarium som Sida arrangerade i juni 1998.

Under senare år har även inom EU ett bredare synsätt anlagts på konflikt- och säkerhetsfrågor med ökat fokus på insatser för att förebygga konflikter och etablera varaktig fred. Vid Utvecklingsrådet i november 1998 antogs rådsslutsatser, vilka pekar på bl.a. mottagarlandets ledande roll när det gäller att förebygga konflikter/stärka freden, samt vikten av lokalt ägarskap. EU:s aktiviteter bör stödja lokal kapacitet och lokala institutioner. En expertgrupp med deltagare från Kommissionen och medlemsländerna skall utveckla riktlinjer för hur konfliktförebyggande aspekter kan integreras i beredning och genomförande av biståndsprogram. Sverige skall delta i denna expertgrupp.

Ett antal samarbetsländer befinner sig i konflikt och effektiviteten av biståndsinsatser till dessa länder måste ifrågasättas. Under våren 1999 har Kommissionen initierat en diskussion om riktlinjer för avbrytande av bistånd till länder som är involverade i väpnad konflikt. Resolutionen avspeglar väl den svenska synen att långsiktighet och fattigdomsinriktning är fundamentalt i biståndspolitik. Krig är inte nödvändigtvis ett skäl att avbryta biståndet så länge de grundläggande förutsättningarna för ett gott bistånd inte rubbats. Det är dock angeläget att diskussionen förs inom EU:s ram och att samordning sker

mellan den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och biståndspolitikerna.

Lomé-konventionen reglerar handels- och utvecklingssamarbetet mellan gemenskapen och de 71 s.k. AVS-staterna i Afrika, Västindien och Stilla havet. Den nu gällande Lomé-konventionen löper ut i februari år 2000 och förhandlingarna om det framtida samarbetet går under hösten 1999 in i ett intensivt skede. Både Kommissionen och Rådet vill åstadkomma en omfattande förnyelse av det samarbete som Lomé-konventionen inneburit under de senaste 25 åren. Det gäller både handels- och utvecklingssamarbetet, som behöver anpassas till nya krav och en förändrad omvärld. God samsyn råder mellan EU och AVS-länderna vad gäller målet att förnya partnerskapet baserat på en fördjupad politisk dialog och effektivare utvecklingssamarbete. En rad viktiga frågor återstår emellertid ännu att lösa. Inte minst den framtida handelsregimen är en kontroversiell fråga. Nuvarande Lomé-regim är inte WTO-förenlig, men AVS-länderna är motvilliga till förändringar. Andra utestående frågor är utvecklingssamarbetets instrument och former och frågor av politisk natur såsom mekanismer för avbrytande av bistånd.

Sverige anser att de pågående Lomé-förhandlingarna utgör en unik möjlighet att reformera samarbetet. Det förhandlingsmandat som EU enats om ligger väl i linje med svenska synpunkter. Sverige lägger särskild vikt vid att den politiska dialogen och partnerskapet fördjupas baserat på ömsesidiga åtaganden, att fattigdomsbekämpning skall genomsyra hela utvecklingssamarbetet, att procedurer förenklas och att ökad flexibilitet medges i samarbetet samt att det civila samhället involveras i ökad omfattning.

Inom ramen för Lomé-konventionen finansierar Europeiska Utvecklingsfonden huvuddelen av samarbetet med AVS-länderna. Den åttonde Europeiska Utvecklingsfonden (EUF VIII) omfattar totalt 13,1 miljarder euro. Sverige skall bidra med 350 miljoner euro, varav 49 miljoner euro till Stabex-programmet för stabilisering av u-ländernas exportintäkter från vissa jordbruksprodukter. Sverige utbetalade 60 miljoner kronor för Stabex under år 1999 och för år 2000 beräknas ca 385 miljoner kronor.

Det budgetfinansierade samarbetet omfattar biståndet till icke-medlemsländer i Medelhavsområdet och Asien, Latinamerika, samt livsmedels- och miljöbistånd, humanitärt bistånd, stöd genom enskilda organisationer mm. Åtagandebemyndigandena för år 1999 uppgick till knappt

4 miljarder euro. Den del av Sveriges bidrag till EG-budgeten som avräknas biståndsramen uppgår till 757 miljoner kronor år 2000.

Samarbetet med Medelhavsländerna var tidigare av traditionell art. Genom att EU 1995 antog en gemensam Medelhavspolitik förändrades även utformningen och syftet med biståndet och det omfattar nu ett stort antal samsamarbetsområden. Inom den s.k. Barcelonaprocessen förs en politisk, ekonomisk och kulturell dialog som syftar till att öka stabiliteten och främja samarbetet i regionen. Genom MEDA skall gemenskapen stödja 12 länder runt Medelhavet (Algeriet, Cypern, Egypten, Israel, Jordanien, Libanon, Malta, Marocko, Syrien, Tunisien, Turkiet samt Västbanken/Gaza.) i deras ekonomiska utveckling och bidra till att de står bättre rustade att möta konkurrensen från den europeiska industrin när ett planerat frihandelsområde införs år 2010. Samarbetets omfattning har ökat markant under 1990-talet. För perioden 1995–1999 har ca 5 miljarder euro avsatts för stöd till dels ekonomisk anpassning och integrering, dels mer traditionellt utvecklingssamarbete. Kapacitetsbrist och organisatoriska problem i Kommissionen har lett till betydande svårigheter att genomföra programmet. MEDA-förordningen, som styr biståndets innehåll och inriktning, skall omförhandlas under hösten 1999. Under 1999 förväntas beslut om omfattningen av stödet för perioden 2000–2005.

Samarbetet med Asien och Latinamerika (ALA), som regleras av en förordning från 1992, har under senare år breddats till att omfatta både bistånd och ekonomiskt samarbete. Tyngdpunkten ligger på de fattigaste länderna och de fattigaste delarna av befolkningen samt på regioner eller länder med betydande kommersiell potential. Den finansiella ramen för perioden 1996–2000 beräknas till 5 miljarder euro. Av detta går ca 60 % till Asien och 40 % till Latinamerika. Per capita är dock biståndet till Asien betydligt mindre än till Latinamerika. Samtidigt har behovet av stöd till flera av de asiatiska länderna ökat dramatiskt i spåren av Asienkrisen. Enligt svensk syn bör en omfördelning inom ALA-biståndet övervägas. EG är den största givaren av bistånd till Latinamerika. Inför toppmötet mellan EU, Latinamerika och Västindien i juni 1999 presenterade Kommissionen ett meddelande om ett nytt partnerskap mellan EU och Latinamerika inför 2000-talet. I meddelandet betonas vikten av kvalitet och transparens i samarbetet.

År 1992 inrättades EU-kommissionens humanitära kontor ECHO. EG:s humanitära bistånd har expanderat snabbt, och ECHO är idag en av världens största givare av humanitärt bistånd. Medlen kanaliseras genom enskilda organisationer och FN-organ. ECHO samarbetar idag med över 170 olika aktörer. ECHO har sedan sin start förmedlat nödhjälp och återuppbyggnadsbistånd till ett 60-tal länder. Under 1998 gick merparten till humanitära insatser i f.d. Jugoslavien och konfliktdrabbade länder i Afrika och Asien. EU:s humanitära bistånd har varit i blickfånget genom en rad omfattande utredningar om dess hantering och effektivitet. Sverige har bl.a. drivit att den förordning som styr det humanitära biståndets innehåll och inriktning samt ECHO:s arbetssätt bör ses över. Fortsatt stor vikt kommer att läggas vid ECHO och dess samarbete med andra delar av Kommissionens biståndsverksamhet. Det är också önskvärt att svenska enskilda organisationer i högre grad kan utgöra kanaler för EU:s biståndsmedel. Sidas medverkan i den Humanitära biståndskommittén (HAC) bidrar till att svenska biståndserfarenheter får genomslag i ECHO:s arbete.

A1.2 Bilateralt utvecklings-samarbete

Inledning

Huvuddelen av det svenska utvecklings-samarbetet, ca två tredjedelar, är bilateralt, dvs. sker direkt mellan Sverige och enskilda utvecklingsländer. Sida ansvarar för den helt övervägande delen av det bilaterala biståndets genomförande. Sida bedriver ett viktigt förnyelse- och förändringsarbete för att höja effektiviteten och stärka fattigdomsinriktningen.

Sveriges bilaterala utvecklings-samarbete sker med ett stort antal länder. För länder med vilka Sverige har mer omfattande eller komplext samarbete styrs detta genom landstrategier som utarbetas gemensamt av Utrikesdepartementet och Sida. I ökande grad bygger de också på en nära dialog med samarbetslandet. På grundval av de erfarenheter som gjorts utarbetar Utrikesdepartementet och Sida en handbok för landstrategiarbetet.

Det bilaterala utvecklings-samarbetet sker främst med de fattigaste länderna och ca 34 % av resursöverföringarna går direkt till Afrika. Ämnesmässigt är sociala sektorer, infrastruktur och

näringsliv samt humanitärt bistånd de största områdena. Det bilaterala svenska utvecklings-samarbetet bedrivs i olika former och med olika instrument.

Den nya partnerskapsrelation som eftersträvas innebär att nya krav ställs på formerna för utvecklings-samarbetet. Ett långsiktigt samarbete från en helhetssyn på landet måste utgå från att komplettera landets egna ansträngningar och bidra till finansiering av större program, t.ex. för sektorer som undervisning och hälsovård. Samtidigt betonas samarbetslandets ansvar. I linje med partnerskapstanken pågår ett arbete med att finna former för hur biståndet skall kunna stödja breda samhällskontakter och stimulera samarbete av ömsesidigt intresse mellan Sverige och samarbetslandet. Detta sker t.ex. inom forskning, institutions- och näringslivssamarbete. Sida har under det senaste året förstärkt dialogen med det svenska näringslivet.

Sida har intensifierat sitt arbete med att utveckla sektorprogramstöd i de länder där förutsättningar finns. Deltagande i processer i enskilda länder i samarbete med andra likasinnade givare kommer att fortsätta. Denna nya biståndsform förväntas innebära en effektivisering av stödet. Sektorprogramstöd minskar den administrativa bördan på samarbetspartnern. Helhetsperspektivet på sektorn underlättar en mer rationell resursplanering och resursanvändning. Sektorprogramstöd kan dessutom bidra till att prioriteringarna i statsbudgeten synliggörs.

Det bilaterala utvecklings-samarbetet utvärderas inom Sida, dels av Sekretariatet för utvärdering och intern revision som är direkt underställt Sidas styrelse, dels av olika avdelningar och av de integrerade ambassaderna. Utvärderingsverksamheten har huvudsakligen tre syften: kontroll, lärande och kunskapsutveckling. Från och med 1999 har Sida infört systematiska ställningstaganden, s.k. "management response" som också innefattar utvärderingar och revisionsinsatser. Syftet är att effektivisera verksamheten genom att stärka lärandet och skapa tydliga ansvarslinjer för åtgärder i syfte att undanröja identifierade problem och brister. Detta kräver samtidigt en kontinuerlig återföring och kunskapsutveckling inom utvärderingsverksamheten, bättre utnyttjande av forsknings- och utredningsresultat och ökad kompetens hos den personal som arbetar inom det bilaterala utvecklings-samarbetet. Expertgruppen för utvecklingsfrågor (EGDI) som tillsattes av regeringen 1995 kan här spela en vik-

tig roll genom extern rådgivning och kontakter med forskarsamhället.

Medelsfördelning och anslagsstruktur

Anslagsposten för det bilaterala utvecklings-samarbetet ökar år 2000 med 1260 miljoner kronor till 8605 miljoner kronor. Vid fördelningen av medel har reservationer på respektive delpost beaktats.

Tabell 3.9 Anslagsposten A1.2 Bilateralt utvecklings-samarbete

Tusental kronor

	Budget 1999	Beräknat 2000
1 Afrika	1 670 000	1 850 000
2 Asien	900 000	1 000 000
3 Latinamerika	385 000	620 000
4 Europa	295 000	450 000
5 Särskilda utvecklingsprogram	1 070 000	1 070 000
6 Krediter för utveckling	400 000	450 000
7 Forsknings-samarbete	470 000	570 000
8 Enskilda organisationer	850 000	880 000
9 Humanitärt bistånd och konfliktförebyggande	790 000	1 000 000
10 Ekonomiska reformer	470 000	665 000
11 Information	45 000	50 000
Summa	7 345 000	8 605 000

Anslagsstrukturen för 2000 är oförändrad jämfört med innevarande år. Fördelningen framgår av tabellen ovan. Sida, som disponerar merparten av anvisade medel under anslagsposten, har rätt att omfördela mellan delposter under förutsättning att enskild delpost förändras med högst 10 %.

Tabell 3.10 Delposten Särskilda utvecklingsprogram

Tusental kronor

	Budget 1999	Beräknat 2000
Näringslivsutveckling	400 000	440 000
Kontraktfinansierat tekniskt bistånd		
Internationella kurser		
Demokrati och mänskliga rättigheter	130 000	110 000
Särskilda miljöprogram	205 000	180 000
Programutveckling	220 000	210 000
Rekrytering och utbildning av fältpersonal och multilaterala experter	115 000	130 000
Summa	1 070 000	1 070 000

Delposten 1 Afrika omfattar dels landramar för programländer, dels medel för regionalt samarbete och övriga insatser. Delposten beräknas öka till 1850 miljoner kronor främst genom ökad medelstildelning till Moçambique, Tanzania, Uganda samt för regionalt/övrigt (se kommentarer under Afrikaavsnittet).

Delposten 2 Asien omfattar dels landramar för programländer, dels medel för regionalt samarbete och övriga insatser. Delposten beräknas öka till 1000 miljoner kronor främst genom ökad medelstildelning för Bangladesh, Kambodja, Sri Lanka och Vietnam samt för regionalt/övrigt (se kommentarer under Asienavsnittet).

Delposten 3 Latinamerika omfattar landramen för Nicaragua och samarbetet med Central- och Sydamerika inklusive Bolivia. Delposten beräknas öka till 620 miljoner kronor främst med anledning av planerade insatser efter orkanen Mitch.

Delposten 4 Europa omfattar insatser på västra Balkan, inklusive valövervakningsinsatser i regionen, och stöd till vissa länder i Kaukasien och Centralasien. Delposten beräknas öka till 450 miljoner kronor främst med anledning av behovet av återuppbyggnadsinsatser i Kosovo.

Tabell 3.11 Landramar, gällande 1999 samt planerade 2000

Tusental kronor

	1999	2000
Afrika		
Angola	100 000	80 000
Eritrea	20 000	20 000
Etiopien	130 000	130 000
Guinea-Bissau	5 000	5 000
Kenya	65 000	65 000
Moçambique	260 000	300 000
Namibia	65 000	65 000
Sydafrika	200 000	200 000
Tanzania	240 000	260 000
Uganda	125 000	150 000
Zambia	100 000	100 000
Zimbabwe	110 000	110 000
Regionalt/Övrigt	250 000	365 000
Summa	1 670 000	1 850 000
Asien		
Bangladesh	120 000	140 000
Kambodja	80 000	100 000
Laos	100 000	100 000
Sri Lanka	40 000	60 000
Vietnam	170 000	200 000
Västbanken/Gaza	120 000	120 000
Regionalt/Övrigt	270 000	280 000
Summa	900 000	1 000 000
Latinamerika		
Nicaragua	80 000	85 000
Centralamerika	190 000	415 000
Sydamerika	115 000	120 000
Summa	385 000	620 000

Delposten 5 Särskilda utvecklingsprogram omfattar ett flertal verksamheter. Den indikativa fördelningen under delposten, för vilken oförändrat belopp beräknas, framgår av tabellen. Sänkningarna för särskilda miljöinsatser respektive särskilda insatser för demokrati och mänskliga rättigheter innebär inte en sänkning av ambitionsnivån inom dessa områden.

Delposten 6 Krediter för utveckling omfattar subventioner av u-krediter och biståndskrediter. En höjning till 450 miljoner kronor beräknas.

För 1999 har riksdagen fastställt en ram för Sidas garantigivning, varav huvuddelen utgörs av biståndsgarantier för u-krediter. Vid årsskiftet uppgick garantiförbindelserna för u-krediter till drygt 9,3 miljarder kronor. Regeringen föreslår

att riksdagen bemyndigar regeringen att för 2000 ikläda staten betalningsansvar till ett belopp om 12 miljarder kronor för garantigivning inom det internationella utvecklingssamarbetet, dvs. en oförändrad ram.

Regeringen beslutade i mars 1999 om riktlinjer för en treårig försöksverksamhet med en fristående garantigivning för biståndssändamål. Sida får inom ramen för den ovan nämnda garantiramen om 12 miljarder kronor utställa fristående garantier till ett belopp av högst en miljard kronor. Säkerhetsreserven om 500 miljoner kronor finansieras med medel som avsatts för subventioner inom u-kreditsystemet, där den faktiska kostnaden kommit att understiga den ursprungligt beräknade, bl.a. genom valutakursfluktuationer. Sida kommer under hösten i samråd med Exportkreditnämnden (EKN) att till regeringen lämna förslag om en riskpolicy för garantigivningen.

Delposten 7 Forskningsarbete är en fortsatt prioriterad verksamhet inom ramen för satsningen på kunskaps- och institutionsutveckling. För 2000 beräknas en ökning av delposten till 570 miljoner kronor.

Delposten 8 Enskilda organisationer utgör stöd till bistånd som genomförs av svenska folkrörelser och enskilda organisationer. En ökning till 880 miljoner kronor beräknas.

Delposten 9 Humanitärt bistånd och konfliktförebyggande används för att lindra följderna av väpnade konflikter för civilbefolkningen, stöd till tidig återuppbyggnad och konfliktförebyggande samt insatser för offer för naturkatastrofer. Delposten beräknas öka till 1000 miljoner kronor.

Delposten 10 Ekonomiska reformer används för betalningsbalansstöd och skuldlettning, främst inom ramen för internationellt samordnade skuldinitiativ, till fattiga och skuldtunga länder som genomför ekonomiska reformprogram. För 2000 beräknas en ökning av delposten till 665 miljoner kronor.

Delposten 11 Information beräknas öka till 50 miljoner kronor för att ge utrymme för en ökad satsning på information om och opinionsbildning kring utvecklingssamarbetet.

Verksamhetsgrenar

Demokrati och mänskliga rättigheter

Stöd till demokrati, respekt för de mänskliga rättigheterna och gott styrelseskick utgör ett prio-

riterat område inom det svenska utvecklings-samarbetet.

Målet är att bidra till en ökad respekt för de mänskliga rättigheterna, dvs. grundläggande friheter, gott skydd och tillfredsställande levnadsstandard, kvinnors och mäns aktiva deltagande i samhällslivet och politiken på lika villkor, en demokratisk kultur av tolerans, respekt, deltagande och öppenhet, livskraftiga civila samhällen, fria och oberoende medier, effektiva för demokratin bärande institutioner och en utvecklad lokal demokrati, en fungerande rättsstat samt en offentligt förvaltning i demokratins tjänst.

Resultatet av utvecklingssamarbetet mäts ytterst i hur enskilda människors villkor förbättras och vilken makt de har att påverka sina liv. Det kan översättas i termer av hur de mänskliga rättigheterna respekteras och förverkligas. Sverige skall därför i utvecklingssamarbetet stödja sig på de internationella konventionerna om de mänskliga rättigheterna, framför allt FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna samt de sex centrala FN-konventionerna.

Sverige utgår från att demokratisering i regel är en lång och sammansatt process, som kräver ett brett deltagande från alla delar av samhället. All demokratisering är inhemska processer, men de kan ges internationellt stöd. Genom att på ett strategiskt sätt kombinera multilateralt och bilateralt stöd kan vårt samarbete bli mer slagkraftigt. Det gäller framför allt att identifiera de demokratiska krafter som verkar inom det civila samhället och staten och ge dem rätt stöd vid rätt tillfälle och samtidigt stärka demokratins nyckelinstitutioner. Samarbetet måste vara flexibelt i de komplicerade politiska processer som pågår.

Verksamhetsgrenen har under 1998 vuxit och demokrati- och rättighetsfrågor integreras efterhand i andra insatser. Barns rättigheter lyfts fram. På Sida pågår ett arbete med att producera en handbok för metoder att låta ett barnrättsperspektiv genomsyra Sidas olika handlingsprogram och sektorer. Arbetet för att ge kvinnor samma möjligheter som män att åtnjuta de mänskliga rättigheterna fortsätter såväl i multilaterala sammanhang som genom utvecklingssamarbetet. Metoder för att utveckla ett rättighetsperspektiv i allt bistånd håller på att utvecklas. Sida har påbörjat ett arbete för kompetens och kunskapsutveckling inom området samtidigt som ökade personella resurser tillförts.

Som ett led i Sveriges policyutveckling på området överlämnade regeringen under våren 1998 skrivelsen Demokrati och mänskliga rättigheter i

Sveriges utvecklingssamarbete (skr. 1997/98:76) till riksdagen. Samtidigt överlämnades skrivelsen Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik (skr. 1997/98:89). Tillsammans är dessa vägledande för det svenska utvecklingssamarbetet i syfte att främja demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna. Demokrati ser olika ut på olika håll i världen och är något som inte kan tvingas fram av krafter utifrån. Utvecklingssamarbete kan stärka reformansträngningarna i en demokratisk riktning. Demokrati är en fredlig mekanism för konfliktlösning och MR-konventionerna kodifierar globala värderingar som är en grund och en utgångspunkt för detta arbete.

Under 1999 har ett intensivt uppföljningsarbete bedrivits gemensamt mellan Utrikesdepartementet och Sida. Särskild prioritet har getts utveckling av kapacitet och kompetens hos personalen såväl på Utrikesdepartementet som på Sida. Detta har skett i form av en utbildnings-satsning i form av en specialutbildning riktad till nyckelpersoner vilka representerar de flesta enheter och avdelningar på Utrikesdepartementet och Sida. Prioritet har också givits metodutveckling för att uppnå ett ökat genomslag för demokrati och mänskliga rättigheter samt för att utveckla metoder för ett rättighetsbaserat utvecklingssamarbete. Ett exempel är ett metodarbete inriktat på revideringen av landstrategin för Zimbabwe med utgångspunkt i demokrati och mänskliga rättigheter, inkluderande barnets rättigheter. Inom ramen för uppföljningsarbetet har Sida och Utrikesdepartementet tillsammans med svenska enskilda organisationer och utbildningsinstitutioner genomfört ett resursbasutvecklingsprojekt kallat SWEDEHUM där den svenska resursbasen på området demokrati och mänskliga rättigheter kartlagts. Förslag har lagts om hur den kan stärkas och bättre nyttjas framför allt avseende personalförsörjningen till de internationella organisationer som är verksamma på området. Vidare har förslag lagts avseende det svenska rättsväsendets kapacitet och organisation i syfte att uppnå ett utökat engagemang i det svenska utvecklingssamarbetet på rättsområdet.

Uppföljningsarbetet kommer under kommande år att fortgå både genom breddning och fördjupning. Utbildnings-satsningen skall fortsätta. Metodutvecklingen kommer att breddas dels genom att dra lärdom av erfarenheterna från Zimbabwe, dels genom fortsatta pilotprojekt i ett antal nya länder. Tematisk fördjupning kommer att göras avseende det civila samhället, stöd till rättsväsendet, valstöd samt avseende indikatorer

för att mäta resultat. Ett viktigt led i uppföljningen är att knyta an metodarbetet för att följa upp skrivelsen och till konflikthanteringsfrågorna inom ramen för det humanitära biståndet.

Sociala sektorer

Social utveckling handlar om att stärka människors säkerhet och förmåga samt möjligheter att försörja sig och påverka sina liv. Tillgång till hälsovård och utbildning är grundläggande för att åstadkomma social och ekonomisk utveckling. Rätten till hälsa och utbildning är dessutom konventionsbundna mänskliga rättigheter. Den kontinuerliga satsningen på sociala sektorer har uppvisat klara framsteg vad gäller t.ex. hälsa, utbildning, minskad barnadödlighet och ökad jämställdhet mellan män och kvinnor. Ökad tonvikt skall därför läggas på fattiga kvinnors, mäns och barns tillgång till utbildning och hälsovård, med målsättningen att öka deras möjligheter att delta i den ekonomiska utvecklingen som produktiva samhällsmedlemmar.

Målet för utvecklingssamarbetet inom hälso- och utbildningssektorn är att stödja reformprocesser med inriktning på utbildning och hälsovård av god kvalitet och tillgänglig för alla. Syftet är att skapa förutsättningar för social utveckling, dvs. förbättrade levnadsvillkor för majoriteten av befolkningen och för fattiga grupper i synnerhet. Samarbetet skall även bidra till att ge människor med funktionshinder möjligheter att delta i samhällslivet på lika villkor.

Under 1998 har utvecklingssamarbetet bibehållit ett fokus på reformprocesser och stöd till fattiga och utsatta grupper. Dessutom har ett aktivt policy- och metodarbete genomförts i samarbete med andra givare och samarbetsländer, vilket resulterat i en ökad samsyn.

Under året har Sida deltagit i utvecklingen av sektorprogram inom hälsa och utbildning i sju samarbetsländer, som ett led i processen att få till stånd mer samordnade, av samarbetsländerna ledda, sektorprogram.

Inom utbildningssektorn bör stödet koncentreras till att förbättra utbildningens kvalitet i samarbetsländerna, huvudsakligen genom lärarfortbildnings- och läromedelsinsatser. Andra viktiga områden är stöd till dialog och opinionsbildning. Hälsosektorn koncentreras på hälsovårdsreformer och läkemedelsfrågor samt sexuell och reproduktiv hälsa, med särskild betoning på ungdomar, nätverksbyggande och erfarenhetsutbyte.

Utbildning för alla är centralt för att göra kunskap tillgänglig för marginaliserade grupper, men också för att främja framväxten av en demokratisk kultur, stärka det sociala kapitalet och underlätta fattiga människors deltagande i den ekonomiska utvecklingen. Kvinnors utbildning har stort genomslag både på deras egen, familjens och barnens levnadsstandard. Kvinnor med utbildning och arbete föder färre barn och barnen får bättre hälsa och utbildning. Att förbättra barnens möjligheter, framförallt genom fullbordad skolgång, utgör den viktigaste investeringen i en nations framtid. Utbildning av flickor har visat sig vara en särskilt god investering med positiv inverkan på flera andra samhällsområden. Länder med god primärskola har bevisligen högre tillväxt.

Ohälsa hämmar tillväxt och social utveckling och är därmed en viktig orsak till fattigdom. En fungerande hälsovård som är tillgänglig också för de fattiga är därför av största vikt för att stärka människors förmåga.

Trots att både hälsovården och utbildningen har uppvisat betydande förbättringar under de tre senaste årtiondena är utmaningarna fortfarande avsevärda. I Afrika har ekonomisk tillbakagång i flera länder lett till att fattiga grupper fått sämre tillgång till hälsoservice och undervisning, även om en del framsteg gjorts under 90-talet. I vissa asiatiska länder, särskilt i Sydostasien, har den ekonomiska krisen vänt utvecklingen mot förbättrad social service till dess motsats. Ökade ekonomiska och sociala klyftor i Latinamerika har, trots att andelen fattiga minskar, inneburit att antalet fattiga ökat och att stora delar av befolkningen inte kommer i åtnjutande av den hälsovård och utbildning de har rätt till.

Undervisningsbiståndet inriktas på att stödja reformprocesser som syftar till att ge grundläggande utbildning för alla, att höja utbildningens kvalitet samt att nå eftersatta och diskriminerade grupper, såsom kvinnor, flickor i fattiga familjer och handikappade. I Afrika gäller det att fortsätta stödet till ökad bredd och kvalitet i ländernas utbildningssystem med tonvikt på primärskolan. Undervisningsbiståndet bör över en tre- till femårsperiod omvandlas till sektorprogramstöd, dvs. budgetstöd till mottagarstyrda, nationella program, där Sverige och andra givare för en dialog om sektorns och sektorprogrammets utveckling. I denna dialog skall fattigdomsbekämpning utgöra plattformen.

Det svenska utvecklingssamarbetet inom hälsosektorn bör liksom undervisningssektorn även

fortsättningsvis inriktas på att stödja reformprocesser, med målsättningen att åstadkomma hälso- och sjukvård av god kvalitet för alla samt att förbättra folkhälsan för utsatta grupper.

Även hälsobiståndet bör omformas till sektorprogramstöd. Hiv/aids-epidemin ställer höga krav på hälsosektorn och på behovet av sociala skyddsnät bland annat för att ta hand om föräldralösa barn. Ökad tonvikt bör därför läggas på hiv/aids-bekämpning, inte minst i Södra Afrika. Ett sekretariat för detta ändamål kommer att inrättas vid ambassaden i Harare.

Infrastruktur, näringsliv och urban utveckling

Målet för stödet till infrastruktur är att bidra till uppbyggnaden av en miljömässigt och ekonomiskt bärkraftigt infrastruktur med speciell tyngdpunkt på transporter, kommunikationer, energi och urban infrastruktur. Stödet finansieras i programländerna främst från landramarna. I andra länder och i vissa programländer finansieras investeringar genom krediter för utveckling och kunskapsöverföring främst genom kontraktfinansierat tekniskt samarbete.

Förutsättningarna för och utformningen av stödet har under senare år starkt påverkats av avregleringar och en ökad ägarspridning i många av samarbetsländerna. En del av biståndet har därför inriktats på att underlätta för länderna att genomföra denna process på ett transparent och ansvarsfullt sätt. Sida blir alltmer en dialogpartner i policyfrågor och finansiär av kompetens- och institutionsutveckling från att tidigare varit projektfinansiär.

Nya finansieringsformer har prövats bl.a. i form av krediter till privatägda företag, öppnande av en kreditfond för landsbygdselektrifiering och kombinationer av mjuka krediter och gåvor. Regeringen har 1999 på förslag från Sida beslutat om en försöksverksamhet med fristående garantier. Garantiinstrumentet skall med relativt begränsade insatser av statliga medel och statligt risktagande mobilisera kommersiella resurser som inte annars skulle vara tillgängliga för utvecklingspolitiskt prioriterade projekt.

Miljöaspekterna har fått allt större betydelse. Två av de fem områden som prioriteras i Sidas handlingsprogram för hållbar utveckling berör särskilt infrastrukturuområdet, nämligen energi och urban miljö.

Urban utveckling är ett förhållandevis nytt biståndsområde som har ökat de senaste åren. Ett strategiarbete för urbana transporter har ge-

nomförts och beredning har inletts bl.a. i de katastrofdrabbade länderna i Centralamerika. Urban miljö kommer att uppmärksammas. Organisationer som tillhandahåller finansiella tjänster för bostäder för fattiga stadsbor kommer att stödjas som ett element i fattigdomsbekämpningen.

Biståndets betydelse som finansiär av investeringar i infrastruktur minskar, utom i de allra fattigaste länderna, i takt med att allt fler länder attraherar privata flöden för sådana ändamål. Samtidigt ökar betydelsen av ett fungerande regelverk och effektiva offentliga kontrollfunktioner. Detsamma gäller hållbara system för investering, drift och underhåll av lokala, småskaliga investeringar.

Ett väl fungerande finansiellt system är en viktig faktor för att ett land skall kunna uppnå en hållbar tillväxt och finansiera fattigdomsbekämpande insatser. Arbetet inom den finansiella sektorn bör koncentreras till grundläggande ram- och regelverk, finansiella marknader och institutioner, finansiell krishantering, och riskkapitaltillförsel. Mikrofinansiering, som under de senaste åren vuxit fram som ett viktigt verktyg för att höja levnadsstandarden för fattiga grupper, är ett annat prioriterat område.

Verksamheten inom näringslivsutveckling syftar till att stärka förutsättningarna för ett konkurrenskraftigt näringsliv i samarbetsländerna. Näringslivsprogrammet skall fortsätta det påbörjade arbetet mot en starkare koncentration och inriktas på utveckling av institutionella ramverk, reformering av samhällsägda företag, allianser mellan företag i Sverige och samarbetsländerna, kompetensutveckling för företagare och handelsfrämjande insatser.

Det ekonomiska samarbetet utgör en utveckling från renodlad biståndsverksamhet till ekonomiskt samarbete av ömsesidigt intresse vilket är ett av målen för den förnyade Afrikapolitiken.

Naturbruk

Målet för verksamhetsgrenen är att bidra till att förbättra levnadsvillkoren för främst den fattiga landsbygdsbefolkningen genom ett långsiktigt, bärkraftigt och produktivt utnyttjande av förnyelsebara naturresurser. Åtgärder inom jord- och skogsbruk, vatten och marin miljö skall prioriteras.

Vägledande för Sveriges bilaterala utvecklings-samarbete, syftande till hållbar utveckling, är det handlingsprogram som Sida antog år 1996 och

som tillstyrks av regeringen och riksdagen (skr. 1996/97:2).

Huvudinriktningen är att integrera de sociala, ekonomiska och miljömässiga aspekterna i utvecklingssamarbetet. Det viktigaste instrumentet för att säkra att detta sker på ett långsiktigt och konsekvent sätt är landstrategierna. Särskilt angeläget är att stärka samarbetsländernas institutionella kapacitet och strategier för att främja arbetet med hållbar utveckling. Erfarenheter från vårt bilaterala utvecklingssamarbete är en viktig grund för detta arbete.

Uppföljningen fortgår av den översyn som gjorts av Sidas riktlinjer för hållbart skogsbruk, jordbruk och markvård samt vattenresurser.

Inom ramen för hållbart jord- och skogsbruk prioriteras integrerade system för hållbart jordbruk, markprocesser, biologisk mångfald och växtgenetiska resurser. Regeringen fäster stor uppmärksamhet vid denna problematik, särskilt inför nästa års möte med FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD), som behandlar jordbruks- och markfrågorna som särskilt tema.

Vattenresurshantering är sedan länge ett prioriterat område. Det gäller bl.a. de insatser som görs regionalt som stöd till förvaltning av delade vattenresurser, framförallt i södra och östra Afrika. Huvudinriktningen i det bilaterala stödet är att främja effektiv och långsiktig hushållning med begränsade vattenresurser. Regeringen finner det också angeläget att fortsätta stödja kapacitetsuppbyggnad och nätverksbyggande genom stöd till Global Water Partnership (GWP), vars kansli är knutet till Sida. Olika typer av globala och regionala analyser och framtidsscenarioer inom vattenområdet utarbetas med stöd bl.a. av Sverige. Resultatet av dessa kartläggningar kommer att bli ett viktigt instrument för den framtida vattenresurshantering som såväl nationellt som globalt. Inom området marin miljö stöder Sverige arbetet med att uppmärksamma samspelet och effekterna mellan land- och kustområdena i syfte att stödja hållbart nyttjande av de akvatiska resurserna och bevarande av biologisk mångfald.

Arbetet att förverkliga de internationella miljökonventionerna kräver nya former och metoder för såväl det multilaterala som det bilaterala utvecklingssamarbetet. Metoderna bör leda till ett ökat samarbete med mottagarna i syfte att bredda kunskapen om de krav som konventionerna ställer och utreda förutsättningarna för att bygga upp kompetens inom respektive område. Inom kemikalieområdet är det särskilt viktigt att

förbättra underlaget inför de internationella miljöförhandlingarna.

Ekonomiska reformer

Målet för verksamhetsgrenen är att stödja länder som genomför ekonomiska reformprogram syftande till ekonomisk tillväxt och hållbar utveckling. Stödet skall utgöra ett incitament till fortsatta reformer och anpassas till specifika behov och förutsättningar i enskilda länder.

Ekonomiska reformer är en förutsättning för långsiktig ekonomisk och social utveckling och en effektiv fattigdomsbekämpning. Många av de länder som erhåller svenskt stöd har genomfört reformprogram i mer än ett årtionde. Resultaten är överlag positiva vad gäller makroekonomisk stabilitet och tillväxt. För att uppnå hållbara förbättringar krävs dock att reformprocessen fördjupas och mer inriktas på strukturella och institutionella reformer. Flertalet länder som erhållit svenskt stöd har emellertid en tung skuldbörda som måste angripas för att nå en stabil ekonomisk utveckling.

Stödet till ekonomiska reformer koncentreras till fattiga länder med svår skuldsituation, som genomför ekonomiska reformprogram. Stödet ges främst till länder med vilka Sverige bedriver långsiktigt utvecklingssamarbete och ges i samordning med IMF, Världsbanken och andra givare. Under 1998 har samarbetet koncentrerats till 7 länder, varav Moçambique är störst, och utgått i form av generellt budgetstöd och skuldlättnader. Orkanen Mitchs härjningar i fattiga och skuldtyngda centralamerikanska länder föranledde ett snabbt beslut om stöd till en av Världsbanken administrerad skuldfond för Centralamerika.

Förändrade former för beredningen av stödet till ekonomiska reformer innebär snabbare beslut som kan underlätta den ekonomiska reformprocessen och möjligheterna för mottagarlandet att fullgöra sina förpliktelser gentemot de multilaterala institutionerna. Regeringskansliet håller på att färdigställa riktlinjer som skall gälla för det svenska betalningsbalansstödet.

Regeringen har under en lång tid prioriterat och internationellt verkat för en långsiktig lösning på skuldbördan för de fattigaste och mest skuldsatta länderna. 1996 lanserade Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken ett initiativ för skuldlättnader för de mest skuldtyngda länderna (det s.k. HIPC-initiativet). Initiativet, som bygger på att skuldländerna för en

sund ekonomisk politik, omfattar alla typer av fordringsägare och syftar till att ge länderna en hållbar skuldsituation. Mot bakgrund av en allt mer uttalad önskan från såväl enskilda organisationer och tongivande givarländer att initiativet skall erbjuda snabbare, bredare och djupare skuldlättnader genomför Världsbanken och IMF en översyn av initiativet. Sverige har förespråkade att alla länder år 2000 skall veta vad de behöver göra, och vilka skuldlättnader de kan förvänta sig för att komma ur sin skuldkris. En jämn fördelning av finansieringen av initiativet har också varit ett viktigt krav från svensk sida.

Länderna som kvalificerar för HIPC behöver skuldlättnader och betalningsbalansstöd under perioden fram till den tidpunkt när skuldlättnad inom HIPC utfaller. Stödet under denna period är extra viktigt eftersom de annars riskerar att inte kunna uppfylla villkoren.

Regeringen avser bidra till HIPC-initiativet successivt under dess genomförande. Sverige har lämnat bidrag till den s.k. HIPC Trust Fund, som skall finansiera skuldlättnader från Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna och stöd i samband med skuldavskrivningar inom Parisklubben. Sveriges har också gett bidrag till IMF:s särskilda facilitet för stöd till fattiga länder som genomför strukturanpassning, ESAF (Enhanced Structural Adjustment Facility). Sverige är berett att överväga ytterligare bidrag till ESAF inklusive för att finansiera IMF:s medverkan i HIPC-initiativet.

Ett antal länder (bl.a. Uganda, Bolivia, Moçambique, Tanzania och Guinea-Bissau) har inrättat multilaterala skuldfonder. Syftet med dessa är att kanalisera egna resurser och bilaterala bidrag för multilateral skuldtjänst inom ramen för en skuldstrategi. Skuldfonder har visat sig vara lämpliga kanaler för svenskt stöd till ekonomiska reformer.

Forskningsamarbete

Målet för forskningsamarbetet är att stärka utvecklingsländernas forskningskapacitet och främja utvecklingsinriktad forskning genom stöd till forskningsamarbete med och mellan utvecklingsländer, till internationell forskning med inriktning på utvecklingsländer och u-landsrelaterade problem samt till u-landsforskning i Sverige.

Sida/SAREC presenterade under 1998 två dokument, "Riktlinjer för forskningsamarbete" samt "Forskningsamarbetet år 2001 – en skiss".

Dessa dokument ligger till grund för utveckling av olika delar av verksamheten, inklusive den expansion av forskningsamarbetet som påbörjats.

Utifrån målet att öka antalet långsiktiga forskningsamarbeten med fattiga u-länder har en inledande beredning av samarbete inletts med Bolivia. Med målet att etablera nya former för forskningsamarbete med mer resursstarka u-länder har en beredning av samarbete med Sydafrika inletts. Vidare har beredningar genomförts av fortsatt samarbete med Nicaragua, Eritrea och Zimbabwe enligt de riktlinjer som etablerats för ett samlat stöd till högre utbildning och forskning. En särskild satsning har inletts för att ge universitet i samarbetsländerna ökad tillgång till informationsteknologi (IT), och ökad kompetens inom IT-området. Ett projekt har inletts på Sri Lanka och en förstudie har genomförts i Etiopien. Under 1998 har Sida inom det bilaterala forskningsamarbetet stött samarbete mellan ett 50-tal u-landsinstitutioner och 90 svenska universitetsinstitutioner.

Utvecklingsinriktad forskning tillgodoses till stor del genom olika ämnesinriktade program. Verksamheten har inriktats mot insatser inom en rad tematiska områden. Exempel på sådana är: naturresursutnyttjande inom torra områden i Afrika, hiv/aids, bioteknik, och uthålligt utnyttjande av kustområden. Sida slutförde under 1998 ett forskningsprogram för kunskapsutveckling för uthålligt nyttjande av kustområden. Resultaten är vetenskapligt baserade och lokalt anpassade metoder för att stävja utfiskning, förstörelse av korallrev och mangroveskogar, nedsmutsning av stränder och kusthav.

Stödet till svensk u-landsforskning har ökat och bl.a. inriktats på basstöd till forskningsmiljöer. Olika avdelningar inom Sida har vidare getts möjlighet att utnyttja programmet för resursbasutveckling.

I linje med de nämnda dokumenten eftersträvas under de kommande åren en ökning av forskningsamarbetet, speciellt det bilaterala samarbetet, som skall utsträckas till fler länder. Samarbetet med de fattigaste, forskningssvagaste länderna fokuseras på utveckling av ett eller flera forskande universitet. Fortsatta satsningar görs på att öka samverkan mellan forskningsamarbete och andra bilaterala utvecklingsinsatser genom Sida. Kapacitetsutbyggnad för forskning bör i största möjliga utsträckning ta hänsyn till traditionell kunskap och kultur så att olika traditioner i forskningen kan mötas. Ett program för forskarinitierade projektsamarbeten mellan in-

stitutioner i Sverige och utvecklingsländer inom områden av ömsesidigt intresse och bred utvecklingsrelevans skulle kunna öka omfattningen av forskningssamarbetet och utvidga det till fler länder, bl.a. i Asien i enlighet med regeringens Asienstrategi.

De ämnesinriktade insatserna fokuseras med utgångspunkt från Sidas handlingsprogram, kopplingar till det bilaterala forskningssamarbetet och relevans för de subregioner som står i fokus för svenskt utvecklingssamarbete. Ökade insatser görs för att främja multidisciplinära ansatser, policyforskning samt forskningsöversikter för forskare och användare av forskningsresultat.

Humanitärt bistånd och konfliktförebyggande

Det humanitära biståndets mål är att värna människoliv och lindra de humanitära följderna av väpnade konflikter och naturkatastrofer. Biståndet skall verka för att drabbade folkgrupper och samhällen ges möjlighet att återfå den egna försörjningsförmågan under värdiga former och i säkerhet. En utgångspunkt för det humanitära biståndet är därför en strävan att finna en lösning på den humanitära krisen. Trots sin akuta karaktär har därför det humanitära biståndet också ett långsiktigt perspektiv. Oaktat principerna om neutralitet, opartiskhet och oberoende i det humanitära arbetet är den humanitära hanteringen nära förknippad med politisk konfliktlösning. Alltför ofta har det humanitära hjälparbetet fått ersätta ett genuint politiskt fredsengagemang.

Det humanitära biståndet omfattar förutom akuta insatser också grundläggande samhällsbyggnad. I första hand är det fråga om hälsovård, vatten och sanitet, jordbruks- och boskapsnäring samt skolundervisning. För det humanitära biståndet i samband med väpnade konflikter redovisar Sida under 1998 att nära hälften av förbrukade medel avsåg återuppbyggnad. Många erfarenheter visar på skolans betydelse när det gäller förebyggande av konflikter. Utan tillgång till undervisning dras barn och ungdom till en vapenburen verksamhet som uppfattas ge både trygghet och försörjning.

Gränserna mellan krig och brottslighet flyter samman i många av dagens konfliktvärldar. Angrepp på civila är ett genomgående drag och etnisk rensning vanligt förekommande. Sverige fäster särskild vikt vid barnens situation i humanitära katastrofer och under väpnade konflikter och Sidas nyligen framtagna riktlinjer för stöd till

barn i väpnade konflikter skall vara vägledande för det svenska humanitära biståndet.

Trots att efterkrigstiden har sett mer av inomstatliga än mellanstatliga konflikter, har 1999 uppvisat att krig mellan länder inte tillhör det förgångna. Kriget mellan Etiopien och Eritrea är ett exempel. De flesta väpnade konflikter leder förr eller senare till hot mot internationell fred, säkerhet och stabilitet. Det humanitära arbetet måste därför synkroniseras med fredsfrämjande diplomati och säkerhetsinsatser för att dämpa spridningen av våld och hot mot civilbefolkningen. Under 1999 uppmärksammades 50-årsfirandet av den internationella humanitära rätten och arbetet intensifierades på att finna former för att öka respekten för rätten till humanitärt skydd för krigsutsatt civilbefolkning. Dessa frågor uppmärksammades också vid det möte om internationellt bistånd till Afghanistan som Sverige stod som värd för i juni år 1999.

Det nära sambandet mellan humanitära katastrofer och väpnade konflikter gör det angeläget att skapa god förståelse för konflikters skeenden, deras olika aktörer och biståndets roll i förhållande till konfliktförloppet. På uppdrag av regeringen har Sida utarbetat en strategi för konfliktförebyggande och konflikthantering inom det humanitära biståndet. Dialogskapande och säkerhetsfrämjande insatser skall prioriteras och en uppföljning av direkt fredsfrämjande insatser planeras. Regeringen välkomnar att en sådan uppföljning görs. Ett nära samråd mellan Sida och Utrikesdepartementet kring direkt konfliktförebyggande insatser är nödvändigt för att skapa effektiv samordning och stärka den samlade effekten av det svenska engagemanget.

Utbetalningar för humanitära insatser uppgick 1998 till drygt 900 miljoner kronor och beräknas 1999 överstiga en miljard.

Under 1998 har utbetalade medel i huvudsak avsett insatser i Afrika, främst Angola, Sudan, Rwanda och Liberia. Andra länder med betydande svenskt humanitärt bistånd under år 1998 var Afghanistan, Irak, Nordkorea, Bolivia, Kina och Bosnien-Hercegovina. I flera av dessa länder in-tar Sverige en tätposition som givare. I de flesta fall har det rört sig om stöd föranlett av väpnade konflikter. Andelen som avsett naturkatastrofer har emellertid ökat. Stödet till Kina på närmare 40 miljoner kronor har t.ex. i sin helhet avsett hjälp med anledning av översvämningar. Under år 1999 gjordes omfattande insatser i Centralamerika efter förödelsen i orkanen Mitchs spår. Sida redovisade i juli 1999 sina erfarenheter av

katastrofbistånd med anledning av naturkatastrofer. Sida framhåller bl.a. betydelsen av ett utvecklingsinriktat, långsiktigt och heltäckande perspektiv i hanteringen av naturkatastrofer. Förebyggande insatser krävs med särskild inriktning på miljö och fattigdomsbekämpning. FN:s samordningskapacitet behöver förstärkas och den lokala kapaciteten i katastrofdrabbade länder utvecklas. Naturkatastrofer har alltmer kommit att inordnas i den utvecklingspolitiska agendan och både UNDP:s och Världsbankens engagemang på detta område välkomnas av Sverige.

Många länder har under lång tid erhållit omfattande svenskt humanitärt bistånd till följd av olösta och uppflammande väpnade konflikter. Det gäller t.ex. Afghanistan, Irak och Sudan. Särskilda strategier för det humanitära biståndet kommer att utarbetas för denna kategori länder.

Sida har genomfört kapacitetsbedömningar av svenska och internationella enskilda organisationer som mottar omfattande svenskt stöd. Det har bland annat gällt insatser på minröjningsområdet. Under våren år 2000 kommer Sida att inkomma med en rapport till regeringen om arbetet med utformning av svensk policy vad gäller humanitär minröjning.

Väpnade konflikter fortsätter att vara den dominerande bakomliggande orsaken till fortsatt omfattande humanitära biståndsbehov. De konsoliderade appeller som lanseras av FN när det gäller s.k. komplexa humanitära katastrofer har kvalitetsmässigt utvecklats. Både bakgrundsanalys och biståndsstrategi har förbättrats, liksom dialogen med givarländerna. Trots detta är det ojämna och ibland klena internationella gensvaret på appellerna bekymmersamt. Givarländernas obenägenhet att bidra till återuppbyggnadsinsatser har hämmat fredsbyggande och försoningsfrämjande insatser. Risken för återfall i konfliktbeteende ökar och återflyttning av flyktingar försvåras. Ett huvudtema vid ECOSOC:s möte år 1999 var behovet av en effektivare samordning mellan olika biståndsformer i återuppbyggnadskedet efter konflikt eller naturkatastrof.

Det samlade svenska humanitära biståndet kommer fortsatt att ligga på en jämfört med andra länder förhållandevis hög nivå. Det svenska aktiva deltagandet i den internationella humanitärpolitiska dialogen kommer att fortsätta. Förutom det humanitära biståndet som disponeras av Sida och det multilaterala biståndet genom Regeringskansliet lämnas också betydande belopp i humanitärt bistånd över det bilaterala landrämstödet bl.a. till Angola och Nicaragua.

År 2000 kommer behoven i Balkan att ta en betydande del i anspråk. På många håll kvarstår behoven av humanitärt bistånd p.g.a. olösta konflikter. På andra håll har helt nya behov gjort sig gällande. Överföringen av Sveriges årsbidrag till UNHCR i sin helhet till det multilaterala anslaget minskar belastningen på delposten och ger därmed ökat utrymme för angelägna insatser.

Stöd till enskilda organisationers utvecklings-samarbete

Ett starkt och livfullt civilt samhälle är fundamentalt i ett lands utveckling. De organisationer som utgör en del av det civila samhället bereder människor en möjlighet att tillsammans med andra delta i beslut och påverka sin situation. Samtidigt bidrar erfarenheterna från att verka tillsammans med andra i organiserad form till att det sociala kapitalet och den demokratiska kulturen stärks. Svenska enskilda organisationer har en tydlig förankring i Sverige och i folkrörelsetraditionen och fyller en viktig funktion i stärkandet av det civila samhället i samarbetsländerna. De svenska enskilda organisationerna har också en viktig roll i information och opinionsbildning kring utvecklingsfrågor.

Regeringen vill genom bidrag till de enskilda organisationernas samarbete med lokala organisationer i samarbetsländerna medverka till att stärka det civila samhället. Allt fler organisationer riktar sin uppmärksamhet mot kapacitetsuppbyggnad och långsiktig samverkan med samarbetsparter i mottagarländerna. Sida har strävat efter samordning och samverkan mellan organisationerna både nationellt och internationellt.

Verksamhetsgrenen omfattar endast medel för insatser som initieras och planeras av de enskilda organisationerna själva. Dessa medel uppgick 1998 till 919 miljoner kronor. Därutöver beslutar Sida om insatser där organisationerna anlitas som genomförare. Tabellen nedan visar den totala volymen som går via enskilda organisationer.

Tabell 3.12 Utvecklings-samarbete genom enskilda organisationer

	1998	1997
<i>Miljoner kronor</i>		
Svenska enskilda organisationer	1 542	1 380
Lokala och internationella enskilda organisationer	855	533
Summa	2 397	1 913

De enskilda organisationernas utvecklingssamarbete spänner över en mängd olika verksamheter. Några organisationer bedriver tillsammans med sina partners påverkan i normativa frågor, t.ex. vad gäller mänskliga rättigheter eller barns rätt. Andra arbetar tillsammans med en lokal organisation som ger direkt stöd till särskilt utsatta eller marginaliserade målgrupper, t.ex. avseende hälsovård eller utbildning. Många organisationer kombinerar dessa båda förhållningssätt.

Många personer engageras i de enskilda organisationernas utvecklingssamarbete, både i Sverige och i samarbetsländerna. Detta ger förutsättningar för en väl förankrad verksamhet. Organisationerna har i samarbetet med sina partners i många fall utvecklat kontakter och nätverk, vilket kan ge dem en unik roll i bekämpandet av fattigdom.

Sidas dialog med de enskilda organisationerna om det civila samhällets roll i demokratiseringsprocesserna skall fördjupas. Att stärka fattigdomsinriktningen, långsiktighet och lokal förankring är fortsatt en viktig utmaning för de svenska organisationerna. Dialogen bör också ge återverkningar på landstrategiarbetet. Centrala frågor är organisationsutveckling och lokal förankring. För informationsarbetet står ökad samordning, dialog, flexibla bidragsgivning och långsiktighet i fokus.

Merparten av bidragen för utvecklingsinsatser genom folkrörelser och enskilda organisationer lämnas till 13 större organisationer, med vilka Sida har ett långsiktigt samarbete baserat på fleråriga ramavtal. Dessa organisationer är Afrika-grupperna, Diakonia, Forum Syd, Lutherhjälpen/Svenska Kyrkans Mission, LO/TCOs Biståndsnämnd, Olof Palmes Internationella centrum, Pingstmissionens U-landshjälp, Rädda Barnen, Svenska Handikapporganisationers internationella biståndsförening – SHIA, Svenska Missionsrådet, Svenska Röda Korset, UBV och Utan Gränser/SCC.

Av dessa ramorganisationer är fem paraplyorganisationer för mindre organisationer, vilket innebär att över 200 enskilda organisationer beviljas bidrag.

Svenska riksdagspartier och dem närstående organ kan söka bidrag för utvecklingsinsatser på samma premisser som övriga organisationer.

De svenska folkrörelsernas utvecklingssamarbete är uttryck för solidaritet och engagemang. De svenska enskilda organisationerna har en viktig roll i information och opinionsbildning kring utvecklingsfrågor. Regeringen vill stödja

detta genom att ge bidrag till informationsinsatser. Bidrag lämnas till ramorganisationerna och till studieförbund och fackliga organisationer. För att bättre utnyttja organisationernas informations- och bildningsverksamhet är det viktigt att såväl Sida som organisationerna verkar för en ökad samordning.

Information, rekrytering och resursutveckling

Information

Målet för informationsverksamheten är att öka stödet hos svenska folket för långsiktigt utvecklingssamarbete samt att öka kunskapen om och intresset för utvecklingsfrågor. Informationen bör också främja en debatt om dessa frågor. Sida har ansvar för att informera om utvecklingsfrågor, det egna biståndet inklusive samarbetet med länder i Central- och Östeuropa, EU:s gemensamma utvecklingssamarbete samt övergripande om multilateralt utvecklingssamarbete. Informationsverksamheten skall rikta sig mot hela samhället, även om ungdomar kanske är den viktigaste målgruppen.

Under 1998 har Sida satsat på en bred informationskampanj riktad mot allmänheten med fokus på demokrati och mänskliga rättigheter. Ett arbete har inletts i syfte att utarbeta en gemensam strategi i samarbete med enskilda organisationer om en samlad utvecklingsinformation. Inom skolområdet förstärkte Sida sitt arbete med fortbildning för lärare, bl.a. anordnades seminarier kring globala frågor med sammanlagt drygt tusen deltagare. Ett projekt har också påbörjats för att få de multilaterala organisationerna att mer aktivt kommunicera mot den svenska allmänheten. Verksamhetsgrenen omfattar inte de informationsinsatser som kanaliseras via de enskilda organisationerna (ingår under verksamhetsgrenen för stöd till de enskilda organisationerna).

Sett över en längre tid har allmänhetens stöd för utvecklingssamarbete minskat även om de två senaste mätningarna visar ett ökat stöd för bistånd. För att stärka opinionen planerar Sida bl.a. att öka masskommunikationen och skapa mer debatt, ett arbete som inletts under 1998. Sidas informationsstrategi är att

- skapa en bättre effekt av de samlade medel som kanaliseras till utvecklingsinformation,
- förmå utvecklingssamarbetets genomförare att aktivera sitt eget informationsarbete

- utveckla Sidas egen informationsverksamhet.

Regeringen ser positivt på det arbete Sida har påbörjat för att förnya informationsverksamheten och öka genomslaget hos allmänheten och det samarbete som inletts med enskilda och multilaterala organisationer.

Rekrytering och resursbasutveckling

Målet för verksamheten inom rekrytering och resursbasutveckling är att utvidga, utbilda och öka utnyttjandet av den svenska resursbasen i det bilaterala och multilaterala utvecklingssamarbetet samt att öka andelen kvalificerad svensk personal i prioriterade internationella organisationer. Utveckling av resursbas och utnyttjande av svensk expertis på demokrati och MR-området skall ges hög prioritet.

Under 1998 har en kraftig ökning av programmet för multilaterala biträdande experter (JPO) inletts. Inom programmet för bilaterala biträdande experter har rekryteringen minskat något. Rekryteringen inom demokrati och MR-området har ökat liksom för Minor Field Studies (MFS)-programmet.

Under 1999 har ett utvecklingsarbete inletts avseende vissa utbytes- och stipendieprogram. Högskoleverket och universiteten kommer att hantera programmen med Sida som delfinansiär. Programmen är en del av den satsning på kompetens- och kapacitetsutveckling som aviserades i Sidas budgetunderlag för 1999.

Under 2000 kommer JPO-programmet fortsatt att expandera. En översyn av MFS-programmet har genomförts. Rekryteringar av vaxperter och observatörer är fortsatt prioriterat och förväntas ha fortsatt hög volym.

Samarbetet med länder och regioner

Afrika

Under 1990-talet har politisk pluralism vunnit insteg och ekonomiska reformer vidtagits på många håll i Afrika. Under det senaste året har emellertid väpnade konflikter mellan och inom stater förvärrats och instabiliteten har ökat i vissa regioner. Konflikter pågår i bl.a. Demokratiska Republiken Kongo, Angola, Guinea-Bissau, Sierra Leone, Sudan, Somalia och mellan Etiopien och Eritrea.

Utvecklingen ställer stora krav på den konfliktförebyggande och konfliktlösningskapaciteten i regionen. Sverige stödjer därför regionala och subregionala strävanden för en lösning av konflikterna samtidigt som vi verkar för en tydlig anknytning till FN och betonar världsorganisationens ansvar. Vårt utvecklingssamarbete är fattigdomsinriktat och långsiktigt. Det ger oss en grundval för dialog inte minst med samarbetsländer i kris eller krig. Biståndet bör upprätthållas så länge omständigheterna inte ominnetgör ett rimligt resultat. Biståndet kan också i sig vara ett verksamt instrument för att främja en fredlig utveckling.

De mörka inslagen i Afrikabilden bör inte skymma de framsteg som görs. Demokratiska val äger rum. Val har t.ex. medfört att den långvariga militärregimen i Nigeria, Afrikas folkrikaste land med stor regional betydelse, ersatts av civilt styre. I många länder har det civila samhället stärkts och gjort det möjligt för olika samhällsgrupper att uttrycka sina åsikter och intressen klarare. En omläggning av den ekonomiska politiken mot ökad marknadsorientering har lett till att tidigare nedåtgående trend vänts under 1990-talet. För att den utbredda fattigdomen skall kunna minskas krävs emellertid en betydligt högre tillväxttakt än för närvarande parad med större beslutsamhet att möta de fattigaste gruppernas behov.

Det svenska utvecklingssamarbetet måste därför också i fortsättningen inriktas på att stödja ekonomiska reformprocesser och bidra till att minska fattigdomen. Fortsatt stöd till en demokratisk samhällsutveckling och främjandet av mänskliga rättigheter måste spela en central roll. Svenskt stöd måste i ökad utsträckning bidra till konfliktförebyggande, konfliktlösning och återuppbyggnad.

Alla dessa aspekter är väsentliga inslag i den skrivelse om en förnyad Afrikapolitik som regeringen i mars 1998 överlämnade till riksdagen (skr. 1997/98:122). Genomförandet av den förnyade Afrikapolitiken sker i stor utsträckning inom ramen för arbetet med att utarbeta landstrategier för stödet till de afrikanska samarbetsländerna, i vilket också det civila samhället spelar en roll. Praktiska åtgärder för att gå mot ett förstärkt partnerskap med ökat ägande och inflytande över samarbetet för våra partnerskapsländer kommer att granskas. Det kan gälla förstärkt samordning av olika givares insatser under mottagarlandets ledning, varvid ökad användning av sektorprogramstöd är viktigt, och

stöd till uppbyggnad av våra partners egna institutioner och kapacitet. Sidans "Aktionsprogram för utvecklingssamarbetet med Afrika" som utarbetats kommer att ha betydelse i detta sammanhang.

Det bredare och mer långsiktiga samarbetet mellan Sverige och Afrika kommer att främjas genom närmare kontakter med näringslivet, med enskilda organisationer och andra institutioner i Sverige. Den satsning på Sydafrika som inleddes i november är ett praktiskt exempel på detta.

Afrikaskrivelsen anger att regionalt samarbete är en viktig faktor för att skapa politisk stabilitet och ekonomisk utveckling. Regeringen antog därför i januari riktlinjer för svenskt stöd till regionalt och subregionalt samarbete i Afrika söder om Sahara 1999–2000. Svenskt stöd skall främja ekonomisk integration och samarbete mellan länder och organisationer och därigenom stärka processer mot fred och försoning. Miljöhänsyn, fattigdomsbekämpning och jämställdhet skall integreras i samarbetet. De afrikanska länderna skall stödjas i sin strävan att spela en ökad roll i världssamfundet. Svenskt stöd till regionalt och subregionalt samarbete inom det säkerhetspolitiska området bör syfta till att förebygga och hantera konflikter bl.a. genom stöd till institutionell kapacitetsuppbyggnad av det regionala och subregionala mellanstatliga säkerhetspolitiska samarbetet. Ett praktiskt exempel är det samarbete som inletts med länderna kring Viktoriasjön för att få till stånd en hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling kring sjön.

Regeringen har våren 1999 antagit riktlinjer för ett ökat samarbete med Västafrika. Ett led i strävan att öka detta samarbete är öppnandet nästa år av en ambassad i Dakar i Senegal. Ett planeringsarbete för biståndsinsatser i regionen har påbörjats. Dessa insatser i Västafrika kan finansieras genom medel som avsatts för regionalt/övrigt.

Genomförandet av den förnyade Afrikapolitiken är ett uttryck för starkt svenskt engagemang för och satsning på Afrika. Detta återspeglas också i ökade anslag. Ökningar beräknas ske i första hand för Moçambique, Tanzania och Uganda där förutsättningar för bl.a. ett förstärkt samarbete på grundval av partnerskap föreligger liksom för regionalt/övrigt.

Mot bakgrund av demokratiseringsprocessen i Guinea-Bissau kommer utvecklingssamarbetet under perioden 1999–2000 att inriktas på fredsfrämjande, återuppbyggnad samt insatser till stöd för mänskliga rättigheter och demokrati. Sverige

kommer även att ge ett stöd till valen som skall äga rum den 28 november 1999.

Sveriges utvecklingssamarbete med Etiopien och Eritrea har fortsatt trots konflikten länderna emellan. Det svenska biståndet till både Etiopien och Eritrea är långsiktigt och fattigdomsinriktat. Konflikten har emellertid medfört att utbetalningstakten har minskat och att genomförandet av vissa projekt har försenats. Särskilt för Eritrea är reservationerna mycket stora. Med hänsyn härtill och med beaktande av den osäkerhet som konflikten medför för planeringen av utvecklingssamarbetet beräknas landramen för Etiopien respektive Eritrea att preliminärt ligga kvar på oförändrad nivå. Sverige följer utvecklingen i konflikten mycket noga. För det fall en fredlig lösning snart skulle uppnås ökar förutsättningarna för att genomföra planerade program, vilket för Etiopiens del skulle medföra ett behov av en höjd landram. En sådan ökning skulle kunna komma till stånd genom att medel som avsatts för regionalt samarbete/övrigt tas i anspråk. Om konflikten däremot förblir olöst under en längre period kommer detta oundvikligen att påverka förutsättningarna för det långsiktiga utvecklingssamarbetet.

Beredskap bör finnas för ökat stöd till främst MR- och demokratiinsatser i Kenya i enlighet med den landstrategi som antagits.

Den politiska och ekonomiska utvecklingen i Moçambique är fortsatt positiv och en ökad medelstulldelning för utvecklingssamarbetet är motiverad.

Landstrategin för Sveriges utvecklingssamarbete med Namibia för åren 1999–2003 har nyligen fastställts. Omvandlingen av utvecklingssamarbetet skall fortsatt inriktas på att möjliggöra att de bilaterala kontakterna mellan Sverige och Namibia baseras mer på egen kraft och mindre på biståndsmedel.

Kriget i Angola återupptogs i december 1998. På grund av kriget och ekonomisk instabilitet har inget nytt samarbetsavtal ingåtts med Angola. Den humanitära situationen försämras kontinuerligt och landet är på gränsen till en humanitär katastrof. Det svenska biståndet såväl inom som utom landramen har koncentrerats till insatser av humanitär karaktär.

Botswanas ekonomiska och politiska utveckling är fortsatt god. Det landramsprogrammerade utvecklingssamarbetet har upphört som planerat och det fortsatta samarbetet grundar sig framför allt på ömsesidighet och främjande av svensk-botswanska relationer.

Den demokratiska utvecklingen i Zambia har de senaste åren stagnerat vilket påverkat utformningen och inriktningen på det svenska utvecklings-samarbetet. Sedan den 1 januari 1999 finns inget övergripande samarbetsavtal. Utvecklings-samarbetet regleras med enskilda insatsavtal och fungerar väl.

Zimbabwe har den senaste tiden präglats av politisk och ekonomisk instabilitet. Under 1999 pågår en översyn av det svenska utvecklings-samarbetet. Ett särskilt rättighetsperspektiv kommer att anläggas och en ny landstrategi skall börja gälla från och med år 2000.

Ett treårigt samarbetsavtal med Sydafrika undertecknades i början av 1999. Stödet syftar framför allt till att medverka till stärkandet av det nya Sydafrika och dess demokratiska institutioner samt till att bredda samarbetet mellan Sverige och Sydafrika.

Ökat marknadstillträde fortsätter att vara av stor betydelse för Afrika, senast manifesterat i det frihandels- och samarbetsavtal mellan EU och Sydafrika som godkänkts under våren 1999.

Även om en avmattning skett under det senaste året är Uganda ett av de länder i Afrika som haft den mest positiva ekonomiska utvecklingen. Ugandas strävan att uppnå god ekonomisk tillväxt, ambition att bekämpa den utbredda fattigdomen samt möjligheterna att utveckla ett samarbete baserat på partnerskap bör avspeglas i omfattningen av det svenska utvecklings-samarbetet.

Även i Tanzania är den ekonomiska utvecklingen god och partnerskapsförhållandet är väl utvecklat. En ökning av utvecklings-samarbetet förutses därför också med Tanzania.

Humanitära insatser kommer mot bakgrund av det alltjämt svåra läget för befolkningen i Stora sjöregionen att utgöra en central del i de svenska biståndet framöver. När det gäller det mer långsiktiga stödet kommer stor vikt, liksom under den gångna treårsperioden, att fästas vid strategiska insatser för att främja demokrati och mänskliga rättigheter och för att förebygga konflikt. För tvåårsperioden 2000–2001 utarbetas en särskild strategi för Stora sjöregionen (Rwanda, Burundi och Demokratiska Republiken Kongo), där de enskilda länderna planeras bli föremål för nationella strategier inom ramen för ett övergripande regionalt perspektiv. Utgångspunkten är att Sverige önskar bredda och fördjupa sitt engagemang i Stora sjöregionen i den mån den politiska utvecklingen tillåter.

Sverige är en stor bidragsgivare av humanitärt bistånd till nödlidande i bl.a. Sudan, Somalia och Västafrika. Med hänsyn till bl.a. att det humanitära biståndet till Sudan är mycket omfattande – ca 80 miljoner kronor under 1998 – beslutade regeringen i juni 1999 att uppdraga åt Sida att tillsammans med Utrikesdepartementet utarbeta ett förslag till en särskild strategi för det humanitära biståndet till Sudan. Malawi är ett av världens fattigaste länder. Demokratiska val hölls under 1994 och 1999. Sida undersöker bl.a. möjligheten att länka in Malawi i pågående regionala initiativ.

Asien

I Asien lever mer än hälften av världens befolkning. Där finns närmare tre fjärdedelar av världens fattiga – en miljard människor som lever på mindre än en dollar om dagen, dvs. i absolut fattigdom. Mest utbredd är fattigdomen i Syd- och Östasien. Fram till 1997 uppvisade en rad länder i Öst- och Sydostasien en snabb ekonomisk tillväxt. Men den s.k. Asienkrisen har blottlagt stora befolkningsgruppers sårbarhet. I synnerhet i Indonesien har många människor som nyligen lyckats ta sig ur fattigdomen åter hamnat under fattigdomsstrecket. De sociala problemen har tilltagit. Kvinnor och barn tillhör dem som drabbats hårdast. Krisens utlösning står framförallt att finna i bristfälliga institutioner och andra strukturella problem. Den ekonomiska återhämtning som tagit fart vilar på en relativt svag grund. De öst- och sydostasiatiska ekonomierna har tagit de första stegen mot grundläggande reformer men mycket återstår att göra.

Miljöförstörelsen har ökat snabbt i Asien. Den tidigare höga ekonomiska tillväxten har gjort Asien till en av världens mest förorenade regioner. I Kina har miljöproblemen antagit skrämmande proportioner och hotar idag den globala miljön. Tretton av världens femton mest förorenade städer finns i Asien. Fattigdomen försvårar att problemen angrips.

I flera länder i Asien har demokratin gjort framsteg. Tidigast i Syd- och Östasien och därefter i länder som Filippinerna, Thailand och Sydkorea. Kina är kanske det land i vilket människors levnadsvillkor förändrats mest radikalt under den gångna tjugofemårsperioden. Den kinesiska ledningen har sett att en mer öppen ekonomi kräver fasta administrativa och juridiska spelregler. För individen har förändringarna inneburit att den personliga friheten vidgats. Det svenska biståndet till Kina syftar till att stödja förbättringar på

miljöområdet och reformprocessen med särskild tonvikt på lokala val och utvecklingen av rättsväsendet.

En delvis liknande utveckling den i Kina har ägt rum i Vietnam och Laos. I samtliga tre fall består samtidigt enpartistaten. Efter valet i Kambodja 1998 är huvudfrågan om den nya regeringens förmår ta tillvara tillfället att bygga demokratiska institutioner.

I Indonesien har krisen varit en avgörande faktor till utvecklingen i demokratisk riktning och till det val som genomfördes i juni 1999. Vidgade förutsättningar för det svenska utvecklingsarbetet har härmed skapats och en landstrategi utarbetas. Därtill ger Sverige stöd till den östtimoresiska självbestämmandeprocessen.

Kränkningar av grundläggande mänskliga rättigheter förekommer på många håll i regionen. I Kina, Vietnam och Laos innebär enpartistaten att grundläggande fri- och rättigheter inte skyddas. MR-situationen i Burma, Nordkorea och Afghanistan är särskilt oroande.

Mellanstatliga väpnade konflikter hotar i Sydasiens och på den koreanska halvön. Indiens och Pakistans kärnvapenprovsprängningar i maj 1998 innebar ett svårt bakslag för den regionala avspänningen i Asien och för icke-spridning och kärnvapenedrustning globalt. Till bilden hör att Kashmirfrågan är en av världens mest svårlösta konflikter. Med anledning av kärnvapenproven sade regeringen upp det löpande samarbetsavtalet med Indien. Regeringen beslutade i november 1998 om en ettårig förlängning av undervisningsprogrammet Lok Jumbish i Rajasthan liksom en möjlighet att ingå avtal om vissa andra mindre insatser efter särskild prövning.

Regeringen lade i mars 1999 fram en skrivelse till riksdagen – Framtid med Asien. En svensk Asienstrategi inför 2000-talet. Skrivelsens huvudsyfte är att ange en färdriktning för hur relationerna med länderna i Asien kan breddas och fördjupas. Asienstrategin slår fast att utvecklingsarbetet utgör en betydelsefull dimension av Sveriges relationer med Asien och bör så göra också i framtiden. Motiven är att huvuddelen av världens fattiga finns i Asien, möjligheterna att nå resultat i utvecklingsarbetet är goda och Sverige har ett långsiktigt intresse av fördjupade relationer. Asienkrisen visar på sårbarheten i det som uppnåtts under de gångna decennierna. Även länder med förhållandevis god egen förmåga behöver både finansiella resurser och ny kunskap för utveckling av institutioner och metoder för att åstadkomma långsiktigt varaktig utveck-

ling. Tonvikten bör ligga på tre områden: att åstadkomma en klarare fokusering på reformprocesser och institutionsuppbyggnad, att bygga upp en långsiktig satsning på ett utbyggt miljö-samarbete samt att bygga mera jämbördiga och ömsesidiga relationer. I riksdagens beslut om Asienstrategin finns ett tillkännagivande till regeringen om religionsperspektivets betydelse i det framtida Asiensamarbetet. I enlighet med riksdagens önskemål avser regeringen att komplettera arbetet med att utveckla Asienstrategin med förstärkt kunskapsinhämtning om religionens betydelse och roll och hur detta kan förbättra vårt partnerskap med Asien.

Asienstrategin för fram ett antal förslag på utvecklingsarbetets område. Samarbete som befämjar kontakter mellan olika svenska aktörer, däribland svenskt näringsliv, och institutioner i Asien, bör uppmuntras. Genom inrättandet av ett StartAsienprogram skall bättre förutsättningar skapas för svenska företags ansträngningar att etablera sig i regionen. I ett flertal länder finns goda förutsättningar för ökad projektfinansiering. Projektexport innehåller ofta utbildningsbehov för vilka finansiering kan övervägas. Mellan Sverige och länderna i Asien bör åstadkommas ett utbyggt och mer decentraliserat forsknings- och kultursamarbete. Angeläget är ökade kontakter mellan folkrörelser och enskilda organisationer. Inom båda dessa områden finns möjlighet att främja framväxten av konkreta samarbetsprojekt i väsentligt fler länder än idag.

De stora skillnaderna mellan de asiatiska länder som Sverige samarbetar med gör att det svenska biståndet utformas på olika sätt i olika länder inom ramen för landstrategier som utgår från varje lands situation och behov. I samarbetet med Sydasiens ligger tonvikten på fattigdomsbekämpning och jämställdhet. I Sri Lanka betonas insatser för fred, demokrati och ekonomisk utveckling. I programländerna i Sydostasien dominerar utvecklingsarbetet av stöd till reformprocesser och insatser för att befämja uppbyggnad av institutioner. Stöd till demokrati och skydd av de mänskliga rättigheterna har som regel alltid en framträdande roll, t.ex. i de nya landstrategierna för Vietnam, Laos och Kambodja. Barnens och kvinnornas rättigheter uppmärksammas därvid särskilt. En följd av krisen i regionen har varit ökat fokus på de sociala sektorerna främst i Indonesien. Med de mer utvecklade länderna i Öst- och Sydostasien inriktas arbetet inom ramen för biståndsmålen och målen i landstrategier på överföring av svenska kunskaper

per. Stödet består av kontraktfinansierat tekniskt bistånd, kurser i Sverige och mjuka krediter. Biståndet skall främst finansiera inledande utbyte mellan svenska institutioner och organisationer och motparter i samarbetsländerna.

Andelen av det bilaterala biståndet som går till Asien har minskat under de senaste decennierna. Utvecklingssamarbetet i Asien har samtidigt i flertalet länder uppvisat ett högt resursutnyttjande och goda resultat. Förutsättningarna för att uppfylla utvecklingssamarbetets övergripande mål har visat sig bättre i många länder än i andra delar av världen. För att nå det av OECD-länderna överenskomna målet om en halvering till år 2015 av antalet fattiga i världen krävs ökade internationella insatser i Asien. Regeringens målsättning är därför att öka det svenska bilaterala biståndet till Asien samt verka för ökade insatser också genom EU och andra multilaterala organ. Behoven av insatser ökar även utanför programländerna för att främja politiska- och ekonomiska reformprocesser och bidra till miljöförbättringar.

De särskilda medlen för regionala och övriga insatser skall användas till stöd för regionalt samarbete, miljöinsatser, demokratisering och respekt för mänskliga rättigheter. Från posten finansieras också svenska bidrag till samarbetet inom ramen för det s.k. Asia-Europe Meeting (ASEM), insatser i Indonesien, Indien, Östtimor och andra icke-programländer särskilt prioriterade insatser i programländer där landramen inte räcker till, samt projekt inom olika kulturområden i enlighet med Asienstrategins strävan efter ökat kulturutbyte mellan Sverige och länderna i Asien.

Sverige är en framträdande givare av humanitärt bistånd till Asien. Viktiga mottagare under det senaste året har varit nödlidande i Afghanistan och Nordkorea. I riksdagens beslut om Asienstrategin finns ett tillkännagivande till regeringen om religionsperspektivets betydelse i det framtida Asiensamarbetet. I enlighet med riksdagens önskemål avser regeringen att komplettera arbetet med att utveckla Asienstrategin med förstärkt kunskapsinhämtning om religionens betydelse och roll och hur detta kan förbättra vårt partnerskap med Asien.

Mellanöstern och Nordafrika

Den politiska utvecklingen i Mellanöstern och Nordafrika har under det gångna året karakteriserats av ledarskiften i två traditionella monarki-

er, Jordanien och Marocko samt genom val i Israel. Det israeliska valet i maj 1999 resulterade i ett maktskifte. Arbetarpartiet bildade en bred koalition med centerpartier, vänsterpartier och religiösa partier. Maktskiftet förutses ha en positiv inverkan på fredsprocessen i Mellanöstern vilket i sin tur kan ställa krav på ökat svenskt engagemang. Huruvida ett bildande av palestinsk stat kommer att ske under 2000 är ännu osäkert.

Regeringen har tagit initiativ till utarbetandet av en integrerad strategi för det framtida samarbetet med Mellanöstern, inklusive Gulf-staterna och Nordafrika. Strategin skall presenteras under hösten och kommer bl.a. att innehålla rekommendationer för det svenska utvecklingssamarbetet med Mellanöstern och Nordafrika. Detta har, Västbanken/Gaza undantaget, liten omfattning, främst på grund av att länderna ligger på en relativt sett högre inkomstnivå än flertalet programländer. Huvuddelen av detta bistånd utgörs av u-krediter, bidrag till enskilda organisationer, tekniskt samarbete samt finansiering av internationella kurser. Samarbetet omfattar Algeriet, Egypten, Iran, Jordanien, Libanon, Marocko, Syrien, Jemen och Tunisien. Det humanitära biståndet till befolkningen i Irak är omfattande.

De övergripande målen för svenskt utvecklingssamarbete med Västbanken/Gaza är att främja fredlig utveckling, att stärka fredsprocessen bl.a. genom stöd för social och ekonomisk utveckling samt att bidra till förutsättningarna för uppbyggande av en demokratisk palestinsk stat. Dessa grundvalar präglar också det internationella stödet till den palestinsk-israeliska fredsprocessen. En positiv utveckling av fredsprocessen har en gynnsam inverkan på möjligheterna att bedriva ett effektivt utvecklingssamarbete. Sveriges bilaterala bistånd beräknas 2000 till 120 miljoner kronor och är inriktat på:

- Insatser till stöd för fredsprocessen.
- Stöd till mänskliga rättigheter och demokrati samt stöd till social och kulturell utveckling, med inriktning på barn och ungdom.
- Stöd till att skapa förutsättningar för en hållbar ekonomisk utveckling som kan leda till ökad sysselsättning, genom uppbyggande av infrastruktur och näringsliv.

Därtill bidrar Sverige med 160 miljoner kronor till FN-organet för palestinaflyktingar, UNRWA.

Latinamerika

Det svenska utvecklingssamarbetet med Latinamerika styrs idag av regionstrategier för Centralamerika och Sydamerika samt av landstrategier för samarbetet med Nicaragua och Bolivia. Region- och landstrategierna utgör ett styrinstrument för det bilaterala såväl som det multilaterala svenska utvecklingssamarbetet med kontinenten.

Det ekonomiska stödet kanaliseras främst genom multilaterala organ och genom enskilda organisationer. Endast en mindre del av det svenska utvecklingssamarbetet med Latinamerika lämnas bilateralt. Däremot ökar det svenska stödet till offentliga statliga demokratiska institutioner, såsom justitieombudsmannaämbeten och till reformering av rättsväsendet.

Det svenska utvecklingssamarbetet med Centralamerika (utom Nicaragua) styrs sedan i januari 1997 av en femårig regionstrategi. De övergripande målen är att stödja fred och försoning, demokrati, mänskliga rättigheter, reformering av staten samt ekonomisk och social utveckling med inriktning på fattigdomsbekämpning. Särskild prioritet har getts åt Guatemala, där genomförandet av fredsavtalet från december 1996 har krävt stora resurser och El Salvador, där försonings- och demokratiseringsprocessen behövt fortsatt internationellt stöd. Även Honduras har fått ökad betydelse i det svenska utvecklingssamarbetet. Landet är ett av de fattigaste länderna i Latinamerika. Utvecklingssamarbetet med Nicaragua styrs sedan i januari 1998 av en femårig landstrategi.

Även om de väpnade konflikterna i Centralamerika är över och samtliga länder för första gången, sedan självständigheten för drygt 170 år sedan, styrs av folkvalda regeringar, så kommer länderna (med undantag av Costa Rica, Belize och Panama) att ha en lång väg att gå innan en fredlig utveckling kan sägas vara konsoliderad. Fortfarande krävs stora insatser för att åstadkomma samförståndslösningar och skapa förutsättningar för en hållbar och demokratisk utveckling.

Efter orkanen Mitch i Centralamerika har Sverige dessutom utfäst totalt 1,4 miljarder kronor fram till år 2001 för insatser i samband med återuppbyggnaden. I maj 1999 hölls ett internationellt givarmöte i Stockholm för länderna i Centralamerika och ett långsiktigt stöd för regionens återuppbyggnad, hållbar utveckling och fördjupad demokrati utlovades av det internationella samfundet. Genom den s.k. Stockholmsdeklara-

tionen har Sverige tillsammans med andra länder åtagit sig att initiera en uppföljningsmekanism för utvecklingen i Centralamerika, samt förbundet sig till ett partnerskap med länderna. Centralamerikastrategin kommer under det nämnda året att bli föremål för en översyn mot bakgrund av förändrade förhållanden i regionen efter orkanen Mitch.

Regeringsbeslut rörande regionstrategin för det svenska utvecklingssamarbetet med Sydamerika togs i mars 1998 och anger inriktningen på samarbetet fram till december 2002. Regionstrategin slår fast att stöd till fattigdomsbekämpning samt beäftandet av demokrati och mänskliga rättigheter skall prioriteras. Samarbetet skall koncentreras till de fattigaste och mest utsatta länderna i regionen. I regionstrategin betonas också vikten av att utveckla nya former för ett bredare samarbete till ömsesidig nytta. Vidare föreslås att man genom användande av olika instrument och samarbetsformer skall uppnå synergieffekter av samarbetet i regionen. Den kapacitet och kunskapsuppbyggnad som med svenskt stöd byggts upp i ett land, bör kunna utnyttjas i samarbete med ett tredje land om intresse finns. Samarbetsformer som internationella kurser, konsultinsatser och forskningssamarbete bör kunna användas inom flera olika områden. Till exempel bör internationella kurser utöver nuvarande ämnen även kunna vara ett instrument inom området för mänskliga rättigheter eller internationell humanitär rätt.

En aktiv dialog förekommer mellan Sida och Utrikesdepartementet ifråga om stödet till vissa länder, såsom Colombia, där utvecklingssamarbetet har klara beröringspunkter med den politiska utvecklingen i landet. Sida planerar en förstärkning av utvecklingssamarbetet med Colombia.

Det svenska utvecklingssamarbetet med Bolivia styrs av en landstrategi som beslutades i december 1996 och som sträcker sig över fem år. Landstrategin slår fast att det övergripande målet för samarbetet är att främja en jämlik, bärkraftig och demokratisk utveckling i landet. Stödet riktar sig främst till regeringens reformarbete inom utbildning och statsförvaltning samt fattigdomsbekämpning.

Den politiska utvecklingen har i de flesta sydamerikanska länder varit positiv det senaste årtiondet. På flera håll är dock demokratin bräcklig och utsatt för betydande påfrestningar till följd av bl.a. ökad illegal narkotikahandel, ökat våld samt en kraftig ekonomisk recession. Före den

globala finansiella krisen i slutet av 1998 var även den ekonomiska utvecklingen positiv. Krisen har dock påverkat tillväxttakten negativt i flera länder. Stora utmaningar i att befästa och fördjupa demokratin och bekämpa fattigdomen som en stor del av kontinentens befolkning lever i kvarstår.

Europa

Samarbetet omfattar länder som av OECD:s biståndskommitté DAC klassificeras som utvecklingsländer, nämligen Albanien, Bosnien-Hercegovina, Förbundsrepubliken Jugoslavien, Kroatien, Makedonien samt Armenien, Azerbajdzjan, Georgien och Kazakstan, Kirgizistan, Moldavien, Tadzjikistan, Turkmenistan och Uzbekistan.

Det internationella samfundets insatser i västra Balkan har hittills främst fokuserats på Bosnien-Hercegovina. Inom ramen för ett övergripande regionalt synsätt har samtidigt insatser av en långsiktig karaktär även gjorts i de övriga länderna i regionen. EU har härvid varit största enskilda bidragsgivare. Insatserna har främst gjorts genom EU:s PHARE- respektive Obnova-program.

Utvecklingen i FRJ/Kosovo har ställt hela det internationella givarsamfundet inför mycket stora utmaningar. Inte bara behovet av stöd och bistånd till Bosnien-Hercegovina, Kroatien, Albanien och Makedonien utan också det till länder i närområdet såsom Bulgarien och Rumänien måste bli föremål för översyn. De omedelbara behoven är humanitära och akut återuppbyggnad. Redan nu planeras dock för långsiktiga återuppbyggnadsinsatser. Planerade strategier kan dock behöva revideras i ljuset av förändrade förhållanden. Det är viktigt att i biståndprocessen göra överväganden och ställningstaganden inom flera politikområden och samhällsfunktioner – migration, säkerhet, polis, handel och gemensamma statliga, kommunala och självstyrande förvaltningsinstitutioner.

En demokratiskt, socialt och ekonomiskt stabil utveckling i sydöstra Europa förutsätter ett mycket stort och långvarigt engagemang från omvärldens sida. Det viktigaste uttrycket härför är det fortsatta arbetet inom den s.k. stabilitetspakten för sydöstra Europa som nyligen inletts. Denna utgör ett politiskt ramverk, vars syfte är att under samordnade former främja ländernas egna ansträngningar att skapa fred, demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och ekonomisk

utveckling. En viktig uppgift i sammanhanget är mobiliseringen av finansiella resurser för regionen. En självklar utgångspunkt för Sverige är att situationen kräver nya resurser och att gjorda insatser i andra delar av regionen inte drabbas.

Sverige har särskilt markerat ett aktivt engagemang i frågor som berör stärkandet av det lokala civila samhället såsom en oundgänglig del av demokratibygnad. Bidragen till valövervakningsinsatser är ett viktigt bidrag för att främja den demokratiska utvecklingen. Sverige har också särskilt betonat vikten av koordinering – inte minst lokal sådan på fältet – behovet av att lyssna på mottagarna samt att utforma biståndet så att man undviker långsiktigt beroende av bistånd. En utmaning är att vi under en tid framöver kommer att behöva arbeta parallellt med humanitärt bistånd, återuppbyggnadsinsatser och stöd till det civila samhället och institutionsbyggnad.

Bosnien-Hercegovina

Det svenska biståndet till Bosnien-Hercegovina under 1999 är en klar minskning från 1998. Det är främst de humanitära insatserna men även återuppbyggnadsinsatserna som reducerats. Ambitionen är dock att nuvarande nivå skall kunna bibehållas under år 2000. Sverige är samtidigt en av de stora biståndsgivarna i landet. Åtskilliga lärdomar och arbetssätt från insatserna i Bosnien-Hercegovina bör beaktas vad gäller insatser i övriga regionen. En strategi för Sveriges fortsatta arbete i Bosnien-Hercegovina har arbetats fram under det gångna året. De svenska insatserna har fokuserats på följande huvudområden: återuppbyggnadsprogram, flyktningåtervändande, integrerade områdesprogram med sysselsättningskapande insatser, stöd för mänskliga rättigheter och demokrati samt stöd till det civila samhället och institutionsuppbyggnad. I ökad grad bör det framtida biståndet inriktas på fredsimplementeringsaktiviteter såsom demokratiseringsarbete, arbete med mänskliga rättigheter, privatiseringsinsatser samt det oerhört viktiga arbetet med mediareformer. Detta sista område betonades starkt vid en nyligen avslutad givarkonferens för Bosnien-Hercegovina.

Situationen i Bosnien-Hercegovina har på senare tid hamnat något i skuggan av de mer akuta problemen i de övriga länderna i regionen. Det är dock väsentligt att fortsatt kraftfullt fokusera på insatser gällande fredsimplementeringen i Bosnien-Hercegovina. Situationen i landet är fortfarande bräcklig och otillfredsställande vad gäller fredsimplementeringsresultat och tempo. I sam-

band med Kosovokonflikten fick Bosnien-Hercegovina också ta emot ett stort antal flyktingar från FRJ som lagt en ytterligare börda på en mycket svag ekonomi. Parterna i landet måste ta ett ökat ansvar för utvecklingen i Bosnien-Hercegovina i takt med att det internationella engagemanget gradvis trappas ned under de kommande åren. Dialogen mellan givarna och mottagarna i Bosnien-Hercegovina bör också förbättras och fördjupas. Likaledes är det av yttersta vikt att förbättra koordineringen avseende biståndsinsatserna med de internationella aktörerna, med OHR i spetsen, på plats i Bosnien.

FRJ

Planeringen för återuppbyggnaden i Kosovo efter den väpnade konflikten har inletts. Prioriteringen den närmaste tiden ligger på fortsatta humanitära insatser och akut återuppbyggnad inför vintern. Givarsamfundet har visat stort intresse för återuppbyggnadsarbetet och avsevärda medel i form av finansiella resurser har utfästs. Även om de behovsbedömningar som hittills genomförts generellt sett visar på mindre skador än vad som ursprungligen befarades, så förestår ett omfattande fysiskt rehabiliterings- och återuppbyggnadsarbete av bostäder, skolor och andra offentliga byggnader samt övrig infrastruktur. Behovsbedömningarna kommer successivt att förfinas under de kommande månaderna.

Genom säkerhetsrådets resolution 1244 har en omfattande civil FN-mission etablerats i Kosovo (UNMIK) med långtgående ansvar för upprättande av en interimadministration i Kosovo, institutionsuppbyggnad, återuppbyggnad och humanitära frågor. Det civila samhället måste stärkas och grunderna för ett demokratiskt och multietniskt rättssamhälle byggas. Ett mycket stort antal mellanstatliga och enskilda organisationer är engagerade i detta arbete. Sverige har bidragit till den internationella operationen med bl.a. civilpolis och personal till OSSE:s och FN:s verksamhet. Behov av fortsatt stöd till UNMIK:s verksamhet förutses.

Sida har utarbetat en strategi för biståndet till Kosovo och den närliggande regionen på kort och medellång sikt. Regeringen har godkänt inriktningen på strategin och på grundval av denna beslutat om stöd för humanitära insatser och akut återuppbyggnad under 1999. En ambition är att svenskt näringsliv skall engageras i biståndet. Vägledande för biståndet är ett långsiktigt och regionalt perspektiv. Biståndet skall präglas av flexibilitet och anpassning till de behov som

uppkommer och Sidas strategi kommer att revideras i ljuset av ändrade villkor. En väsentlig del av biståndet kommer att kanaliseras via multilaterala organ.

I förlängningen ligger också ett behov av insatser i FRJ/Serbien. Ytterligare humanitära insatser kommer sannolikt att bli aktuella under vintern i ljuset av den försämrade försörjningssituationen. Den ökade strömmen av icke-albanska internflyktingar från Kosovo till angränsande Serbien och Montenegro har förvärrat situationen. Utsatta grupper måste också ges tak över huvud, värme och vatten. Sverige bidrar redan med humanitärt stöd genom Röda korset och andra organisationer.

Hur återuppbyggnadsinsatser kommer att bli aktuella beror av den allmänna politiska situationen. I nuläget är det omöjligt att uppskatta hur stora insatser det blir fråga om men eftersom det är infrastruktur såsom broar och kraftverk som förstörts så blir det fråga om avsevärda belopp.

Delrepubliken Montenegro i FRJ har under hela konflikten i f.d. Jugoslavien mottagit ett stort antal flyktingar och den senaste flyktingvågen på grund av konflikten i Kosovo har inneburit svåra påfrestningar. Samtidigt har Montenegro distanserat sig från den repressiva politik som förts av Belgrad och aktivt drivit en demokratiseringsprocess. Där så varit möjligt har EU sökt undanta Montenegro från att drabbas av sanktionerna mot FRJ. Fortsatt demokratistöd till Montenegro är aktuellt samtidigt som även andra stöd- och biståndsåtgärder måste övervägas.

EU har åtagit sig att spela en ledande roll i återuppbyggnadsprocessen.

Albanien

Svenskt stöd till Albanien har hittills inriktats på institutionsuppbyggnad inom t.ex. miljö- och vägområdet. En utökning och fördjupning av de svenska insatserna planeras från 1999 och kommer då även att inriktas mot hälsosektorn och lokal självförvaltning. I ett inledningsskede kommer det utökade svenska biståndet att inriktas på delfinansiering av multilaterala eller bilaterala projekt.

Makedonien

Även för Makedonien planeras ett utökat bistånd. De svenska insatserna bör särskilt inriktas mot att stärka den makedonska statsbildningen och främja de interetniska relationerna. Det svenska biståndet består f.n. främst av stöd till demokrati, mänskliga rättigheter och oberoende

media. Inför framtiden planeras även insatser inom bl.a. banksektorn, lokal förvaltning och hälsosektorn samt sysselsättningsskapande åtgärder.

Kroatien

I Kroatien består de svenska insatserna främst av stöd till demokrati, mänskliga rättigheter och framväxten av oberoende media samt stöd till minoritetsåtervändning. Även vad gäller Kroatien skall en utvidgning av insatserna ta hänsyn till hur Kroatien fortsatt uppfyller de åtaganden som gjorts i Daytonöverenskommelsen. Stöd bör fortsatt ges för att underlätta Kroatiens uppfyllande av internationella åtaganden.

Moldavien

Fortsatt tonvikt läggs på samarbetet med Moldavien inom det särskilda OSS-programmet. Sverige fortsätter med stödet till en social investeringsfond, som bidrar till utveckling av den sociala infrastrukturen samt kompetenshöjning inom barn- och äldreomsorg. Lantmäteri-projektet fortsätter likaså.

Moldaviens ekonomiska kris har föranlett ett stöd till skuldhanteringsprogram. Det kommunala utvecklingsprogrammet har fortsatt med speciell satsning på stöd till kommunal lagstiftning och kompetenshöjning av kommunalt anställda. Projekt inom jämställdhetsområdet främjas liksom kontakter vad gäller kultur och utbildning.

Södra Kaukasus och Centralasien

Länderna i Södra Kaukasus (Armenien, Azerbajdzjan och Georgien) och Centralasien (Kazakstan, Kirgizistan, Tadzjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan) har sedan självständigheten drabbats hårt av ekonomisk tillbakagång. Länderna har dock en stor utvecklingspotential särskilt vad gäller energitillgångar. Stödinsatserna har hittills i huvudsak varit av humanitärt slag men samarbete vad gäller de demokratiska och ekonomiska reformprocesserna har inletts, liksom vad gäller miljöfrågor och jämställdhet. Detta samarbete bör fortsätta och utvecklas.

A1.3 Övrigt

Från anslagsposten A1.3 Övrigt finansieras gäststipendie- och utbytesverksamhet genom Svenska institutet, stöd till vissa organisationer, utredningsverksamhet, Svenska institutet i Alex-

andria samt kapitaltillskott till Swedfund International AB.

Tabell 3.13 Anslagsposten A1.3 Övrigt

Tusental kronor

	Budget 1999	Beräknat 2000
1 Gäststipendie- och utbytesverksamhet genom Svenska institutet	11 000	11 000
2 Utredningar m.m.	0	18 000
3 Övriga insatser	3 461	39 304
4 Svenska institutet i Alexandria	10 000	10 000
Summa	24 461	78 304

Svenska institutet

Verksamheten omfattar gäststipendieprogram för långtidsstipendier och person- och erfarenhetsutbyte för sökande från vissa utvecklingsländer samt personal- och administrationskostnader i samband med mottagande av FN-stipendiater i Sverige. Institutet har även ett stipendieutbyte med Kina som finansieras från delposten. Gäststipendierna fördelas till utländska sökande för högre studier och forskning i Sverige. Genomgående uppvisar stipendiaterna mycket goda studieresultat.

Utredningar

Från delposten finansieras utredningar, seminarier, konferenser, information m.m.

Under delposten finansieras också den expertgrupp för studier i utvecklingsfrågor (EGDI) som regeringen tillsatte i september 1995. EGDI:s uppgift är att analysera prioriterade frågeställningar inom det internationella utvecklingssamarbetet. Gruppen består för närvarande av fjorton ledamöter, varav tio experter inom olika områden, med tonvikt på nationalekonomi. EGDI:s ordförande är statssekreteraren för internationellt utvecklingssamarbete. Till gruppen är knutet ett mindre sekretariat. Gruppen har behandlat ämnen som handel och finansiella flöden, biståndsberoende, kapacitetsuppbyggnad och barnens ekonomiska och sociala roll. Arbetet presenteras i ett antal publikationer och seminarier.

Kostnaderna för den arbetsgrupp som i november 1998 överlämnade huvudrapporten Framtid med Asien med förslag till en svensk Asienstrategi har belastat delposten. Rapporten har utgjort underlag för den regeringsskrivelse

som lämnats till riksdagen om en svensk Asienstrategi inför 2000-talet.

Kostnaderna för den av regeringen aviserade parlamentariska utredningen av utvecklings-samarbetet inför 2000-talet kommer att finansieras från delposten.

Övriga insatser

Det svenska bidraget till den nordiska samfinansierade verksamheten vid Nordiska Afrikainstitutet finansieras från delposten.

Under delposten finansieras vidare bl.a. bidrag till Stiftelsen Dag Hammarskjölds Minnesfond, som bedriver en verksamhet med mycket gott internationellt anseende. Under senare år har verksamheten bl.a. inriktats på behovet att reformera FN-systemet, vilket är av stort värde med hänsyn till Sveriges starka engagemang i dessa frågor. Fonden förutser att tonvikten under de närmaste åren kommer att ligga på områdena hälsa, genetiska resurser samt demokrati och utveckling vilket ligger i linje med Sveriges ambitioner att stärka stödet till en hållbar demokratisk utveckling och ökad respekt för mänskliga rättigheter.

Från delposten finansieras också Sveriges bidrag till Nordiska United World College (UWC). UWC startade 1995 i Norge och bedriver en internationell gymnasieutbildning med miljöprofil i syfte att främja fred och samarbete. Bidraget finansierar kostnader för elever från u-länder.

Svenska institutet i Alexandria

Beslut om att inrätta institutet fattades i september 1998 efter utredningen Ett svenskt institut i Alexandria (Ds 1998:28). Institutet skall, inom ramen för målen för internationellt utvecklings-samarbete, utgöra en mötesplats för att främja ökande kontakter mellan Sverige och övriga länder i Europa samt länder i Mellanöstern och Nordafrika med aktiviteter som konferenser, seminarier, föreläsningar och publikationer samt stöd till forskning och stipendier. Verksamheten skall bedrivas i ett långsiktigt, framtidsinriktat perspektiv, där de frågor som behandlas skall vara av betydelse för den politiska, ekonomiska, sociala eller kulturella utvecklingen inom Mellanöstern- och Nordafrikaregionen, för förhållandet mellan regionens länder samt regionens förhållande till omvärlden, i första hand Europa. Institutet skall därvid bl.a. främja det s.k. Europa-

Medelhavspartnerskapet mellan EU och EU:s grannländer vid Medelhavet. Institutet skall ha en svensk styrelse samt ett vetenskapligt råd med både svenska och utländska representanter.

Sedan institutet inrättades har ett antal praktiska förberedelser påbörjats, i första hand förhandling med Egypten om etablerandet av institutet i Alexandria, en omfattande renovering av den fastighet i vilket institutet skall inrymmas samt rekrytering av personal. Regeringen utsåg direktör för institutet i början av år 1999. Under 1999 kommer verksamheten att dels bestå av fortsatta praktiska förberedelser, dels arbete med att precisera verksamhetsinriktning, arbetsformer och aktiviteter för de närmaste åren. Invingningen av institutet planeras ske i början av år 2000.

Swedfund

Swedfund International AB bidrar till utveckling av bärkraftiga företag i u-länder och länder i Central- och Östeuropa genom riskkapitalsatsningar i form av aktier eller lån, främst i samverkan med svenskt näringsliv i s.k. joint ventures. Under senare år har Swedfund också i växande grad gått in i riskkapital- och investeringsfonder, särskilt i Afrika söder om Sahara.

Efter en stark expansion av verksamheten under 1997 mattades utvecklingen av något under 1998. Investeringsportföljen växte från 59 till 62 projekt och dess värde ökade med 70 miljoner till drygt 600 miljoner kronor. Portföljen har under året fått ett allt tydligare Afrika-fokus. På basis av åtaganden (inklusive ej utbetalda) låg Afrika respektive Central- och Östeuropa ungefär jämsides med ca 40 % vardera av portföljen. Därefter följde Latinamerika och slutligen Asien där verksamheten minskat. Det helägda dotterbolaget Swedfund Financial Markets AB, som bidrar till utveckling av den finansiella sektorn i de baltiska länderna genom riskkapitalinvesteringar i affärsbanker, hade vid utgången av 1998 en investeringsportfölj till ett värde av 187 miljoner kronor.

Verksamheten 1998 uppvisade ett positivt rörelseresultat. Projektintäkternas andel av projektkostnaderna ökade från 79 till 114 % i moderbolaget men minskade från 116 till 76 % för koncernen som helhet.

Swedfund har till regeringen lämnat förslag om bolagets kapitalförsörjning, som kommer att beredas inom Regeringskansliet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation och bedömning

Resultatinformation har lämnats under respektive anslagspostnivå ovan samt för verksamhetsområdet under avsnitt 3.2.

Inom det multilaterala utvecklingsarbetet är verksamhetsmålen inriktade på att i de multilaterala organen driva de svenska biståndspolitiska målen och få gehör för svenska prioriteringar. I detta ingår bl.a. att stärka inriktningen på fattigdomsbekämpning och att driva på reformer som syftar till ökad effektivitet i såväl FN-organen som i utvecklingsbankerna. Målen är långsiktiga och svåra att följa upp på årlig basis. Som ett exempel under 1998 kan dock den tolfte påfyllnaden av Världsbankens mjuka fönster IDA nämnas, i vilken de prioriteringar Sverige drivit fick genomslag. Utifrån den samlade bild som redovisas under avsnittet Multilateralt utvecklingsarbete konstaterar regeringen att de mål Sverige drivit i växande grad fått genomslag i de multilaterala organens verksamhet.

För det bilaterala utvecklingsarbetet är framförallt Sida ansvarig myndighet. Sida har redovisat sitt arbete under 1998 på olika sätt, bl.a. genom årsredovisningen, resultatanalyser inom landstrategiarbetet, utvärderingsverksamheten

och i skrivelser på basis av särskilda uppdrag från regeringen. Delar av denna resultatinformation finns redovisad under avsnittet Bilateralt utvecklingsarbete.

Utrikesdepartementet driver, tillsammans med Sida, ett utvecklingsarbete i syfte att förbättra mål- och resultatstyrning av verksamheten. Arbetet tar sikte på att genomföras i regleringsbrevet för Sida inför år 2001. Ett utvecklingsarbete pågår också för att vidareutveckla landstrategiprocessen. Båda processerna utgör ett viktigt led i att förbättra underlaget för en kontinuerlig och jämförbar uppföljning och bedömning av biståndets resultat och effektivitet.

Bemyndigande om ekonomiska förpliktelser

Inom anslaget A1 Bistandsverksamhet finns två olika beräkningsgrunder för bemyndiganderna, dels för det multilaterala utvecklingsarbetet, dels för det bilaterala. Dessa särredovisas därför nedan.

Inom det multilaterala utvecklingsarbetet föreslås regeringen få inkläda staten förpliktelser som tillsammans med tidigare gjorda, utestående utfästelser uppgår till högst 8 386 miljoner kronor för år 2000 i enlighet med följande tabell:

Tabell 3.14 Bemyndiganden om ekonomiska förpliktelser inom det multilaterala utvecklingsarbetet

Miljoner kronor

	1998 utfall	1999 prognos	2000 beräknat	2001 beräknat	2002 – beräknat
Utestående förpliktelser vid årets början	6 295	6 726	9 169	-	-
Nya förpliktelser	1 920	3 564	1 654	-	-
Infriade förpliktelser*	-1 489	-1 121	-2 437	-1 977	-6 409
Utestående förpliktelser vid årets slut	6 726	9 169	8 386	-	-
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	6 726	9 169	8 386	-	-

* Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

Tabell 3.15 Bemyndigande om ekonomiska förpliktelser inom det bilaterala utvecklingssamarbetet

Miljoner kronor

	1998 utfall	1999 prognos	2000 beräknat	2001 beräknat	2002 – beräknat
Utestående förpliktelser vid årets början	5 582	5 458	5 090	-	-
Nya förpliktelser	6 669	8 332	8 750	-	-
Infriade förpliktelser*	-6 793	-8 700	-8 300	-2 300	-3 240
Utestående förpliktelser vid årets slut	5 458	5 090	5 540	-	-
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	24 655	24 558	29 021	-	-

* Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

Inom det bilaterala utvecklingssamarbetet har riksdagen bemyndigat regeringen att ikläda staten förpliktelser som tillsammans med tidigare gjorda, utestående utfästelser motsvarar högst fem gånger landramen på årsbasis för det landramsfinansierade samarbetet med programländer för vilka regeringen fastställt landstrategier eller motsvarande. I fall då landramen förändras, t.ex. vid successiv avveckling av samarbetet eller vid uppbyggnad av ett nytt programlandssamarbete, får regeringen i varje särskilt fall fastställa maximal utfästelseram i syfte att undvika att redan gjorda åtaganden överskrids. För övriga landprogram och andra verksamheter får utfästelseramen uppgå till högst tre gånger 2000 års medelstilldelning. I enlighet med ovanstående beräkningsregler föreslås bemyndiganderamen för det bilaterala utvecklingssamarbetet fastställas till 29 021 miljoner kronor för år 2000 enligt tabell 3.15.

Sammanlagt för anslaget A 1 Biståndsverksamhet, multi- och bilateralt utvecklingssamarbete, uppgår således den föreslagna bemyndiganderamen till 37 407 miljoner kronor.

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket (RRV) har i sin årliga rapport angivit att regeringen bör tydliggöra Sidas bemyndigande avseende investeringar i aktiekapital.

Regeringen avser att återkomma till Sida i frågan.

Slutsatser och konsekvenser för anslag

Regeringen föreslår att anslaget A1 Biståndsverksamhet för år 2000 ökar med 1 328 miljoner kronor till totalt 12 060 miljoner kronor. I den

beräknade medelsfördelningen har hänsyn tagits till reservationer och tidigare ingångna avtal.

Det multilaterala utvecklingssamarbetet inom anslaget beräknas år 2000 öka med 15 miljoner kronor till 3 377 miljoner kronor. Att höjningen inte beräknas bli större beror på att medelsbehovet för Europeiska utvecklingsfonden (EUF) år 2000 är betydligt lägre än 1999. År 2001 kommer dock behovet åter att öka. Vidare har de omfattande reservationerna för delposten Övrigt multilateralt samarbete beaktats vid beräkningen och posten beräknas därför till ett lägre belopp än 1999.

Det bilaterala utvecklingssamarbetet 2000 beräknas öka med 1 260 miljoner kronor till 8 605 miljoner kronor. I det följande beskrivs endast de större ökningarna som föreslås. Afrikaposten beräknas öka som ett led i regeringens satsning på regionen. För Latinamerikaposten föreslås en höjning främst med anledning av insatser i Centralamerika efter orkanen Mitch. Europaposten beräknas höjas framförallt för att möjliggöra ökat stöd till återuppbyggnadsinsatser i Kosovo. Delposten för Humanitärt bistånd och konfliktförebyggande har haft ett mycket högt medelsutnyttjande under 1999 vilket beräknas fortsätta och en höjning föreslås därför. Även för Ekonomiska reformer beräknas en höjning då behovet av stöd är omfattande, inte minst inom ramen för det s.k. utökade HIPC-initiativet.

För anslagsposten Övrigt beräknas en ökning med 54 miljoner kronor till 78 miljoner kronor då reservationerna – som tidigare motiverat en låg medelstilldelning – beräknas minska.

A2 (1999) Biståndsförvaltning

Tabell 3.16 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1998	Utfall	416 151	¹	Anslags- sparande	126 578	¹
1999	Anslag	418 143	¹	Utgifts- prognos	456 000	¹
2000	Förslag	415 844	²			
2001	Beräknat	422 318	^{2,3}			
2002	Beräknat	429 132	^{2,4}			

1. Består av anslagsposterna:

A2.1 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)

A2.2 Nordiska Afrikainstitutet (NAI)

2. Består endast av Sida

3. Motsvarar 415 844 i 2000 års prisnivå

4. Motsvarar 415 844 i 2000 års prisnivå.

Tabell 3.17 Beräkning av anslagen för 2000

Tusental kronor

Anslag 1999	418 143
Pris- och löneomräkning	2 113
Justering av premier	18 349
Överfört till A1 Biståndsverk- samhet från Sidas andel	-12 000
Förslag 2000	426 605
varav:	
A2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	415 844
A3 Nordiska Afrikainstitutet	10 761

Anslaget A2 Biståndsförvaltning består t.o.m. budgetåret 1999 av två anslagposter: Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) och Nordiska Afrikainstitutet (NAI). Från budgetåret 2000 kommer anslagsposterna att omvandlas till separata anslag. Utöver NAI:s anslag ovan finansieras institutets forsknings- och forskningsstödande verksamhet gemensamt av de nordiska länderna. Den svenska andelen finansieras från anslagsposten A1.3 Övrigt.

Utfallet på anslaget var 416 miljoner kronor för 1998, vilket är 7 miljoner kronor högre än tilldelade medel. Anslagsutnyttjandet utöver budget förklaras framförallt av att Sida använt tidigare års anslagssparande. För 1999 finns en utgiftsbegränsning enligt vilken högst 456 miljoner kronor får belasta anslaget under året. Detta belopp är 38 miljoner kronor högre än tilldelade medel, främst genom att Sida även för 1999 kommer att ta i anspråk en del av myndighetens anslagssparande, vilket uppgick till 124 miljoner kronor vid utgången av 1998. Sida planerar att

använda sparandet för en satsning på kompetensutveckling men även för att rekrytera ny personal inför de stora pensionsavgångarna som väntas efter sekelskiftet. Även NAI hade ett anslagssparande vid utgången av 1998, om 3 miljoner, vilket dock förväntas förbrukas under 1999.

A2 (2000) Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)

Sida är enligt förordningen (1995:869) med instruktion för Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete central förvaltningsmyndighet för Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete och för stödet till länder i Central- och Östeuropa.

I Sidas budgetunderlag för 2000, liksom i förra årets budgetunderlag, framhåller myndigheten att nya former för utvecklingssamarbetet, med bl.a. partnerskapstanken och behov av fördjupat samarbete och dialog med samarbetsländerna, också medför att innehållet i biståndet förändras. Myndighetens egen personal, framförallt i fält, blir alltmer en del av utvecklingssamarbetet vilket bl.a. ställer krav på en mer flexibel fältrepresentation och att kostnadsneutralitet föreligger mellan Sidas personal och andra genomförare av bistånd. Sida har därför föreslagit att den personal i fält som handhar direkt handläggning av program och projekt skall finansieras av sakan-slag.

Sida föreslog vidare i myndighetens budgetunderlag att myndigheten skall få ikläda sig förpliktelser fem gånger de årliga regionala ramarna, för vilka gällande regionstrategier eller motsvarande riktlinjer finns.

Regeringens överväganden

Resultatinformation/resultatbedömning

Resultatinformation om Sidas verksamhet återfinns under avsnittet A1 Biståndsverksamhet, Bilateralt utvecklingssamarbete.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Avgiftsinkomster under anslaget A2 år 2000 beräknas till 3 miljoner kronor.

Slutsatser

Regeringen instämmer i Sidas bedömning att den personal i fält som handhar direkt handläggning av program och projekt skall finansieras av saksanslag. Ett belopp om 12 miljoner kronor föreslås omdisponeras från förvaltningsanslaget A2 till saksanslaget A1 Biståndsverksamhet. Regeringen avser att återkomma i regleringsbrevet om vilken form av återrapportering som bör göras.

Beträffande den föreslagna utökade ramen för att ingå förpliktelser bedömer regeringen att förslaget ytterligare skulle öka gapet mellan den bemyndiganderam riksdagen beslutar om och det faktiska behovet av bemyndigandetrymme. Förslaget avvisas därför.

A3 (2000) Nordiska Afrikainstitutet

Tabell 3.18 Anslagsutvecklingen

Tusentals kronor

2000	Förslag	10 761
2001	Beräknat	10 965
2002	Beräknat	11 184

1. Motsvarar 10 761 i 2000 års prisnivå

2. Motsvarar 10 761 i 2000 års prisnivå

Målen för Nordiska Afrikainstitutet är enligt förordningen (1995:1352) med instruktion för myndigheten, att inom Norden

- främja och driva vetenskaplig forskning om Afrika,
- främja samarbete och kontakter mellan nordiska och afrikanska forskare,
- utgöra ett dokumentationscentrum för forskning och studier om Afrika,
- informera om Afrikaforskning och aktuella afrikanska förhållanden.

Institutet föreslår oförändrade anslag. Som ett resultat av den under 1997 gjorda värderingen har institutet presenterat ett "Mission Statement".

Regeringens överväganden

Resultatinformation och bedömning

Av årsredovisningen framgår att institutet kunnat fortsätta sin expansion av forskningsverksamheten tack vare ett ökat engagemang från de reguljära anslags- och bidragsgivarna och ett växande intresse för institutets forskning från omvärlden. Därigenom har möjligheter skapats inte bara för en konsolidering av verksamheten utan även för genomförande av åtgärder beslutade av rådet såsom en viss utvidgning av gästforskarprogrammet, rekrytering av forskningschef och fortsatt satsning på s.k. policyrelaterade aktiviteter. Den utvärdering av institutets forskningsprogram som gjordes för något år sedan visade på hög kvalitet och att den modell institutet tillämpar för de tre centrala forskningsprogrammen har varit framgångsrik. Omvärldens ökade intresse för verksamheten tyder också på att forskningen håller hög kvalitet. Nordiska biståndsmyndigheter söker också ökat samarbete med institutets forskare på olika områden.

Ett nytt bibliotekssystem kommer att införas under 1999. Den informationstekniska utvecklingen har i hög grad förändrat bibliotekets arbetsmetoder. IT-satsningen har medfört en höjd standard på referens- och informationsarbetet.

Institutet har en effektiv och uppskattad publikationsverksamhet. Flertalet publikationer recenseras i olika tidskrifter. Försäljningssiffrorna ligger på en stabil, hög nivå.

Institutet har under senare år engagerat sig starkt i utvecklingen i Centralafrika. Institutets direktör är bl.a. rådgivare till den av OAU tillsatta panelen för undersökning av folkmordet i Rwanda. Institutet har också haft en hög profil när det gäller södra Afrika.

Afrikainstitutet har framgångsrikt bidragit till att informera och sprida kunskap om Afrika. Institutet spelar också en viktig roll genom att medverka i utvecklingen av de nordiska ländernas Afrikapolitik liksom till att stärka utvecklingssamarbetet med regionen.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Avgiftsinkomster för anslaget A3 beräknas till 0,5 miljoner kronor.

Slutsatser

De riktlinjer för Nordiska Afrikainstitutets verksamhet som regeringen redovisade i 1993 års budgetproposition (prop. 1992/93:100, bil 4, bet. 1992/93:UU15, rskr. 1992/93:297) gäller alltså. Institutet skall befästa sin ställning som katalysator för den nordiska Afrikaforskningen. En viss del av verksamheten skall även framgent vara efterfrågestyrd och finansierad genom uppdrag bl.a. från de nordiska biståndsmyndigheterna.

Institutets inflyttning i nya, ändamålsenliga och större lokaler kommer att innebära stora förbättringar för institutets verksamhet. Ökat utrymme innebär att institutet kan arbeta mer effektivt. Institutet blir också mer tillgängligt för besökare. Installationen av ett nytt bibliotekssystem innebär att institutets bibliotek i än högre grad än tidigare kommer att kunna uppfylla institutets roll som nordiskt dokumentations- centrum för det moderna Afrika.

4 Verksamhetsområde B Samarbete med Central- och Östeuropa

4.1 Omfattning

Verksamhetsområde B Samarbete med Central- och Östeuropa består av två anslag nämligen B1 Samarbete med Central- och Östeuropa och B2 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier.

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling för medel till verksamhetsområde B Samarbete med Central- och Östeuropa

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1998	Anslag 1999	Utgifts- prognos 1999	Förslag anslag 2000	Beräknat anslag 2001	Beräknat anslag 2002
689	750	835	750	900	0

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Målsättningarna för verksamheten bedöms ha uppfyllts väl. Utgiftstaket kunde under år 1998 förutom vissa förskjutningar av betalningar genomföras utan större inskränkningar.

Utgiftstaket för år 1999 får vissa ekonomiska konsekvenser för främst Sida vilket medför bl.a. att ingångna avtal får omförhandlas och att reservationerna ökar.

Förändringar

I regeringsförklaringen understryks Östersjöregionens betydelse. Med anledning härav har en organisationsförändring inom departementets enhet för Central- och Östeuropa genomförts från och med den 1 april 1999.

Mål

De av riksdagen fastslagna målen för utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa åren 1999–2001 är att främja en säkerhetsgemenskap, fördjupa demokratins kultur, stödja en socialt hållbar ekonomisk omvandling samt stödja en miljömässigt hållbar utveckling. Härtill skall allt utvecklingssamarbete präglas av ett jämställdhetsperspektiv.

Prioriteringar

Under budgetåret 2000 kommer regeringen att prioritera:

- insatser för att främja medlemskap i EU för Estland, Lettland, Litauen och Polen,
- integreringen av Ryssland och Ukraina i europeiska samarbetsstrukturer,
- ett utökat samarbete på det sociala området,
- ett utökat samarbete inom miljöområdet vad avser kärnsäkerhet samt fortsatta miljöinsatser inom ramen för åtgärdsprogrammet för Östersjön och Agenda 21 för Östersjöområdet.

Ett fördjupat samarbete på rättsområdet med Östersjöländerna är även en angelägen uppgift.

4.2 Resultatbedömning

Inom samarbetet med Central- och Östeuropa sker övergripande resultatbedömningar fortlöpande. Vidare erhåller regeringen utvärderingar av insatserna i samband med regeringens beslut om landstrategier, som fastställs vart tredje år för samarbetsländerna i närområdet. Som ett underlag till besluten genomförs oberoende resultatanalyser av insatserna i respektive land. Inför regeringens kommande beslut i år om landstrategier har resultatanalyser genomförts för Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland. Sammantalet visar analyserna att relevansen av insatserna varit god eller mycket god i förhållande till de övergripande målen. Ytterligare insatser skulle dock kunna göras vad gäller jämställdhet och sociala frågor.

Härutöver har en oberoende utvärdering av Östekonomiska Institutet genomförts.

Regeringen har även låtit genomföra en studie av handelshögskolan i Riga. Ärendet bereds av Utrikesdepartementet.

Departementet bedömer att de insatser som genomförts under 1998 har varit relevanta för att närma sig de mål som regeringen ställt för verksamheten. För denna typ av verksamhet, där en mängd aktörer samverkar i en internationell miljö, kan graden av måluppfyllelse för en enskild insats vara svår att mäta.

Omvärldsanalys

Utvidgningen av den Europeiska unionen till de s.k. kandidatländerna i Central- och Östeuropa utgör en av regeringens främsta utrikespolitiska prioriteringar. EU-toppmötet i Köln i juni bekräftade tidigare åtaganden avseende utvidgningsprocessen. Vid toppmötet i Helsingfors i december kan beslut förväntas om att inleda förhandlingar med ytterligare kandidatländer. Lettland och Litauen hör till de länder som kan komma att föras till den grupp av länder som förhandlar om medlemskap.

Regionen har under senaste året genomgått stor ekonomisk turbulens. I augusti 1998 inställde Ryssland betalningarna på den utländska statsskulden, valutan devalverades och landets finansiella system kollapsade. Landets ekonomiska aktivitet minskade radikalt. Den kris som uppstod i Ryssland hade långtgående verkningar i hela regionen. Effekten på enskilda länder har dock varierat stort. Tillväxten var fortsatt hög i

flera länder medan andra drabbades hårt. Framförallt de forna Sovjetrepublikerna påverkades på grund av de starka handelsbanden med Ryssland. Detta hade exempelvis till effekt att flera länder fick problem i form av omfattande betalningsbalansunderskott. Krisen påverkade även banker i ett flertal länder som hade starka finansiella band med Ryssland. Ytterligare en effekt var att privatiserings- och reformtakten avstannade i en del länder. Andra länder såg emellertid krisen som ett bevis på vikten av att fortsätta och utöka reformerna. Tillväxten i Baltikum föll i relation till föregående år men är dock fortfarande god. Polen drabbades inte nämnvärt medan Ukraina som till stor del har samma strukturella problem som Ryssland drabbades hårt.

Flertalet av transitionsländerna har genomfört liberaliseringar vad gäller pris- och handelssystem. Få länder har emellertid nått speciellt långt vad gäller institutionella reformer såsom omstrukturering av företag, konkurrenslagstiftning samt reformer av banksystem och kapitalmarknad. Rättssystemen är också generellt sett underutvecklade. Krisen har understrukit betydelsen av att de stora framsteg som gjorts i regionen med avseende på liberaliseringar och privatiseringar måste åtföljas av institutionella reformer.

Konflikten i Kosovo medförde ekonomiska konsekvenser för de kringliggande länderna. Den ekonomiska utvecklingen i Bulgarien och Rumänien påverkades negativt vilket bland annat ledde till ökade betalningsbalansunderskott.

4.3 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket har inte lämnat några inläggningar i revisionsberättelserna eller framfört andra principiellt viktiga frågor som rör verksamhetsområdet.

4.4 Åtgärder utanför utgiftsområdet

Östersjöregionen har möjligheter att bli en av Europas snabbast växande regioner. Den svenska Östersjöpolitiken syftar till att knyta samman Östersjöregionen och bidra till att den stora utvecklingspotentialen förverkligas. För att utveckla Östersjöregionens betydelse för tillväxt och sysselsättning i Sverige har tidigare en miljard kronor avsatts i den så kallade Östersjömil-

jarden. Verksamheten följs upp med ytterligare en Östersjömiljard för femårsperioden 1999–2003. Insatserna återfinns under utgiftsområde 24.

4.5 Verksamheten avseende Samarbete med Central- och Östeuropa

Budgetåret 2000 är det andra inom ramen för det treårsprogram för utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa som antagits av riksdagen. Programmet baseras på regeringens proposition 1997/98:70 Att utveckla ett grannlandssamarbete.

Efter en första fas av stöd främst till de baltiska staternas frigörelse och en andra fas av stöd till uppbyggnad av demokratiska och marknads-ekonomiska samhällsinstitutioner, inträder en ny fas i Europa – EU-utvidgningen och den vidare Europaintegrationen. Det finns samtidigt ett starkt ryskt och ukrainskt intresse av att delta i en bred europeisk samverkan.

För kandidatländerna är stödet till EU-anpassningen av avgörande betydelse. Prioritet i det svenska stödet skall ges åt insatser på de områden som har direkt relevans för anpassningen. Krisen i Kosovo kan medföra att behov finns även för insatser i omkringliggande länder.

Arbetet med att utveckla och förverkliga en nordlig dimension för EU:s yttre och inre politik bör prioriteras. Eftersom såväl Europeiska kommissionen som Ryssland och andra länder i närområdet ingår i Östersjöstaternas råd, Barentsrådet, Helsingforskommissionen och Baltic 21 bör dessa organ utnyttas för att driva på det regionala samarbetet i norra Europa. Särskild uppmärksamhet bör ägnas situationen i Kaliningrad och på Kolahalvön.

Under det senaste året har det decentraliserade samarbetet mellan kommuner, länsstyrelser, landsting och storregioner ökat alltmer inom utvecklingssamarbetet och förväntas öka ytterligare under programperioden. EU:s INTERREG-program spelar en viktig roll genom att stödja gränsöverskridande regionalt samarbete.

Under år 1998 tog regeringen initiativ till att göra en fokuserad svensk satsning på Polen under år 1999 benämnd "Polen i fokus". Syftet var att tydliggöra det breda svenska engagemanget för Polen och att långsiktigt stärka kontakterna mellan alla samhällssektorer i de båda länderna. I

satsningen deltog lokala, regionala och nationella aktörer.

Det av riksdagen fastslagna samarbetsprogrammet för åren 1999–2001 skall bidra till ett gott grannskap i Östersjöregionen och ett demokratiskt integrerat Europa. Prioriterade samarbetsländer skall vara Estland, Lettland, Litauen, Polen, Ryssland och Ukraina. I Ryssland skall de nordvästra delarna och Kaliningrad prioriteras. Utvecklingssamarbetet skall fortsatt bedrivas utifrån de fyra övergripande målen:

- att främja en säkerhetsgemenskap,
- att fördjupa demokratins kultur,
- att främja en socialt hållbar ekonomisk omvandling och
- att stödja en miljömässigt hållbar utveckling.

Allt utvecklingssamarbete skall präglas av ett jämställdhetsperspektiv.

Samarbetets huvudområden

Att främja en säkerhetsgemenskap

Målet för det säkerhetsfrämjande stödet till Central- och Östeuropa är att främja en gemensam säkerhet i regionen. En viktig aspekt i det säkerhetsfrämjande stödet är svenska insatser till stöd för kandidatländernas inträde i EU. Samarbetet är i första hand inriktat på insatser i Estland, Lettland och Litauen men omfattar även övriga delar av Central- och Östeuropa. Stödet till Ryssland, inklusive Kaliningradområdet, och Polen bör öka. Det säkerhetsfrämjande stödet är i hög grad inriktat på att bygga upp relationer mellan institutioner i Sverige och samarbetsländerna.

Insatserna avser stöd till:

- säkerhetspolitisk kompetens,
- demokratiskt totalförsvar,
- fredsfrämjande insatser,
- gränsbevakning och insatser för stärkt yttre gränskontroll,
- kampen mot internationell och organiserad brottslighet,
- asyl- och migrationspolitisk kompetens,
- beredskap mot olyckor och katastrofer.

Att fördjupa demokratins kultur

Den demokratiska processen i Central- och Östeuropa fortsätter med vissa undantag att utvecklas positivt. Den formella grunden för demokrati är i huvudsak lagd. I allmänhet finns en önskan att utveckla och stärka demokratin samt att leva upp till de åtaganden som anslutning till internationella konventioner om mänskliga rättigheter innebär. Under perioden 1989–1999 har beslutats om insatser på detta område omfattande totalt 714 miljoner kronor.

För att bidra till en fortsatt fördjupning av demokratins kultur skall insatser genomföras för uppbyggnad och stärkande av det civila samhället i samarbetsländerna. Samarbetet som genomförs av enskilda organisationer och folkrörelser samt det akademiska och kulturella samarbetet skall få fortsatt stöd. Den process som inletts på rättsområdet och som resulterat i gemensamma avsiktsförklaringar om utökat samarbete har påbörjats. Projektet som syftar till att underlätta för de baltiska ländernas EU-integration har inletts och arbetet förväntas öka framöver.

Decentraliserat samarbete mellan kommuner, länsstyrelser, landsting och storregioner spelar en allt större roll inom utvecklingsarbetet österut. Verksamheten avser att utveckla lokal och regional förvaltning och demokrati men också ersätta samhällsområden under dessa instansers ansvar, som hälso- och sjukvård, omvårdnad, primärskola m.m. Verksamheten, som bärs upp av ett brett folkligt engagemang på båda sidor om Östersjön, förväntas fortsatt tillväxa under året.

Att främja en socialt hållbar ekonomisk omvandling

Samarbetet inom det ekonomiska området inriktas på att främja och befästa övergången till en marknadsekonomi i regionen, som karaktäriseras av att den skall främja en socialt hållbar utveckling. Huvuddelen av samarbetet fokuserar på uppbyggnaden av de effektiva institutioner som är nödvändiga därvidlag. Insatser för att stödja förvaltning på både central, regional och kommunal nivå har stor betydelse. Stödet omfattar bl.a. budget, projektledning, statistik, revision, skattesystem och arbetsmarknad. Lantmäteri, fastighetsregister samt stöd för landreform ges stort utrymme. Insatser skall även genomföras för borttagande av etablerings- och handelshinder i Östersjöregionen.

En förutsättning för att den ekonomiska reformprocessen skall bli framgångsrik är att sociala reformer är integrerade i den övergripande ekonomiska politiken. Insatser med målsättningen att bidra till en socialt hållbar ekonomisk omvandling har därför under de senaste åren fått tydligare fokus på det sociala området. Samarbetet syftar till att stödja uppbyggnaden av effektiva institutioner inom områden som socialtjänst och omsorgssystem samt hälso- och sjukvårdens organisation med tyngdpunkten på förebyggande hälsovård. Insatser för att förbättra situationen för barn och ungdomar kommer att göras. Samarbetet på det sociala området kommer även framgent att utökas. Landstingens insatser är betydelsefulla i sammanhanget.

Under budgetåret 2000 avser regeringen att fortsatt bidra till ett stärkande av den ekonomiska omvandlingen i länderna.

Totalt har under perioden 1989–1998 beslutats om insatser inom området socialt hållbar ekonomisk omvandling uppgående till 2 719 miljoner kronor.

Att stödja en miljömässigt hållbar utveckling

Målet för de svenska miljöinsatserna i Central- och Östeuropa är att bevara och förbättra miljön. Viktiga utgångspunkter för det svenska miljöstödet är Åtgärdsprogrammet för Östersjön och Agenda 21 för Östersjöområdet. För kandidatländerna skall det svenska stödet inriktas på de krav som ställs inför det kommande EU-medlemskapet.

Stödet bör fortsatt inriktas mot att åtgärda de föroreningskällor som redovisats i Åtgärdsprogrammet för Östersjön. Agenda 21 för Östersjöområdet är nu inne i sin implementeringsfas och flera projekt kommer att bli aktuella de närmaste åren. I de flesta fall kommer åtgärderna också att bidra till att underlätta EU-anpassningen inom miljöområdet.

Inom energiområdet skall svenska insatser inriktas på att öka effektiviteten i produktion, distribution och användning av såväl värme som elektricitet liksom att minska utsläppen från energiproduktionsanläggningar. I tillämpliga fall skall insatserna utformas så att minskningen i utsläpp av växthusgaser skulle kunna tillgodoräknas Sverige i enlighet med klimatkonventionens så kallade flexibla mekanismer.

Syftet med det svenska kärnsäkerhetsprogrammet är att så långt som möjligt minska sannolikheten för att en kärnkraftolycka med stora

radioaktiva utsläpp skall inträffa vid något av de kärnkraftverk med vilka Sverige har samarbete. Samarbetet inriktas mot att sätta in sådana åtgärder att uppenbara säkerhetsrisker undanröjs i de reaktorer som av energiskäl inte omedelbart kan stängas samt att stärka de oberoende säkerhetsmyndigheterna. Det svenska stödet är framförallt koncentrerat till kärnkraftverket Ignalina i Litauen. Stöd utgår även till säkerhetshöjande åtgärder vid kärnkraftverken på Kolahalvön och i Leningrads län. På området använt kärnbränsle och radioaktivt avfall är målet att avfallet skall tas om hand, mellanlagras och slutförvaras på ett från säkerhets- och miljösynpunkt acceptabelt sätt. På detta område riktar Sverige särskild uppmärksamhet mot det använda kärnbränslet och det radioaktiva avfallet i nordvästra Ryssland. Sverige är medlem i det under internationella atomenergiorganet (IAEA) etablerade Contact Expert Group (CEG) som samordnar det internationella samarbetet rörande omhändertagande av radioaktivt avfall i Ryssland. Sverige deltar i ett internationellt projekt för att utveckla och licensiera en transport- och förvaringsbehållare för använt kärnbränsle från ryska atomutbåtar. Projektet kan beskrivas som en första länk i en kedja av åtgärder för omhändertagande av använt kärnbränsle.

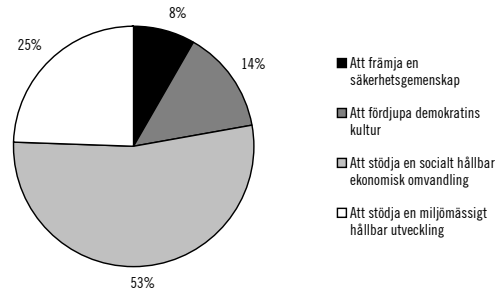
Under år 1998 har beslut fattats om 251 miljoner kronor för miljöinsatser. För perioden 1989–1998 uppgår insatserna totalt till 1 256 miljoner kronor.

Jämställdhet

Det svenska utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa skall syfta till att underlätta genomförandet av handlingsplanen från FN:s kvinnokonferens i Peking och därigenom tillse att kvinnor och män i samarbetsländerna tillskapas samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Vid planering av insatser skall hänsyn tas till hur dessa påverkar kvinnor respektive män ur ett jämställdhetsperspektiv. Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete med länderna i Central- och Östeuropa skall särskilt syfta till att främja kvinnors deltagande i de politiska församlingarna och för att stärka kvinnors situation på arbetsmarknaden.

Det är viktigt att de länder som kandiderar för EU-medlemskap kan uppfylla det relativt omfattande regelverk som finns inom unionen på jämställdhetsområdet.

Diagram 4.1 Fördelning av det svenska stödet 1989–1998

Samarbetsländerna

Enligt samarbetsprogrammet för utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa är Estland, Lettland, Litauen, Polen, Ryssland och Ukraina prioriterade samarbetsländer. I Ryssland skall de nordvästra delarna och Kaliningrad prioriteras. Insatser kan emellertid bli aktuella även i andra regioner och vid federala institutioner i Moskva. Under år 2000 kommer särskild vikt att läggas vid insatser på de sociala områdena i samtliga samarbetsländer. Särskild beredskap kommer även att finnas för utökat samarbete med Vitryssland när politiska och ekonomiska förutsättningar föreligger. Samarbetet med Moldavien i synnerhet, men även med länderna i Kaukasus och Centralasien, liksom med länderna på västra Balkan kommer att utvecklas. Medel för samarbete med dessa länder finansieras från utgiftsområde 7 verksamhetsområde A Internationellt utvecklingssamarbete.

Under 1999 har regeringen fastställt landstrategier för utvecklingssamarbetet med Estland, Lettland och Litauen. För Polen, Ryssland och Ukraina kommer regeringen att besluta om landstrategier under hösten 1999. Landstrategierna skall gälla under perioden 1999–2001 och skall styra inriktningen på de svenska insatserna i dessa länder. Ett huvudmål för det svenska utvecklingssamarbetet med Estland, Lettland, Litauen och Polen är att stödja dessa länders medlemskap i EU. Insatser som främjar EU-integrationen och anpassningsarbetet prioriteras därför. Ländernas förmedlemskapsstrategier bör ses som riktlinje för detta stöd.

Ett prioriterat mål i samarbetet med Ryssland och Ukraina är att på olika sätt stödja dessa länders vidare integration i europeiska samarbetsstrukturer. Sverige verkar för att stärka banden mellan EU och dessa länder. Härvidlag är såväl

Östersjösamarbetet som Barentssamarbetet viktiga.

Estland

Estland har målmedvetet drivit den ekonomiska omvandlingen i snabb takt. Landet har kommit långt i reformprocessen. Privatiseringen var i det närmaste avslutad 1997 och mer än 75 % av BNP produceras nu i den privata sektorn. Estland har uppvisat en mycket snabb tillväxttakt. Under 1997 var tillväxten bland de högsta i världen med ca 11 %. Tillväxttakten har dock minskat något under 1998 och stannade på 4 %. Den ryska krisen har effekter på Estlands ekonomi, men i begränsad omfattning. Estlands handel med Ryssland var relativt liten 1998. Den sektor som påverkades mest var livsmedelssektorn, för vilken Ryssland var en viktig marknad. Banksektorn har under det senaste året konsoliderats till en del på grund av den ryska krisen. I början av 1999 fanns 6 banker kvar i Estland. Sedan investeringar gjordes i banksektorn 1998 är Sverige största utländska investerare. Estland hör till de länder som har börjat förhandla om EU-medlemskap. Landet har redan uppnått en hög grad av kommersiell och finansiell integration med EU. Handeln med EU står nu för mer än 60 % av den totala handeln. Estland beräknas bli medlem i WTO i slutet av året.

I enlighet med landstrategin är huvudmålet för det svenska utvecklingssamarbetet med Estland att stödja landets EU-integration. Insatser som främjar denna integration kommer därför att prioriteras. Insatser för att stödja vidare modernisering och effektivisering av den offentliga förvaltningen på central, regional och lokal nivå kommer att genomföras. Utvecklingen på rättsområdet är också av central betydelse. Fokus på insatser på det sociala området förutses öka, exempelvis genom insatser för att reformera och utveckla socialtjänst- och omsorgssystem och insatser inom hälso- och sjukvård. Forsatt stöd bör ges till insatser för att stödja integrationen av icke-medborgare i det estniska samhället. Samarbetet förutses under de närmaste åren gradvis övergå i reguljärt grannlandssamarbete. Insatser för att stödja EU-anpassningen kommer dock fortgå tills dess att Estland uppnått medlemskap i EU.

Lettland

Lettland har varit framgångrik i sin ekonomiska omvandling och reformprocess. De senaste åren

har omvandlingstakten ökat och goda förutsättningar finns nu för att landets ekonomi skall utvecklas gynnsamt. Tillväxttakten under 1997 var 6,5 %, men minskade till 4 % under 1998. Denna minskning berodde till stor del på den ryska krisen, som påverkade Lettland i större omfattning än Estland. Främst banksektorn drabbades. Lettiska banker hade starka band med det ryska finansiella systemet vilket ledde till att banksektorn i Lettland uppvisade stora förluster under 1998. Privatiseringsprocessen i Lettland tog fart senare än i de baltiska grannländerna. Nu är dock privatiseringen av stora och medelstora företag i det närmaste avslutad. Lettland har en liberal handelspolitik och blev medlem i WTO i februari 1999. Handeln med EU ökar. Exporten till EU 1998 var 57 % och importen 55 %. Lettland ansökte om EU-medlemskap 1995 men har ännu inte påbörjat medlemskapsförhandlingar.

I enlighet med landstrategin är huvudmålet för det svenska utvecklingssamarbetet med Lettland att stödja landets EU-integration. Insatser som främjar denna integration kommer därför att prioriteras. Det är nu av vikt att de strukturreformer som genomförts konsolideras och utvecklas. Insatser krävs för att effektivisera den offentliga förvaltningen. Integrationen av Lettlands icke-medborgare i det lettiska samhället har stor betydelse, inte minst för EU-integrationsprocessen. Samarbetet på rättsområdet skall utökas med fokus på långsiktig institutionell och administrativ kapacitetsutveckling. Vidare kommer samarbetet på det sociala området att utökas.

Litauen

Litauen har gjort stora framsteg i omvandlingsprocessen. Efter några års recession har nu utvecklingen vänt. Tillväxttakten var hög i början av 1998, men minskade på grund av den ryska krisen. Ryssland var i augusti 1998 Litauens största handelspartner. Handeln och därmed litauiska företag påverkades därför mycket negativt av krisen vilket i sin tur hade negativa effekter på budgeten. Trots krisen uppgick tillväxten 1998 till 4,4 %. Privatiseringsprocessen har tagit fart och stora utländska investeringar görs i landet. Den största utländska investeringen någonsin i de baltiska länderna gjordes sommaren 1998 av Telia och finska Sonera. Litauens beroende av handeln med Ryssland minskar. Handeln med EU ökar kontinuerligt. Litauen har ansökt om EU-medlemskap, men har ännu inte påbörjat medlemskapsförhandlingarna.

Svenska insatser i Litauen har främst genomförts på miljöområdet. Det mest omfattande stödet på miljöområdet har inriktats på att öka säkerheten vid kärnkraftverket i Ignalina och på att bygga upp en institutionell infrastruktur för kärnkraftsäkerhet. Stöd till en socialt hållbar ekonomisk omvandling har också varit betydelsefullt med fokus på näringslivsinsatser och insatser inom den sociala sektorn. I enlighet med landstrategin skall det svenska utvecklingssamarbetet med Litauen främst syfta till att stödja landets EU-integration. Insatser som främjar denna integration kommer därför att prioriteras. Fortsatta strukturella reformer är av särskild vikt, bl.a. att land- och egendomsreformen fortsätter och att man fullföljer reformeringen av energisektorn. Fortsatt förstärkning och effektivisering av offentlig förvaltning är också angeläget. Samarbetet på det sociala området förutses öka. Vidare kommer samarbetet på rättsområdet att utvecklas framförallt på insatser för långsiktig institutionell och administrativ kapacitetsutveckling.

Polen

Polen är ett av de länder som har kommit längst i den ekonomiska omvandlingen. Framsteg inom liberalisering, privatisering och strukturella reformer kan noteras. Tillväxten har varit stabilt positiv i ett flertal år och beräknades under 1998 uppgå till närmare 5 %. Polen påverkades i relativt liten skala av den ryska ekonomiska krisen och de långsiktiga konsekvenserna förutses bli mycket små. Polens handel med Ryssland var relativt liten redan vid krisens början. År 1997 utgjorde handeln med EU 65 % av den totala handeln. Polen har påbörjat EU-medlemskapsförhandlingar och har gjort stora framsteg i anpassningsprocessen. Polen blev medlem i NATO i mars 1999.

Den dominerande delen av det svenska utvecklingssamarbetet med Polen har avsett miljöområdet. Samarbetets omfattning har dock minskat under senare år och insatser inriktade mot den offentliga förvaltningen har kommit mer i fokus. I enlighet med landstrategin för Polen bör samarbetet inriktas på att stödja Polens förberedelser för ett EU-medlemskap. Det förutses att utvecklingssamarbetet med Polen gradvis kommer att fasas ut under de närmaste åren och växlas över i reguljärt grannlandssamarbete. Dock kommer EU-integrationsstödet att fortgå till dess att Polen blivit medlem i EU.

Ryssland

De ekonomiska reformerna i Ryssland började under 1997 ge resultat. Inflationen minskade och produktionen ökade något. Den finansiella krisen i augusti 1998 medförde dock ett avbrott i denna positiva utveckling. Ryssland inställde betalningarna på den utländska statsskulden, valutan devalverades och landets finansiella system bröt samman. Landets ekonomiska aktivitet minskade radikalt. BNP föll med ca 4,5 % under 1998. Inflationen steg kraftigt, liksom arbetslösheten. Utländska investeringar minskade starkt. Sedan början av detta år har en viss återhämtning i ekonomin skett i form av ökad produktion och begränsad inflation. Den nya överenskommelsen med IMF är en viktig förutsättning för landets fortsatta utveckling. Recessionen förutses fortsätta under 1999.

Det svenska stödet till Ryssland har ökat under senare år. Insatser med målsättningen att stödja en socialt hållbar ekonomisk omvandling har varit dominerande, främst med insatser för att stärka offentliga institutioner. Exempel på områden är lantmäteri och fastighetsregister samt energieffektivisering. Insatserna på det sociala området har ökat kraftigt sedan 1996. Stödet bör även fortsättningsvis i hög grad inriktas på insatser för institutions- och systemförändringar på regional och lokal nivå dock med ambitionen att i högre utsträckning än tidigare även verka på central nivå. Det näringslivsfrämjande stödet, förvaltningsstödet och stödet på de sociala områdena bör tillmätas särskilt stor vikt. Insatserna bör i första hand inriktas på nordvästra Ryssland och Kaliningrad men insatser kan även bli aktuella i andra regioner. Det förutses att utvecklingssamarbetet med Ryssland kommer att öka även framgent.

I detta sammanhang vill regeringen också erinra om EU:s gemensamma strategi för Ryssland som antogs av Europeiska rådet i juni i år. Många av de prioriteringar som där redovisas är också relevanta i det svenska bilaterala biståndet. Inom miljöområdet är det särskilt viktigt att de påbörjade satsningarna på avloppsrening i Kaliningrad och S:t Petersburg kan fortsätta och slutföras i nära samarbete med övriga finansörer. S:t Petersburg är det största enskilda föroreningskällan till Östersjön.

Ukraina

Ukrainas storlek och dess geopolitiska läge i Europa gör att landets utveckling är av säkerhets-

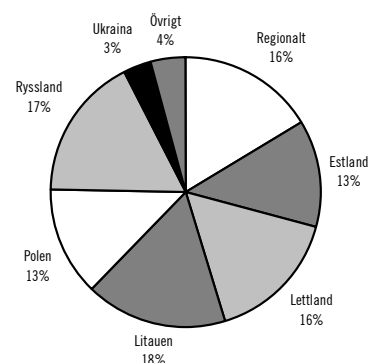
politiskt intresse för Sverige. Ukraina har därför från och med 1999 inkluderats bland de prioriterade länderna inom östsamarbetet. Omvandlingsprocessen i Ukraina har fortskridit långsamt. Reformprocessen har varit vacklande med politiskt motstånd mot processen. Antalet privatiseringar har varit lågt. Ukrainas ekonomi drabbades hårt av den ryska krisen. Landets BNP minskade med 1,7 %. Arbetslöshet och inflation steg. Krisen har även påverkat reformprocessen negativt och kan förväntas få svåra efterverkningar på Ukrainas ekonomi och tillväxt de närmaste åren.

Det svenska stödet till Ukraina har varit relativt begränsat men har ökat stadigt sedan det inleddes 1994/95. Medlen har huvudsakligen använts till insatser för att stärka förvaltningen, demokratin, den sociala sektorn och miljön. Insatser på förvaltningsområdet har genomförts inom lantmäteri, statistik och offentlig upphandling. Insatser på demokratiområdet har huvudsakligen varit stöd för utveckling av lokalt självstyre. På det sociala området har stöd utgått till etablering av en ukrainsk vidareutbildning för socialarbetare. Insatser har även genomförts inom skogssektorn och arbetsmarknadsutbildning. Stöd har även lämnats på kärnsäkerhetsområdet. Den successiva ökningen av utvecklingssamarbetet med Ukraina som skett under de senaste åren bör fortsätta under kommande år förutsatt att reform- och demokratiseringsprocessen fortsätter. Ett mål är att stödja landets vidare integration i europeiska samarbetsstrukturer. Stödet skall även fortsättningsvis inriktas på kunskapsöverföring och institutionsutveckling till stöd för reformprocessen. Förvaltningsstödet, det näringslivsfrämjande stödet och stödet på det sociala området bör tillmätas särskilt stor vikt. Demokratistödet bör utvecklas liksom stödet på miljö- och energiområdet.

Övriga länder

I övriga länder utanför det prioriterade närområdet kan enstaka bilaterala insatser bli aktuella. Svenskt stöd till dessa länder sker dock främst genom EU:s samarbetsprogram och det multilaterala samarbetet. Ambitionen finns att utöka samarbetet med Vitryssland så snart politiska och ekonomiska förutsättningar föreligger som möjliggör effektiva svenska insatser.

Diagram 4.2 Fördelning på länder av det ackumulerade stödet till Central- och Östeuropa 1989–1998

Det EU-relaterade utvecklingssamarbetet

Sverige verkar aktivt för att underlätta anpassningsprocessen i de tio EU-kandidatländerna Estland, Lettland, Litauen, Polen, Ungern, Tjeckien, Slovakien, Rumänien, Bulgarien och Slovenien. I enlighet med regeringens proposition 1997/98:70 utgörs en stor del av utvecklingssamarbetet med Estland, Lettland, Litauen och Polen följaktligen av kunskapsöverföring och institutionsuppbyggnad med relevans för ländernas framtida medlemskap i EU. Ett särskilt svenskt program för EU-integrationsstöd till samtliga kandidatländer hanteras av Utrikesdepartementet. Hittills har 9 miljoner kronor anslagits till detta stödprogram.

Sverige bidrar också genom avgifter till den Europeiska gemenskapen till EU:s stöd till kandidatländerna som kanaliseras genom Phare-programmet och från år 2000 två nya program: ISPA för stöd till miljö- och transportinfrastrukturinvesteringar och SAPARD för stöd till jordbruk och landsbygdsutveckling. Ett viktigt komplement till bilaterala insatser till stöd för institutionsuppbyggnad är svenskt deltagande i motsvarande verksamhet inom ramen för Phare-programmet (s.k. "twinning"). Programmet innebär att experter från förvaltningar i EU:s medlemsländer under viss tid ställs till förfogande för att i kandidatländerna bygga upp ett antal institutioner som är centrala ur ett medlemskapsperspektiv. Regeringen gör bedömningen att ett svenskt deltagande i EU:s institutionsuppbyggnadsprogram, främst i Estland, Lettland, Litauen och Polen men också i övriga kandidatländer är av betydande vikt, inte minst i ett ordförande-

skapsperspektiv. Mot denna bakgrund samt motiverat av den vikt Sverige lägger vid utvidgningsprocessen i dess helhet bör ett svenskt deltagande i dessa institutionsuppbyggande insatser eftersträvas, med en ökande accent på den lokala och regionala nivån.

Vad avser insatser i OSS-länderna (Oberoende staternas samväld) och Mongoliet bidrar Sverige med avgifter till EU:s Tacis-program.

Insatserna inom ramen för Tacis-programmet skall inriktas på att stödja övergången till en marknadsekonomi med speciell tonvikt på att stödja demokrati och utvecklingen av ett rättssamhälle. Huvuddelen av insatserna har hittills bestått av tekniskt samarbete. En ny Tacis-förordning för år 2000–2006 är för närvarande under beredning.

4.6 Anslag

Tabell 4.2 Beräknad anslagsöversikt för Samarbetet med Central- och Östeuropa

Tusental kronor

		Anvisat 1999	Beräknat 2000
B1	Samarbete med Central- och Östeuropa		
B1.1	Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida	526 000	529 000
B1.2	Samarbete med Central- och Östeuropa genom Svenska institutet	54 000	54 000
B1.3	Bidrag till Stiftelsen Östekonomiska institutet	4 636	4 636
B1.4	Övriga bidrag till samarbetet med Central- och Östeuropa		
	1. Säkerhetsfrämjande insatser	37 000	37 000
	2. Till regeringens disposition	122 364	100 364
Summa anslag B1		744 000	725 000
B2	Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier	6 000	25 000
Summa anslag B		750 000	750 000

Bemyndiganderam

Samarbetsinsatser inom Central- och Östeuropa är ofta av flerårig karaktär. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att få göra utfästelser under budgetåret 2000 som medför utgifter efter år 2000 om högst 750 miljoner kronor.

Tabell 4.3 Bemyndigande om ekonomiska förpliktelser verksamhetsområde B Samarbete med Central- och Östeuropa

Tusental kronor

	1998 utfall	1999 prognos	2000 beräknat	2001 beräknat	2002 – beräknat
Utestående förpliktelser vid årets början	0	0	100 000	–	–
Nya förpliktelser	0	100 000	750 000	–	–
Infriade förpliktelser*	0	0	100 000	750 000	–
Utestående förpliktelser vid årets slut	0	100 000	750 000	–	–
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	0	0	750 000		

* Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

B1 Samarbete med Central- och Östeuropa

Tabell 4.4 Anslagsutveckling för B1 Samarbete med Central och Östeuropa

Tusental kronor

1998	Utfall	688 044	Anslags- sparande	1 073 081
1999	Anslag	744 000	Utgifts- prognos	835 000
2000	Förslag	725 000		
2001	Beräknat	850 000		
2002	Beräknat	0		

Ett program för samarbetet med Central- och Östeuropa har beslutats av riksdagen för perioden 1999–2001 som totalt omfattar 2 400 miljoner kronor.

Anslaget B1 Samarbete med Central- och Östeuropa omfattar anslagsposterna Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida, Samarbete med Central- och Östeuropa genom Svenska institutet, Bidrag till Stiftelsen Östekonomiska Institutet samt Övriga bidrag till samarbetet med Central- och Östeuropa.

Av anslaget beräknar regeringen anslå 529 miljoner kronor till Sida, 54 miljoner kronor till Svenska institutet, 4,6 miljoner kronor till Östekonomiska Institutet och 137,4 miljoner kronor till regeringens disposition.

Regeringens överväganden

Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida

Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) är den centrala förvaltningsmyndigheten för Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete med utvecklingsländer och för samarbetet med länder i Central- och Östeuropa. Inom Sida handläggs samarbetsinsatserna i Central- och Östeuropa på en särskild avdelning kallad Sida-Öst.

Regeringen bedömer att Sidas insatser är av stort värde för samländerna och att de bidrar till en utveckling mot normalt grannlandssamarbete. Regeringen bedömer att Sida-Östs organisation är effektiv och ändamålsenlig.

Regeringen beräknar att anslå 529 miljoner kronor till Sida.

Kunskapsöverföring och ekonomiskt samarbete

Regeringen anser att Sidas insatser för att stödja en demokratisk samhällsutveckling och insatser för mänskliga rättigheter skall fortsätta. Sida skall främja näringslivsutvecklingen i Central- och Östeuropa. Insatser inom det rättsliga och institutionella området för borttagande av etablerings- och handelshinder i Östersjöregionen är av betydelse. Insatserna för att stödja decentraliserat samarbete är fortsatt av stor vikt. Uppmärksamhet skall läggas vid insatser för att stärka och effektivisera den sociala sektorn. Särskild prioritet skall ges för att förbättra barnens situation. Sida skall med sina insatser underlätta integrationsprocessen i EU för kandidatländerna i närområdet. Regeringen beräknar att anslå 285 miljoner kronor till denna delpost. I delposten ingår medel för administrativa kostnader hos Sida.

Miljö inkl. strålskydd

I enlighet med det av riksdagen antagna treårsprogrammet för utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa år 1999–2001 skall miljöinsatser ges fortsatt hög prioritet. Insatser inom ramen för Åtgärdsprogrammet för Östersjön och den av Östersjöländerna antagna Agenda 21 för Östersjöområdet skall särskilt prioriteras. Samarbetet skall inriktas på institutionellt samarbete, lagstiftningsområdet samt insatser relevanta för EU-anpassningen. Sida skall inom strålskyddsområdet genom institutionsuppbyggnad, kunskapsöverföring och tillhandahållande av viss utrustning bidra till ett förbättrat strålskydd inom t.ex. boende, sjukvård och industri (dock ej inom kärnteknisk verksamhet) i Central- och Östeuropa.

Sida förutsätts fortsätta samarbetet och koordineringen med internationella organ som EBRD, EIB, Världsbanken, EU:s Phare- och Tacis-program, liksom med ISPA, NEFCO och NIB samt andra bilaterala program för att uppnå så stor utväxling som möjligt av svenska insatser.

Regeringen beräknar att anslå 118 miljoner kronor till denna delpost.

Samarbete med enskilda organisationer

Samarbetet genom enskilda organisationer är av stor betydelse i byggandet av demokratiska samhällen och främjandet av mellanfolkliga kontakter. Samarbetet med enskilda organisationer kanaliseras genom elva organisationer med vilka

Sida slutit ramavtal. Samarbetet syftar till uppbyggandet av demokratiska organisationer i samarbetsländerna. Samarbetet har bidragit till att öka det redan stora intresset för Central- och Östeuropa hos svenska organisationer och folkrörelser. Antalet projektansökningar förutses öka. Regeringen beräknar att anslå 78 miljoner kronor till denna delpost, vilket innebär en ökning med 3 miljoner kronor.

Säkerhetsfrämjande insatser

Sida skall bereda och besluta om vissa insatser inom ramen för det säkerhetsfrämjande stödet till Central- och Östeuropa. Inriktningen avser ökad förmåga att bekämpa internationell och organiserad brottslighet, ökad kompetens inom asyl- och migrationspolitik samt förmåga att hålla säkerhetsberedskap mot olyckor och katastrofer. Regeringen beslutar anslå 48 miljoner kronor till denna delpost.

Samarbete med Central- och Östeuropa genom Svenska institutet

Svenska institutet (SI) har till uppgift att sprida kunskap om Sverige i utlandet och att bidra till utbytet med andra länder inom kultur, utbildning, forskning och samhällsliv i övrigt.

Regeringen anser att SI fyller en viktig funktion genom att fördjupa demokratins kultur på de kulturella och akademiska områdena. De olika stipendieprogrammen har bidragit till att främja det vetenskapliga och kulturella utbytet mellan Sverige och samarbetsländerna. Språk- och integrationsstödet som lämnas för integration av de ryskspråkiga befolkningarna i Estland och Lettland är en angelägen insats som kommer att fortgå under år 2000. "Partnerskap för Kultur" ett långsiktigt projekt för dialog och erfarenhetsutbyte om kulturens möjligheter att främja yttrandefrihet och mångfald, demokrati och gemensam säkerhet, som inleddes 1998, kommer att pågå även i fortsättningen. Regeringen beräknar att anslå oförändrat 54 miljoner kronor till Svenska institutet för budgetåret 2000.

Bidrag till Stiftelsen Östekonomiska Institutet

Stiftelsen Östekonomiska Institutet bildades 1989 gemensamt av staten och näringslivet. Institutets syfte är att främja kunnandet i Sverige

om de ekonomiska förhållandena i Östeuropa. Institutet riktar sig till både stat och näringsliv och förmedlar forskningsresultat genom publikationer och seminarier. Institutet är även verksam internationellt genom att delta i forskningsprojekt och konferenser.

Genom avtal åtar sig staten att lämna årliga bidrag till Institutet. Nuvarande avtal löpte till och med juni 1999. Inför det nya avtalstecknandet har en utvärdering av Östekonomiska Institutets verksamhet utförts under våren. Utredarna drar slutsatsen att verksamheten har ett övergripande långsiktigt värde för Sverige och för olika aktörer på den svenska marknaden. Institutet har även etablerat sig internationellt som en välrenommerad forskningsinstitution. Ansträngningar bör dock göras för att göra Institutet mer synligt och operativt för svenska aktörer. Exempelvis bör ökade insatser göras och förbättrade former sökas för att sprida information och forskningsresultat. Utvärderarna föreslår att omfattningen av publikationer utökas och att den för närvarande vakanta tjänsten som ansvarig för kontakter med den bredare svenska marknaden återbesätts.

Regeringen beräknar att anslå oförändrat 4,6 miljoner kronor för budgetåret 2000.

Övriga bidrag till samarbetet med Central- och Östeuropa

Säkerhetsfrämjande insatser

Med utgångspunkt i propositionen "Att utveckla ett grannlandssamarbete" (prop. 1997/98:70) samt utvärderingen "Att söka säkerhet i samarbete" (Ds 1998:30), har regeringen genomfört vissa förändringar av det säkerhetsfrämjande stödet. Vissa beslut som avser insatser på myndighetsnivå har överförts till Sida. Inom Regeringskansliet bereds insatserna av en beredningsgrupp som även fungerar som samråds- och policyorgan. De insatser som beslutas av regeringen avser stöd till

- säkerhetspolitisk kompetens,
- fredsfrämjande insatser,
- demokratiskt totalförsvar,
- gränsbevakning,
- bekämpning av internationell och organiserad brottslighet (vissa insatser rörande icke-spridning av nukleära ämnen).

Regeringen beräknar att anslå 37 miljoner kronor till säkerhetsfrämjande insatser för budgetåret 2000.

Till regeringens disposition

I denna delpost ingår förutom medel för samarbete och stöd på det kärntekniska området även medel för multilateralt stöd.

För att kunna bemöta den snabba utvecklingen i de central- och östeuropeiska länderna är det nödvändigt att det finns medel till regeringens disposition. Det är av vikt att stödja det samarbete som bedrivs genom internationella organisationer eftersom det kan uppstå synergieffekter genom samfinansiering mellan bilaterala och multilaterala program och projekt. Organisationerna skall huvudsakligen finansiera sin verksamhet genom ordinarie resurser, men regeringen avser även fortsätta att finansiera insatser som är av särskild betydelse för reformprocessen och som är otillräckliga i det internationella utvecklingssamarbetet.

Utgifter för administrativa kostnader i utrikesförvaltningen täcks av medel från denna delpost. I delposten ingår även medel till handels-högskolan i Riga och juristhögskolan i Riga.

Regeringen beräknar att anslå 137,4 miljoner kronor till regeringens disposition för budgetåret 2000.

B2 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier

Tabell 4.5 Anslagsutveckling för B2 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier

Tusental kronor

År	Utfall	0	Anslags-sparande	542 000
1998	Utfall	0	Anslags-sparande	542 000
1999	Anslag	6 000	Utgifts-prognos	0
2000	Förslag	25 000		
2001	Beräknat	50 000		
2002	Beräknat	–		

Länderna i Central- och Östeuropa har behov av finansiellt stöd för att påskynda reformprocessen. Detta kan bland annat avse betalningsbalansstöd eller exportkreditgarantier till vissa län-

der i Central- och Östeuropa. Medel avsätts för att täcka eventuella skadeförluster.

Regeringen föreslår att regeringen bemyndigas att under budgetåret 2000 ikläda staten betalningsansvar i form av statsgarantier för finansiellt stöd till Central- och Östeuropa till ett belopp om högst 150 miljoner kronor.

Regeringen föreslår vidare att 25 miljoner kronor avsätts för att täcka de skadeförluster som kan uppkomma vid utnyttjande av exportkreditgarantiramen.

Regeringens överväganden

Finansiellt stöd

Sverige har under perioden 1991/92–1994/95 utfäst betalningsbalansstöd till 11 länder. Av dessa har 4 länder återbetalat sina lån. Under år 1998 har f.d. Tjeckoslovakien samt Rumänien betalat sin skuld. Inom de närmaste åren kommer ytterligare lån att förfalla och därmed kan den utestående skulden till Sverige förväntas minska. Den totala utestående skulden till Sverige uppgår till 1 120 miljoner kronor. För eventuella skadeförluster skall 10 %, i något fall 15 %, av den utestående skulden avsättas. Det sammanlagda behovet av avsättningar under år 2000 uppgår till 160 miljoner kronor. Hitintills har 179 miljoner kronor avsatts för eventuella skadeförluster. Skillnaden på 19 miljoner kronor beror på de under året återbetalade lånen. Överskottet från avsättningarna för finansiellt stöd föreslår regeringen skall delvis täcka avsättningar för exportkreditgarantiramen.

I och med det svenska EU-medlemskapet har det bilaterala betalningsbalansstödet ersatts med deltagande i EU:s gemensamma utlåning. Regeringen bedömer att behovet av ytterligare bilaterala insatser från svensk sida kommer att vara begränsat. Det bör dock finnas beredskap för eventuellt bilateralt betalningsbalansstöd för vissa länder i de fall gemensamt EU-stöd inte kommer till stånd. Regeringen föreslår därför att riksdagen godkänner ett statligt garantiåtagande för betalningsbalansstöd om 150 miljoner kronor för år 2000. I det fall betalningsbalansstöd utbetalas kommer medel för avsättningar att reserveras i samband med regeringsbeslut.

Exportkreditgarantiramen

Regeringen har inrättat en exportkreditgarantiram på 2,5 miljarder kronor för de baltiska län-

derna och Ryssland. Affärer med Kazakstan, Ukraina och Vitryssland har även inkluderats vid kredittider över ett år i samfinansiering med internationella finansieringsinstitutioner. Syftet med ramen är att bidra till att utveckla näringsliv och infrastruktur i berörda länder samt att bidra till ett varaktigt samarbete mellan de berörda länderna och svenska företag. Regeringen har sedan 1993 avsatt 406 miljoner kronor för eventuella skadeförluster vilket belopp belastat anslaget för utvecklingssamarbete med Central- och Östeuropa.

Budgetåret 1999 godkände riksdagen en höjning av ramen från 2,0 till 2,5 miljarder mot bakgrund av den utvärdering som genomfördes under år 1998. Med hänsyn till den ekonomiska krisen i Ryssland har dock dessa ytterligare medel tills vidare inte ställts till EKN:s förfogade. För att förhindra skadeförluster bör en restriktiv

hållning intas till utnyttjande av ramen på Ryssland tills dess att den ekonomiska situationen har stabiliserats.

Efterfrågan på garantigivning för de baltiska länder har avtagit under senare tid.

Med anledning av höjningen av ramen på 500 miljoner kronor skall en avsättning för skadeförluster ske med 100 miljoner kronor. För budgetåret 1999 avsattes 6 miljoner kronor. På anslaget finns för närvarande avsatt dels 6 miljoner kronor dels 19 miljoner kronor som tidigare avsatts för finansiellt stöd. Regeringen föreslår att 25 miljoner kronor avsätts för budgetåret 2000. Den hittillsvarande avsättningen av de beräknade 100 miljoner kronor uppgår då till 50 miljoner kronor.

Av de hittills gjorda avsättningarna på 406 miljoner kronor har 37 miljoner kronor utbetalats till EKN för skadeförluster.

